

**Абылай хан атындағы
ҚазХҚжәнеӘТУ
ХАБАРШЫСЫ
ИЗВЕСТИЯ
ҚазУМОиМЯ
имени Абылай хана**

ISSN 2412-2149

«ПЕДАГОГИКА ҒЫЛЫМДАРЫ»
сериясы
2 (37) 2015
серия
«ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ НАУКИ»

© Научный журнал «Хабаршысы-Известия» ҚазУМОиМЯ имени Абылай хана серия «Педагогические науки» Акционерного общества «Казахский университет международных отношений и мировых языков имени Абылай хана» зарегистрирован в Комитете связи, информатизации и информации Министерства по инвестициям и развитию Республики Казахстан. Регистрационное свидетельство издания № 15195-Ж от 10.04.2015 г.

Главный редактор

Кунанбаева С.С.

*доктор филологических наук, профессор,
член-корреспондент НАН РК*

Ответственный редактор

Узакбаева С.А., д.пед.н., профессор

Члены редакционной коллегии

Бердичевский А.Л., д.пед.н.,

*Институт международных экономических связей
Айзенштадта, Айзенштадт, Австрия*

Кульгильдинова Т.А., д.пед.н., профессор,

ҚазУМОиМЯ им. Абылай хана, Алматы, Казахстан

Илларионова Л.П., д.пед.н., профессор,

*Российского государственного социального университета,
Москва, Россия*

Акиева Г.С., д.пед.н., профессор,

директор Института повышения квалификации и переподготовки кадров, при Кыргызском государственном университете им. И. Арабаева

Держан И.М., д.пед.н., доцент,

Бургаский свободный университет, г. Бургас, Болгария

Оспанова Б.А., д.пед.н., профессор,

МКТУ им. Х.А. Яссауи, Туркестан, Казахстан

Ответственный секретарь

Бейсембаева А.А., к.пед.н., доцент

ҚазУМОиМЯ им. Абылай хана

Рецензенты

Кунакова К.У., д.пед.н., профессор,

ҚазУМОиМЯ им. Абылай хана, Алматы, Казахстан

Хан Н.Н., д.пед.н., профессор,

ҚазНПУ им. Абая, Алматы, Казахстан

050022, г. Алматы,

ул. Муратбаева, 200

+7(727) 292 03 84 (вн. 3326)

e-mail: pedagoginyaz@mail.ru

Редакционная коллегия
Ответственный за выпуск
тиража начальник «ИПЦ»
Есенгалиева Б.А.

Выпускающий редактор,
компьютерная верстка
Қынырбеков Б.С.

Подписано в печать 15.06.2015 г.

Формат 60x84 1/8

Объем 7,4 п.л. Заказ № 857.

Тираж 100 экз.

Отпечатано в типографии «ИПЦ»
ҚазУМОиМЯ

М А З М Ұ Н Ы С О Д Е Р Ж А Н И Е

ЖОҒАРЫ МЕКТЕПТЕ МАМАНДАРДЫ КӘСІБИ ДАЯРЛАУ ТЕОРИЯСЫ МЕН ПРАКТИКАСЫ

ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКИ СПЕЦИАЛИСТОВ В ВЫСШЕЙ ШКОЛЕ

Жолдасбекова С.А., Нұржанбаева Ж.О., Рахманқұлова П.Ж.	Бәсекеге қабілетті маман даярлаудағы дуальді білім беру жүйесінің мүмкіндіктері	4
Андриади И.П.	Высшая школа в решении проблем профессионально-личностного развития студентов педагогических вузов	10
Қалиева К.М. Баракбаева К.А.	Тұлғалық-кәсіби құзыреттілікті дамыту болашақ мұғалімдерді кәсіби іс-әрекетке дайындау құралы ретінде	20
Жансугурова К.Т.	Болашақ мамандардың өзін-өзі танытудағы кәсіби шығармашылық әрекеттері	25
Кашлач В.М., Ведерникова Л.В.	Компетентностный подход как основа совершенствования подготовки студентов педагогического вуза	31
Мухтарова Ш.М.	О понятийно-терминологическом тезаурусе этнопедагогического образования	37

ОҚЫТУДАҒЫ ҚАЗІРГІ БІЛІМ БЕРУ ТЕХНОЛОГИЯЛАРЫ

СОВРЕМЕННЫЕ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫЕ ТЕХНОЛОГИИ ОБУЧЕНИЯ

Berkimbayev K.M., Aitbayeva N.K., Kudabayeva P.A.	Intercultural competence as a factor of improving the competitiveness of future teachers of English	44
Досжанова С.Е.	Технология диагностирования уровня сформированности коммуникативной компетентности студента	48
Кульгильдинова Т.А., Шалданова Л.Ж.	Формирование межкультурной компетен- ции у студентов при изучении русского языка	56
Едігенова А.Ж.	Білім берудегі инновацияның мәні	60

Mukhamedjanov B.K., Kuandyk Orazbekuly, Rizahodjaeva G.A.	The use of information and communication technologies in the process of teaching a foreign language for future specialists in the field of tourism	66
Әбілдина С.Қ., Бейсенбаева А.М., Фейзулдаева С.А.	ЖОО –да педагогикалық пәндерді оқыту барысындағы педагогикалық жобалау	76
Шалданова Л.Ж.	Воспитание поликультурной личности на занятиях по русскому языку в вузе	83
ЭТНОПЕДАГОГИКА ЖӘНЕ МЕКТЕП ПЕДАГОГИКАСЫ		
ЭТНОПЕДАГОГИКА И ПЕДАГОГИКА ШКОЛЫ		
Беленко О.Г.	Новые подходы в сотрудничестве вуз – школа	89
Туретаева Г.И.	Эстетические взгляды в произведениях Абая Кунанбаева	96
Абдихаева Ф.Ж.	Практика подготовки педагогов-организаторов в сфере досуга в период обучения в средне-специальном учебном заведении	101
Жукенова Г.Б., Азиев А.І.	Музыкалық тәрбие эстетикалық тәрбие берудің құрамдас бөлшегі ретіндегі мәні мен қызметі	103
	Требования к статьям, представляемым в «Хабаршысы-Известия КазУМОиМЯ им. Абылай хана»	114

ЖОҒАРЫ МЕКТЕПТЕ МАМАНДАРДЫ КӘСІБИ ДАЯРЛАУ ТЕОРИЯСЫ МЕН ПРАКТИКАСЫ

ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКИ СПЕЦИАЛИСТОВ В ВЫСШЕЙ ШКОЛЕ

ӘОЖ 331.361

Жолдасбекова С.А., п.ғ.д., профессор,
Нұржанбаева Ж.О., PhD докторант,
Рахманқұлова П.Ж., ЖБО жетекшісі,
М.Әуезов атындағы ОҚМУ,
Шымкент, Қазақстан

БӘСЕКЕГЕ ҚАБІЛЕТТІ МАМАН ДАЯРЛАУДАҒЫ ДУАЛЬДІ БІЛІМ БЕРУ ЖҮЙЕСІНІҢ МҮМКІНДІКТЕРІ

Мақалада бәсекеге қабілетті маман даярлаудағы дуальді білім беру жүйесінің мүмкіндіктері қарастырылған. Дуальді оқытуда әлеуетті жұмыс беруші өндірістің өзіндік ерекшеліктеріне сай оқыту мазмұнына өзгерістер енгізу арқылы болашақ маман даярлау үдерісіне «араласуға» мүмкіндік болады. Себебі дуальді білім беру жүйесінде оқу орындарымен серіктестік орнату арқылы бәсекеге қабілетті болашақ маманды даярлауға және әлеуетті адами ресурстарын бағалай алады. Оқу орны өндіріспен серіктестік қызметте өндірістік үдерісіндегі жағдайлар туралы ақпаратқа жедел қол жеткізеді, сондай-ақ бұл оқу бағдарламалары мен нақты пәндерді жаңарту мен түзетулер енгізуіне мүмкіндік береді. Дуальді оқыту жүйесі барлық қатысушылардың - мемлекет, кәсіпорындар, қызметкерлердің қызығушылықтары мен тараптарына жауап бере алады.

Тірек сөздер: дуальді білім беру, бәсекеге қабілетті маман, оқыту технологиялары, кәсіптік-техникалық маман

Елбасы Н.Назарбаевтың «Жалпыға Ортақ Еңбек Қоғамына қарай жиырма қадам» атты Қазақстан халқына үндеуінде нақты өнімді еңбек негізінде елді әлеуметтік жаңғыртудың жаңа бағдарламасы ұсынылады. Бәсекеге қабілетті және мықты Жалпыға Ортақ Еңбек Қоғамын құру идеясы ҚР Президентінің саясатындағы басты бағыт – әр қазақстандыққа қамқорлықты одан әрі дамыту

болып табылады. Қазіргі жағдайда нақты өндірістік секторды, Жалпыға Ортақ Еңбек Қоғамын тұрақты дамыту ғана жаһандық дағдарыстың себептерінің бірі болып отырған әлеуметтік масылдыққа балама бола алады.

Білім жүйесін жаңғырту аясында дуальді кәсіби білім беруді дамыту, жұмысшы кадрларының зәрулігін еңсеру үшін қолданбалы мамандықтардың заманауи орталықтарын құру міндеттері қойылды. Дуальді жүйенің негізі оқу орны мен өндірісте қатар оқыту болып табылады. Бұл кәсіптік-техникалық білім берудегі басты проблема – жоғары оқу орнындағы теория мен заманауи өндіріс практикасы арасындағы алшақтықты жоюға мүмкіндік береді. Қазақстан Республикасында болып жатқан құрылымдық өзгерістер елімізде туындап отырған тарихи, экономикалық және саяси мәселелерді ойдағыдай жүзеге асыруға қабілетті жаңа формация мамандарына деген жоғары сұраныс тудыруда.

Бүгінгі күні өндірістің дамуы көбіне жоғары оқу орнының оқу бағдарламаларынан озып отыруына байланысты түрлі мамандықтар бойынша болашақ педагогтарды даярлау мазмұнын дуальды білім аясында модернизациялау қажеттілігі туындауда.

Тиімді оқыту технологияларын қарастыруда Германияның кәсіби академиясының оқытуды білім беру мекемелерінде және өндірісте қатар жүзеге асыруға негізделген дуальды оқыту моделі айрықша қызығушылық тудырды.

Дуальді оқыту негізінде теорияның тәжірибемен өзара әрекеттестігі қағидасы жатыр. Дуальді оқыту формасын ендіру кәсіби және техникалық жоғары білім берудің негізгі мәселесі – теорияның (ЖОО) және тәжірибенің (өндіріспен) арасындағы алшақтықты жою болып табылады.

Еңбек нарығына қажетті мамандар даярлау міндетке айналғалы қашан. Жұмыс беруші кәсіпорын өзіне керек мамандарды оқытады. Одан қалса, қажеттісін даярлауға оқу орындарына тапсырыс береді. Осы орайда оқытудың дуальді жүйесі маңызды орын алады. Кәсіптік-техникалық кадрлар даярлаудың тиімдісі де осы болып тұр. Яғни, теория мен практиканы біріктірген жүйе бойынша оқушылар оқу уақытының 70-80%-ын өндірісте, қалған 20-30 %-ын колледжде өткізеді [1].

«Кәсіптік оқытудың дуальді формасы» түсінігі кәсіптік оқыту саласындағы педагог Х.Абелге тән.

XIX ғасырдың 70-ші жылдары неміс экономистері өндірістің индустриалды секторындағы еңбекті бөлуден шыққан қолөнерлік дағдыларды қирату процесімен алаң болды. Олар қолөнерлік дәстүрлерді сақтау мен оларды өнеркәсіпке енгізуді жақтады, оны үйренушілік білім алушыларда түрлі білік пен дағдыларды, еңбекке деген жақсы көзқарасты қалыптастыруды дамытуға мүмкіндік береді. Бұл ой неміс педагог-реформатордың қолдауына ие болып, XX ғасырдың кәсіптік білімнің неміс педагогтарынан идеология ретінде өзінің ары қарайғы дамуын алды [2].

Германия мемлекеті «саяси білімге әсер ететін – «Азаматтық құқықтану» атты жаңа пәнді оқу жоспарына ендіріп, кәсіптік мектептің міндетін кеңейтті. Кәсіптік білімнің қисыншылы Георг Кершенштайнер осы пәннің негізінде кәсіптік мектептің біліми-теориялық міндеттерін негіздеумен кәсіптік білімнің

тұжырымдамасын қалыптастырды. Осылайша ол кәсіптік мектептің сәйкесінше, кәсіптік білімнің дуальді формасының да қызметін заңдастырды.

Георг Кершенштайнердің тұжырымдамасының талдауы жұмысшыларды жұмыс орнында азаматтық сапаларды демократиялық қоғамға дейінгі ережеге сәйкес тәрбиелеуге басты назар аударылған.

Германияда кәсіптік оқытудың мәселелері жеке экономикамен мемлекетпен бірігіп шешіледі және онымен қаржыланады (мысалға, көп арналы қаржыландыру). Оқыту үдерісіне кәсіпорын қатысқаннан кейін бұл мәселеде еңбек нарығының сұранысына бірінші кезекте өзінің кәсіпорыны үшін маман даярлауда өз қызығушылықтарын сақтауға бағытталған. Дегенмен, кәсіпорындағы кәсіптік оқытуды бірыңғай мемлекеттік бақылау болмағанымен, мемлекет заңнама мен қаржыландыру сияқты тетіктерді пайдалануға ұмтылады, ал қоғамдық-құқықтық және жеке құқықтық мәртебесі бар жұмыс берушілер бірлестігі тауарлы-өндірістік палаталар кәсіпорындағы кәсіптік оқытудың салыстырмалы бақылауын жүзеге асырады.

Германия Федеративті Республикасында кәсіптік білімнің жалпы құрылымы заңнамалық құжаттармен анықталады. Соған сәйкес кәсіптік білім беру жүйесін басқару мен қаржыландыру жауапкершілігі федералды, жергілікті (аймақтық) және муниципалды органдарға, жұмыс берушілер мен кәсіподаққа жүктелген.

Бүгінде ҚР Білім және ғылым министрлігі кәсіптік мамандарды даярлайтын дуальді жүйесін еліміздің 96 техникалық және кәсіптік білім беретін оқу орындарында пайдалануда. Кәсіптік-техникалық маман дайындаудағы дуальді жүйесі дамыған елдер арасында кеңінен танымал. Өзінің тиімділігімен танылған бұл жүйе – Германия, Австрия, Дания, Нидерланды, Швецияда кеңінен қолданысқа ие. Соңғы жылдары оған Қытай мен жедел дамып келе жатқан Азияның бірқатар елдері де қызығушылық танытып отырғаны белгілі [3].

Өзге елдердің тәжірибесіне көз жүгіртсек, жүйе – нәтижесіз емес. Мәселен, Елбасының Германияға сапары кезінде оқытудың бұл жүйесін ГФР канцлері Ангела Меркель Германияны дамытудың ең басты факторларының қатарында атап өткен. Ол жақта аталмыш жүйе 600 мыңнан астам кәсіпорында қолданылады екен. Техникалық және кәсіптік білім беретін біздің 96 оқу орнында дуальді жүйе қолданылады. Оның басым бөлігі ауыл шаруашылығы, көлік, металлургия, машина жасау, мұнай-газ және химиялық өндіріс сияқты салалар. Қарағанды политехникалық колледжінің аталмыш жүйесі үш бағытта жүзеге асырылатыны белгілі болды. Әуелі лицейлер мен колледждердің материалдық-техникалық базасы жаңғыртылады. Екіншіден, әлеуметтік әріптестік дамиды, ал үшіншіден, инновациялық технологиялар қолданылатын болады.

Германияда кез келген кәсіпкер өзінің жұмысын өрістетіп отырған жұмысшыларының кәсіби біліктілігі биік болғанын қалайды. Білікті жұмыс күші бизнестің кез келген қоғамдық ортада бәсекеге төтеп беруіне жол ашатыны сөзсіз. Бұл өз кезегінде кәсіпорынның дамып, ел экономикасының өрістеуіне әсер етеді. Мұндай табысқа қол жеткізудің басында дуальді жүйе тұрғанын айтуға тиіспіз. Германияда бұл жүйе іске асқалы немістің

компаниялары дүнижүзін таңқалдырып келеді. Неміс ғажайыбының басты сыры білікті жұмыс күшінде. Қазіргі таңда дуальді жүйені Франция да өздерінің іс-тәжірибесіне енгізіп жатыр. Жалпы бұл жүйені қандайда бір шенеунік немесе мемлекеттік мекеме ойлап тапқан жоқ. Дуальді жүйе кәсіпкерлер мен оқу орындардың арасындағы қарым-қатынастың арқасында пайда болған тәсіл. Сондықтан бұл жүйе қазір өзінің құндылығымен Германияны былай қойып, көптеген елдердің назарын өзіне аударып отыр. Осы ретте дуальді жүйені Орталық Азиядағы көшбасшы мемлекет - Қазақстанның бірінші болып қолға алуын өте орынды [4].

Қазіргі таңда осы жүйе бойынша маман дайындауға ден қойған Германияның Рейнланд-Пфальц аймағында жұмыссыздық деңгейі бар болғаны 3 пайызды құрап отыр. Ал тұтас елде бұл көрсеткіш 7,8 пайыздың деңгейінде. Бүгінде Германиядағы 25 жасқа дейінгі жастар арасындағы жұмыссыздық деңгейі 7 пайыз болса, бұл көрсеткіш Грекияда — 45, Испанияда — 43, Францияда — 30, Италияда 28 пайызды құрайды. Осыдан-ақ, бұл жүйенің жұмыссыздар мәселесін шешуде қаншалықты тиімді екенін байқауға болады.

Кәсіптік-техникалық маман дайындаудың дуальді жүйесінің сәтті іске асуына бизнес, оқушы және мемлекетке тікелей мүдделі болуы шарт. Қазіргі таңда Германияда бұл жүйе бойынша тәлім алған жастардың 80 пайызы шағын және орта бизнес саласында жұмыс істеуде. Ал қалған 20 пайызы ғана ірі кәсіпорындарды, яғни «Фольксваген», «Мерседес» сынды алпауыт концерндерде жұмыс істейді. Қазіргі заманда жастар оқу мен еңбекті қатар алып жүруі өте маңызды. Керек десеңіз, жалақы алып, өз қажеті үшін ақша табатын мүмкіндігі бар. Германияда дуальді жүйе бойынша тәлім алып жүрген жастар төрт күн кәсіпорындарда білігін шындаса, бір күнін оқуға арнайды [3].

Дуальді оқытуда әлеуетті жұмыс беруші өндірістің өзіндік ерекшеліктеріне сай оқыту мазмұнына өзгерістер енгізу арқылы болашақ маман даярлау үдерісіне «араласуға» мүмкіндік болады. Себебі дуалды білім беру жүйесінде оқу орындарымен серіктестік орнату арқылы бәсекеге қабілетті болашақ маманды даярлауға және әлеуетті адами ресурстарын бағалай алады. Оқу орны өндіріспен серіктестік қызметте өндірістік үдерісіндегі жағдайлар туралы ақпаратқа жедел қол жеткізеді, сондай-ақ бұл оқу бағдарламалары мен нақты пәндерді жаңарту мен түзетулер енгізуіне мүмкіндік береді. Дуальды оқыту жүйесі барлық қатысушылардың - мемлекет, кәсіпорындар, қызметкерлердің қызығушылықтары мен тараптарына жауап бере алады.

Елбасы Нұрсұлтан Назарбаев Германияға жасаған жұмыс сапарында құзырлы орындарға еліміздегі кәсіптік-техникалық білім беру саласына дуальді жүйені енгізуді тапсырған болатын. Қазіргі таңда Білім және ғылым министрлігі осы жүйені орта буынды оқу орындарында енгізуде. Соңғы уақыттары Қазақстанда көптеген кәсіпорындар мен шаруақожалықтары қалыптасты. Енді олардың жұмыстарын ары қарай жалғастырып, ел экономикасына пайдасын тигізуіне маман тапшылығы кедергі келтіруде. Сондықтан кәсіби маман даярлайтын оқу орындар дуальді жүйеге бет бұрғанда кәсіпорындар да қарап қалмауы тиіс. Шындап келгенде, бұл бір ғана білім беру саласына қатысты мәселе емес екенін еліміздегі кәсіпорындар мен ірі өндіріс ошақтары түсінуі керек. Өйтпеген жағдайда бұл жүйені енгіземіз

деген талпынысымыз бос сөз болып қалуы мүмкін. Сол үшін Үкімет еліміздегі кәсіпорындар арасында дуальді жүйені кеңінен насихаттауда. Сондай-ақ, бұл іске түрлі бизнес қауымдастықтар мен қоғамдық ұйымдарды тарту да артықтық етпейді. Заңда кәсіпорындарда жастарды өндірістік іс-тәжірибеден өткізу және олардың біразын жұмыспен қамтуын міндеттеуіміз қажет. Осындай нақты іс-шараларды қолға алған жағдайда ғана елімізде жұмысшы кадр мәселесін толықтай шешілетін болады. GIZ Герман қоғамымен бірлесіп, Алматы, Павлодар және Ақмола облыстарының үш білім ошағында алғаш қолданылған жүйе болатын.

Мамандардың айтуынша, тау-кен саласындағы дуальді оқыту бойынша «Қазақмыс» корпорациясының екі колледжі мен Павлодар электролиз зауыты тәжірибелері ерекше атауға тұрарлық [5].

Қарағанды политехникалық колледжі экономиканың тау-кен өнеркәсібі, металлургия, машинажасау, энергетика, құрылыс индустриясы және көлік салалары үшін 14 техникалық мамандық бойынша кадрлар даярлауда.

Сонымен қатар, Қарағанды облысында үдемелі индустриалдық-инновациялық дамытудың мемлекеттік бағдарламасы, «Бизнестің Жол картасы – 2020» шеңберінде, әлеуметтік-кәсіпкерлік корпорациясы және «Сарыарқа» арнайы экономикалық аймағында 160-тан аса жоба іске асырылады. Бұл өңірлік еңбек нарығында 14 мыңнан аса жаңа жұмыс орындарын ашуға ықпал етпек. Бүгіндері Қарағанды облысында техникалық және кәсіптік білім беретін 88 мекеме базасында экономиканың 16 саласы бойынша 91 мамандыққа оқыту жүргізіліп жатқаны мәлім.

Дуальді оқыту дегеніміз – экономиканы ең үздік кадрлармен қамтамасыз ету. Бұл еліміздің әлеуметтік-экономикалық дамуына барынша әсер етеді. Бизнес, адам және мемлекет мүддесін біріктіріп, үш жақты әріптестік орнатылады.

Біздің еліміздегі кәсіпорындар оңын-солын танымаған жас кадрлармен бас ауыртқысы жоқ. Еліміздегі кәсіпорындар дуальді жүйенің маңызын түсінгенше мемлекет олардың оқу орындармен тығыз қарым-қатынаста болуын талап етуі тиіс. Сонда ғана бұл істен нәтиже шығады.

Қорыта айтқанда, дуальді білім беру жүйесі – еліміздің үдемелі әлеуметтік-экономикалық дамуына әсер етеді. Ол үшін, ЖОО болашақ педагогтарды дуальдық оқытуға даярлау жүйесін құрудың теориялық ережелерін тұжырымдауды; техникалық және кәсіптік білім беру дуальді оқытуға болашақ педагогтарды даярлаудың концептуалдық моделін құруды; ЖОО техникалық және кәсіптік білім беру жүйесінде дуальды оқытуға болашақ педагогтарды даярлауды жүзеге асырудың дидактикалық шарттарын анықтауды әрі дуальді оқытуға болашақ педагогтарды даярлау жүйесін әдістемелік жағынан қамтамасыз етуді қажет етеді.

Әдебиеттер

1 Мемлекет басшысының "Қазақстанды әлеуметтік жаңғырту: жалпыға ортақ еңбек қоғамына қарай жиырма қадам" атты мақаласында берілген тапсырмаларын іске асыру жөніндегі шаралар туралы. Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2012 жылғы 23 шілдедегі № 961 Қаулысы. – Режим

доступа: URL: <http://adilet.zan.kz/kaz/docs/P1200000961> - (дата обращения 12.02.2015).

2 Пискунов А.И. Теория и практика трудовой школы Германии (до Веймарской республики). - М., 1963. – 286 с.

3 Омарбекова Ж. Білімді ұрпақ тәрбиелеу – міндет. - – Режим доступа: URL: <http://ortalyk-kaz.kz/> - (дата обращения 12.02.2015).

4 Бүркітбай Н. Озық тәжірибе өрге бастырады. – Режим доступа: URL: <http://www.nar.kz/> - (дата обращения 22.02.2015).

5 Маханбетова А. Техникалық және кәсіптік білім беруді дамытуға жаңа көзқарас. – Режим доступа: URL: <http://www.aikyn.kz> - (дата обращения 07.02.2015).

Жолдасбекова С.А., д.п.н., профессор,
Нуржанбаева Ж.О., PhD докторант,
Рахманкулова П.Ж., руководитель ЖБО,
ЮКГУ им. М.Ауэзова,
Шымкент, Казахстан

Возможности дуальной системы обучения в подготовке конкурентоспособного специалиста

Возможности дуальной системы обучения в подготовке конкурентоспособного специалиста огромны. При дуальном обучении потенциальный работодатель имеет возможность "вмешаться" в процесс обучения будущего специалиста, дополняя содержание обучения кругом специфичных проблем для данного производства. Партнерство с учебным заведением дает возможность профессиональной подготовки будущего конкурентоспособного специалиста и оценить потенциальные кадровые ресурсы. Образовательное учреждение также заинтересовано в деловом партнерстве с производством, так как получает доступ к оперативной информации о текущем состоянии производственных процессов, а это позволяет внести коррективы в обучающие программы и актуализировать определенные дисциплины. Дуальная система отвечает интересам всех участвующих в ней сторон - предприятий, работников, государства.

Zholdasbekova S.A., d.p.s., professor,
Nurzhanbayeva Zh.O., PhD doctorant,
Rakhmankulova P.Zh.,
SKSU named after M.Auezov
Shymkent, Kazakhstan

Opportunities dualistic system of training in preparation of competitive professionals

In the article, considered opportunities in a dualistic system of training in preparation of competitive professionals. When duality teaching Potential employer has

the possibility of "receiving" in the process of training future professionals, for the production of specific problems for the complementing the range of learning content. Partnership Training institutions gives the possibility of professional training of future competitive professionals and Asses the Potential the staff resources.

Educational institution also interested in business partnership manufacture, also it receives acces to the operative iformation about the current state of the productional processes, it allows adjustments to the training programs and update certain discipline. The dual system answer in the interests of all participating parties – enterpris-es, workers state.

УДК 378.007

Андриади И.П.

д.п.н., профессор МГПУ, Москва, Россия

E-mail: andriadimgpu@yandex.ru

ВЫСШАЯ ШКОЛА В РЕШЕНИИ ПРОБЛЕМ ПРОФЕССИОНАЛЬНО-ЛИЧНОСТНОГО РАЗВИТИЯ СТУДЕНТОВ ПЕДАГОГИЧЕСКИХ ВУЗОВ

В статье рассматриваются проблемы высшей школы в профессионально-личностной подготовке педагогических кадров. В этой связи акцентируются объективные и субъективные факторы процесса подготовки специалиста. В становлении педагогического мастерства существуют определенные ориентиры профессионального и личностного соответствия, в качестве которых выступают требования к педагогу, на которые оказывают влияние потребности государства, общества, объективно стимулирующие одни ценности и интересы личности, и сдерживающие - другие. Личностное преломление объективной действительности, личностные особенности педагога - выступают субъективным фактором профессионального мастерства.

Ключевые слова: высшая школа, профессиональное и личностное развитие студентов, профессиональное мастерство в педагогической деятельности, объективные и субъективные факторы процесса становления профессионализма

Какое место займет высшая школа в перспективе, во многом будет определять, в какой мере она будет способна предвосхищать процессы и их динамику.

В высшей школе уже сейчас много насущных проблем. Это не только проблемы материально-технического оснащения учебного процесса в вузе, соответствующего современным требованиям развития общества и возможностям

науки, но и много более важная, и много более сложная в своем решении – это воспитание личности, способной развивать познанное, создавая новое.

Современная наука уже сейчас дает в руки человека возможности создавать себе подобных, воспроизводить биологическое подобие. Тогда как личностное подобие даже не обсуждается. Педагогическая и психологическая наука не в состоянии еще ответить на многие вопросы, затрагивающие аспекты эффективного воспитания, перевоспитания, личностной коррекции. Наконец, эффективной помощи подрастающему поколению в преодолении личностных проблем, чтобы никто не был потерян для общества. Это не значит, что специалисты в этих областях работают существенно хуже. Скорее это подчеркивает много более сложную структуру процесса социальной адаптации человека, его личностного становления, самоутверждения, самоактуализации.

Общество постоянно меняется и в своих приоритетах и в своих возможностях, причем эти процессы не всегда имеют прогрессивный характер. Для высшей школы актуальны проблемы и профессионального, и личностного развития студентов. Актуальность целостного изучения профессионально-личностного развития студента очевидна. Без личности не может быть профессионала, и без профессионального самоутверждения не может состояться самодовольственная личность.

Самоактуализация личности непременное условие ее полноценного развития. Ценностные ориентации личности будут определять социальные параметры ее самоопределения. Собственные, индивидуально окрашенные ценности личности не должны вступать в антагонистические противоречия с общечеловеческими, социокультурными ценностями общества.

Безусловно, на процесс становления личности оказывают влияния как объективные, так и субъективные факторы, которые сплетаются воедино в духовной целостности человека, и, невозможно определить какие из факторов являются, безусловно, ведущими. В процессе жизнедеятельности человека и становления его духовной целостности, множество факторов выступает в диалектическом единстве.

Большинство разработанных в настоящее время психологических концепций строения личности выглядят сложными; многие из них сводятся к тому, что в личности, как в микросхеме, все компоненты представлены в нерасчленимой, неразложимой целостности. Для высшей школы проблема профессионально-личностного развития студентов была и будет актуальна.

В рамках проблемы профессионально-личностного развития студентов, по крайней мере, два больших аспекта. Это содержательная сторона и процессуальная. Что касается аспекта профессионального развития студентов, то поступательный процесс этого направления не нарушался.

Аспект личностного развития, его содержательный момент, последние десятилетия очень часто носил дискуссионный характер. Но без ценностного подхода не обойтись в решении проблемы эффективного профессионально-личностного развития студентов. В настоящее время весьма актуален вопрос, о безусловных ценностях в развитии личности.

Целенаправленное развитие личности не возможно осуществлять без обозначения социокультурных ценностей. Что же сейчас актуально для нашего

общества в личностном становлении молодого поколения? Актуально с точки зрения и настоящего и будущего нашей страны.

Образованность человека выступает как самостоятельная ценность, но при этом личности должны быть свойственны патриотизм, нравственность, целеустремленность, гражданская активность и ответственность, интернационализм, толерантность к проявлению национальных, региональных, индивидуальных особенностей культуры, к вероисповеданию других людей и народов.

Высшей школе предстоит решать все эти проблемы в полной мере. Тогда, вполне очевидна, другая проблема в рамках деятельности высшей школы: “Каким должен быть педагог высшей школы, уже теперь, который призван стимулировать решение этих проблем?”

Особенно часто эти аспекты изучаются в связи с осмыслением сущности педагогического мастерства, стремлении создать модель педагога-мастера.

Мастерство в любой деятельности является своеобразным качественным ориентиром, к которому надо стремиться. Профессиональное мастерство проявляется в профессиональной деятельности личности и отдельно от личности не существует. Поэтому личностно-деятельностный подход будет наиболее корректным в понимании сущности педагогического мастерства.

Педагогические цели воспитания, доминирующие в обществе будут определять требования, предъявляемые к учителю, и, следовательно, самым существенным образом отражаться на разных ступенях процесса подготовки педагогических кадров. На педагогические цели оказывают влияние экономические, политические, философские, нравственные, правовые, эстетические представления о совершенном человеке. Психолого-педагогические изыскания по проблеме воспитания личности - также оказывают влияние.

Цели бывают обобщенными и конкретными, но их можно дифференцировать по временному параметру: ближайшие, средние и далекие. Они не противопоставляются друг другу и должны рассматриваться в единстве. Цель на любом этапе становления педагогического мастерства выступает стимулирующим началом.

Современный период социального развития характеризуется существенной динамикой. Поэтому так важно определиться в целях воспитания, тенденциях в требованиях к специалисту педагогической деятельности. Найти объединяющее начало его профессионального совершенства.

Профессиональное мастерство в педагогической деятельности можно рассматривать как свойство личности, отражающее её духовно-нравственную и интеллектуальную готовность к творческому осмыслению социокультурных ценностей общества, а также теоретическую и практическую готовность к творческому применению знаний, умений и навыков в профессиональной деятельности.

Профессиональное мастерство достаточно подвижная система, поскольку в нем отражаются и объективные условия существования личности в обществе, осуществление ею в этом обществе профессиональной деятельности, и субъективные особенности этой личности. Оба этих фактора сами по себе обладают динамическими характеристиками [1].

Сводить профессиональную компетентность к системе отдельных приемов слишком узко, это некий технологический подход в понимании сущности профессиональной подготовки. Даже в педагогических технологиях существенно больше личностного, нежели сугубо технологического.

Возникает еще целый ряд вопросов: как соотносятся педагогический опыт и педагогическое мастерство? Есть ли детерминанты педагогического мастерства? Какова обусловленность черт характера педагога с его возможностью состояться мастером? В какой связи находятся собственная профессиональная деятельность педагога и его опыт взаимодействия со своими учителями, наставниками в прошлом (будучи в роли ученика)? Можно ли состояться педагогом-мастером, если от школы остались преимущественно неприятные воспоминания. Может ли произойти утрата педагогического мастерства? Может ли педагогическое мастерство быть представлено дискретно?

В становлении педагогического мастерства существуют определенные ориентиры профессионального и личностного соответствия, в качестве которых выступают требования к педагогу, на которые оказывают влияние потребности государства, общества, объективно стимулирующие одни ценности и интересы личности, и сдерживающие - другие.

Анализируя педагогическое мастерство, мы соотносим реалии с имеющимися профессиональными требованиями, нормами, которые всегда исторически конкретны, но в тоже время несут в себе и некие традиции (региональные, национальные, социальные).

Педагог субъективно отражает объективный процесс воспитания. Следовательно, в становлении педагогического мастерства действуют факторы как объективные, так и субъективные.

Объективная действительность характеризует объективную сторону педагогического мастерства. Личностное преломление объективной действительности, личностные особенности педагога - выступают субъективным фактором педагогического мастерства.

Объективными факторами содержания и процесса формирования педагогического мастерства выступают:

1. Конкретные социально-политические условия и умонастроения в обществе;

Условия следует рассматривать как в широком, так и в узком смысле слова. В широком смысле условия определяются политическим строем, господствующими культурными ценностями и господствующей идеологией, экономическим укладом, культурными традициями. Иными словами в педагогическом мастерстве отражаются особенности конкретного исторического периода развития общества.

В узком смысле - это конкретные условия, в которых конкретный педагог осуществляет свою профессиональную деятельность.

2. Состояние духовной культуры общества. Культура - явление историческое. Будучи зависимой от материальных условий, духовная культура характеризуется относительной самостоятельностью (преемственность в развитии, взаимовлияние культур различных народов). В культуре отражается исторически определенный уровень развития общества, выраженный в типах и формах

организации жизни и деятельности людей, в их взаимоотношениях, а также в создаваемых ими материальных и духовных ценностях. Сфера духовной культуры людей - это более узкое понимание культуры. Материальная и духовная культура находятся в органическом единстве. Конечно, ядром культуры выступают общечеловеческие цели и ценности, но способы их восприятия и достижения исторически детерминированы.

3. Уровень развития психолого-педагогической науки и господствующей в ней парадигмы, отражающей также требования, выдвигаемые обществом к личности педагога. Наука одна из форм общественного сознания. Наука вырабатывает представления о явлениях и законах реального мира. Следовательно, уровень развития психолого-педагогической науки определяет понимание и эффективность управления объективным процессом воспитания. Поэтому в качестве объективных условий и следует рассматривать меру изученности психолого-педагогических аспектов педагогической деятельности. На основе научного понимания закономерностей процесса становления личности развиваются педагогические технологии обучения и воспитания [2].

Субъективные факторы отражают личностные особенности педагога. Его ценностные ориентации и приоритеты, интересы и потребности, они непосредственно отражаются на процессе становления его профессиональной состоятельности.

Говоря об объективном влиянии культуры на содержание и становление педагогического мастерства, необходимо также понимать, что культура воспринимается, осваивается и воспроизводится каждым человеком индивидуально, обуславливая личностное (особенное) становление человека. Таким образом, культура может выступать и как внешний фактор, объективный, но только освоенная индивидом культура выступает как субъективный фактор.

К субъективным факторам содержания и становления педагогического мастерства можно отнести нравственно-духовную и интеллектуальную готовность, и деятельностную состоятельность педагога. Исчерпывающе раскрыть содержание субъективной стороны педагогического мастерства не представляется возможным. Но, безусловно, имеет место: ценностные ориентации и приоритеты педагога, его интересы и потребности (общие и профессиональные); интеллектуальные способности; профессиональная направленность и отношение педагога к деятельности; культура общая и профессиональная; Я-концепция педагога, каким он хочет себя видеть и каким видит в действительности (Я-идеальное, Я-реальное, Я-ближайшего развития); активная профессиональная позиция личности, особенности характера и темперамента, коммуникабельность педагога и многое другое.

В ходе реформирования системы высшего профессионального образования в России актуализируется проблема обновления, пересмотра подходов, содержания, технологий подготовки специалистов для различных сфер деятельности.

В периоды интенсивного общественного развития, когда обостряются противоречия между потребностями общества в новом качественном уровне профессиональной готовности педагогических кадров и реальной ее представленности, возникают кризисные явления образовательной системы общества, ко-

торые и стимулируют поиск выхода или снижения остроты существующих проблем.

Вопросы, связанные с совершенствованием профессиональной подготовки педагогических кадров являются непреходящими в педагогической науке. Актуальность их - явление постоянное. Изменяется окружающий нас мир, социальные, экономические условия, изменяются взгляды, как на само содержание профессиональной готовности специалиста, так и на средства его достижения. При существенных изменениях в социально-экономической сфере, в господствующей в обществе идеологии, меняется сама парадигма образования, заставляющая по-новому взглянуть на самую сущность профессионализма педагога. Процесс этот постояен, но интенсивность этого процесса может быть достаточно различна.

Вопрос анализа особенностей качеств личности педагога, о способах их формирования всегда рассматривался в качестве основной задачи, для решения проблемы обеспечения образовательных учреждений профессиональными кадрами.

В педагогике чаще всего решение проблемы определения личностных особенностей преподавателя ограничивается задачей выявить те личностные качества, которые являются типичными для представителей педагогической профессии, с тем, чтобы на их основе осуществлять профессиональную подготовку и, возможно, профессиональный отбор.

Выдвигаются предположения, что в целом, именно предметная специализация педагога диктует значимость его профессионально важных качеств. Ряд исследователей предпринимали попытки вычленить наиболее значимые личностные качества педагога в зависимости от преподаваемого им предмета. Можно найти немало работ в этом направлении.

В настоящее время существенно меняется содержание образования в целом, и в предметной его составляющей. По-прежнему непросто ответить на вопрос о необходимых свойствах личности педагога, и содержании его профессионального мастерства.

В описательном подходе в изучении проблемы личности учителя существует методологический просчет. Множественность проявлений человека вовсе не означает необходимость стремиться к глобальному их охвату, если идти путем перебора и сопоставления отдельных психологических и иных особенностей, то критерий различения "личностных" и "неличностных" особенностей вообще не может быть найден, так как одни и те же особенности человека могут стоять в разном отношении к его личности [3].

В одних случаях они выступают как безразличные, в других те же особенности существенно входят в ее характеристику.

Одной из характеристик педагогической деятельности является ее многофакторность и многофункциональность, и в каждом конкретном случае значимость и соответственно иерархическая структура личностных качеств педагога будут меняться в зависимости от многих факторов.

Мастерство в любой деятельности является своеобразным качественным ориентиром, к которому надо стремиться. Профессиональное мастерство про-

является в профессиональной деятельности личности и отдельно от личности не существует.

Цели воспитания, доминирующие в обществе будут определять требования, предъявляемые к педагогу, и, следовательно, самым существенным образом отражаться на разных ступенях процесса подготовки педагогических кадров.

Современный период социального развития характеризуется существенной динамикой. Поэтому так важно определиться в целях воспитания, тенденциях в требованиях к педагогу. Найти объединяющее начало его педагогического мастерства.

Педагогическое мастерство можно рассматривать как свойство личности, отражающее её духовно-нравственную и интеллектуальную готовность к творческому осмыслению социокультурных ценностей общества, а также теоретическую и практическую готовность к творческому применению знаний, умений и навыков в профессиональной деятельности.

Педагогическое мастерство достаточно подвижная система, поскольку в нем отражаются и объективные условия существования личности в обществе, осуществление ею в этом обществе профессиональной деятельности, и субъективные особенности этой личности. Оба этих фактора сами по себе обладают динамическими характеристиками.

Сводить педагогическое мастерство к системе отдельных приемов слишком узко, это некий технологический подход в понимании сущности педагогического мастерства. Даже в педагогических технологиях существенно больше личностного, нежели сугубо технологического.

В становлении педагогического мастерства оказывают влияние как объективные, так и субъективные факторы. Существуют определенные ориентиры профессионального и личностного соответствия, в качестве которых выступают требования к педагогу, на которые оказывают влияние потребности государства, общества, объективно стимулирующие одни ценности и интересы личности, и сдерживающие - другие. Объективное влияние на становление профессионального мастерства оказывает культура общества. Однако необходимо понимать, что культура воспринимается, осваивается и воспроизводится каждым человеком индивидуально, обуславливая личностное (особенное) становление человека. В этой связи, культура может выступать и как внешний фактор, объективный, и как внутренний (субъективный), тогда, когда она субъектом освоена.

Субъективные факторы отражают личностные особенности педагога. Его ценностные ориентации и приоритеты, интересы и потребности.

К субъективным факторам содержания и становления педагогического мастерства можно отнести нравственно-духовную и интеллектуальную готовность, и деятельностную состоятельность педагога. Исчерпывающе раскрыть содержание субъективной стороны педагогического мастерства не представляется возможным, однако очевидны детерминанты ценностных ориентаций и приоритетов педагога, его интересов и потребностей (общие и профессиональные); интеллектуальных способностей. Безусловное влияние оказывает профессиональная направленность и отношение педагога к деятельности; его культура (общая и профессиональная); Я-концепция педагога, каким он хочет

себя видеть и каким видит в действительности (Я-идеальное, Я-реальное, Я-ближайшего развития); активная профессиональная позиция личности, особенности характера и темперамента, коммуникабельность педагога и многое другое.

Формирование культурных идеалов как общих, так и профессиональных, и приобщение, как к общей, так и профессиональной культуре является результатом творческого процесса осмысления социокультурных ценностей общества. На основе этого формируется самосознание личности и выстраивается концепция идеального Я педагога.

Самостоятельную ценность в эффективной реализации потенциалов мастера специалиста в области педагогической деятельности имеет оценка его нравственных качеств.

Процесс творческого осмысления социокультурных ценностей общества характеризуется постоянной динамикой. Это не однажды возникший процесс, а постоянно возникающий, поскольку окружающая нас действительность изменчива. Необходимо интегрировать, соотносить, анализировать современные социокультурные ценностные ориентиры общества и педагогической науки в частности. Этот процесс требует развитости общей и профессиональной рефлексии. Без этого не возможно становление самосознания личности, развития ее Я-концепции, в конечном итоге, истинного профессионализма специалиста.

В процессе развития личности крайне важно для эффективности этого процесса не только информировать личность о тех или иных ценностях, но и формировать в ней потребность в приобщении к этим ценностям. Поэтому самостоятельной задачей профессиональной подготовки является задача формирования у педагога потребности к самосовершенствованию в профессионально-личностном развитии.

Эффективность овладения профессиональными знаниями и умениями во многом будет определяться деловой направленностью студентов, что требует определенной подготовленности профессорско-преподавательского состава, осуществляющих профессиональную подготовку. В этой связи актуален вопрос мотивации студентов. Необходимо разнообразить технологии и формы подготовки специалистов.

В подготовке специалиста в области педагогической деятельности, безусловно, отражаются и общие закономерности педагогической деятельности, и частные особенности преподавания того или иного предмета. Так или иначе, все это является базовыми основаниями. Однако нельзя сводить эту базисную основу только к количественным характеристикам. Количественный показатель имеющихся знаний дает возможность научной ориентации, является, в свою очередь, предпосылкой для более полного проявления профессиональных возможностей педагога, но значительно важнее определиться в профессиональной позиции [4].

Наличие знаний как некой систематизированной информации - это самая первая ступень, которую преодолевает будущий специалист, далее важно сформировать у него положительное отношение к той или иной научной концепции, взгляду, принятию ее важности для дальнейшей профессиональной практики. Не только негативное, но и индифферентное отношение к поступа-

ющей профессиональной информации является существенным препятствием для дальнейшей позитивной динамики познавательных процессов будущего педагога. При достижении положительного отношения к той или иной научно-практической концепции важно, чтобы имеющиеся знания перешли в разряд убеждений, это значит сформирована потенциальная готовность к действию на основе имеющихся знаний. Становится очевидным, что потенциальные возможности необходимо перевести в разряд личностной направленности, что требует определенных акцентов в процессе подготовки специалистов.

Столичное образование занимает особое место в динамике изменений образовательных процессов. Столица была и есть – культурный центр России. Она часто является и центром генерирования образовательных идей. Сейчас время “собирать камни”. Возвращать порой отвергнутое, невостребованное, но еще не потерянное.

Международное и межрегиональное сотрудничество выступает как необходимое условие совершенствования системы образования. В этом направлении произошли существенные перемены. Россия и столица, в частности, весьма расширила международные контакты.

Система образования должна обеспечить преемственность гуманистических традиций, быть построена таким образом, чтобы образование, было доступным, открытым, вариативным по типам школ и образовательным уровням, способная к саморазвитию, соотносится с зарубежными аналогами (моделями), но учитывающая в тоже время богатый отечественный опыт просвещения, культурные традиции.

С целью стимулирования развития индивидуальности и творческой самостоятельности личности необходимо признать как ценность - равноправие традиций и творчества, признания необходимости изучения и использования духовного наследия прошлого и инновационных тенденций настоящего.

Список литературы

- 1 Педагогическое мастерство и педагогические технологии / Под ред. Л.К.Гребенкиной, Л.А.Байковой. – М.: Педагогическое общество России, 2000. – 310 с.
- 2 Чернявская А.П. Педагогическая техника в работе учителя. – М., 2001. – 275 с.
- 3 Профессиональная культура учителя / Под ред. В.А.Сластенина. - М., 1993. – 327 с.
- 4 Пидкасистый П.И., Беляев В.И. и др. Педагогика: Учебник. - М.: Изд. Центр «Академия», 2010. – 512 с.

Андриади И.П.

п.ғ.д., профессор ММПУ, Москва, Ресей

Жоғары педагогикалық оқу орны студенттерінің кәсіби – тұлғалық даму проблемасын шешудегі жоғары мектептің алатын орны

Педагогикалық шеберлік қалыптасуындағы кәсіби және тұлғалық сәйкестілікте педагогқа талап ретінде қойылатын нақты бағдар көрініс алады, бұған мемлекеттің, қоғамның, тұлға қызығушылығын ынталандыратын сұранысы ықпал етеді. Педагогтың тұлғалық ерекшеліктері, тұлғаның объективті болмыстағы өзгерісі – кәсіби шеберліктің субъективті факторы ретінде қызмет атқарады.

Тұлғаның дербес және шығармашылық өзіндік әрекетін дамытуды ынталандыруда дәстүр мен шығармашылықтың теңдігін құндылық ретінде мойындау, өткеннің рухани мұрасын және қазіргі инновациялық бағыттарды зерттеу мен пайдалану қажеттілігін мойындау керек.

Andriadi I.P.

Doctor of Education, Professor, MSPU, Moscow, Russia

Graduate school in solving problems professional and personal development of students of pedagogical universities

The problem of higher education in vocational and personal teacher training. In this regard, we consider both objective and subjective factors of the process of specialist training. In the formation of pedagogical skills, there are certain guidelines of professional and personal correspondence, as which are the requirements for the teacher, which is influenced by the needs of the state, society, objectively promote the same values and interests of the individual, and constraints - other. Personal re- fraction of the objective reality, personality traits of the teacher - are the subjective factor of Excellence.

УДК 378.14

Қалиева К.М., п.ф.к., доцент,
E-mail: kalieva.K.M@mail.ru
Барақбаева К.А., аға оқытушы
Абылай хан атындағы ҚазХҚжӘТУ,
Алматы, Қазақстан

ТҰЛҒАЛЫҚ-КӘСІБИ ҚҰЗЫРЕТТІЛІКТІ ДАМУ – БОЛАШАҚ МҰҒАЛІМДЕРДІ КӘСІБИ ІС - ӘРЕКЕТКЕ ДАЙЫНДАУ ҚҰРАЛЫ

Мақалада тұлғалық-кәсіби құзыреттілікті дамыту болашақ мұғалімдерді кәсіби іс-әрекетке дайындау мәселесі қарастырылады. Болашақ педагог оқушылардың тұлғалық өсуіне, олардың жете ұғынып, қызығушылықпен білім алуға қол жеткізуіне және шығармашыл тұлға ретінде дамуына тиімді ықпал ету үшін, өзі дамыған тұлғалық-кәсіби құзыреттілікке ие болуы қажет, яғни ол іргелі кәсіби білімдер мен біліктерді игерумен ғана шектелмей, сонымен қатар өзін жүзеге асыруды және өздігінен кәсіби дамуды қамтамасыз ететін дамыған тұлғалық қасиеттерді иемденуі аса маңызды болып табылады. Тұлғаға бағдарланған білім беру педагогикалық үдерісті дараландыруды, білім алушының сұранысын ескеруді, оқытудың түрлілігі мен тартымдылығын, сондай-ақ шығармашылық құрамды күшейтуді талап етеді.

Тірек сөздер: құзырлылық, құзыреттілік, тұлғалық-кәсіби құзыреттілік, кәсіби іс-әрекет, тұлғалық қасиеттер, қарым-қатынас, кәсіби өзіндік даму, өзін-өзі белсендіру

Қазақстандағы білім беру реформаларының жалпы мақсаты білім беру жүйесін жаңа әлеуметтік-экономикалық ортаға бейімдеу болып табылады. Білім беруді дамытудың 2011-2020 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасында: «2020 жылға қарай Қазақстан – білімді мемлекет, ақылмен құрылған экономика және біліктілігі жоғары жұмыс күшіне қол жеткізетіндігі болжамданып, білімнің бәсекеге қабілеттілігін арттыру, экономиканың тұрақты өсуі үшін сапалы білімнің қолжетімділігін қамтамасыз ету арқылы адам капиталын дамыту» басты мақсат ретінде белгіленген [1].

Осы белгіленген міндеттерді шешу білім беру үдерісі болашақ маманның тұлғалық өсуіне, оның әлеуетін дамытуға, өзін шығармашылықпен жүзеге асыруына бағытталғанда мүмкін болмақ. Тұлғаға бағдарланған оқытуды жүзеге асыру болашақ педагогтарды кәсіби дайындауда белгілі бір өзгерістер енгізуді болжайды. Бұл өзгеріс, ең алдымен олардың кәсіби-педагогикалық іс-әрекетті жүзеге асыруға тұлғалық дайындығын арттырумен байланысты.

Кәсіби құзыреттілікке ие және өзін белсендендіруге қабілетті педагог дайындау мәселелерінің өзектілігі қазіргі ғылыми әдебиетте кеңінен сөз болып

келеді. Мәселен, И.А.Зимняя, В.А.Болотов, Н.В.Кузьмина, В.А.Сластёнин және басқалары еңбектерінде педагогтардың жеке және кәсіби құзыреттіліктерін дамытудың жалпы теориялық проблемалары қозғалса, С.В.Кульневич, А.Х.Маслоу, Т.В.Перевалова, К.Р.Роджерс болашақ педагогтардың өзін белсендендіруі мен өздігінен дамуы; Е.В.Бондаревская, А.К.Маркова, Ю.Г.Татур, А.В.Хуторский педагогикалық құзыреттілік құрылымы, оның мазмұнын құрайтын тұлғалық кәсіби-мәнді қасиеттер мен мұғалімнің білімдері мен дағдылары мәселелерін көтереді. Ал, А.А.Вербицкий, Т.Д.Дубовицкая, О.Г.Ларионова, К.А.Морнов және т.б. зерттеулері болашақ педагогтардың кәсіби құзыреттілігін білім берудегі контекстік ұстаным негізінде дамыту мәселелеріне арналуымен құнды болып табылады.

Зерттеулер нәтижелері қазіргі педагогикада мұғалімнің ролі айтарлықтай өзгергенін, оның басты міндеті «жаңа дайын» білімдерді хабарлау емес, ол білімдерді оқушылардың өздігінен іздестіруіне, жете ұғынып, қолдана алуына көмектесу, толыққанды тұлғалық даму мен өзін жүзеге асыруға ықпал ету болып табылатындығына көз жеткізе түседі.

Осы орайда білім беру жүйесін реформалау үдерісінде студенттерді оқыту нәтижесі олардың кәсіби құзыреттілігінің дамуы деңгейі ретінде қарастырыла бастады [2].

Демек, болашақ педагог оқушылардың тұлғалық өсуіне, олардың жете мән беріп, қызығушылықпен білім алуға қол жеткізуіне және шығармашыл тұлға ретінде дамуына тиімді ықпал ету үшін, ол өзі дамыған тұлғалық-кәсіби құзыреттілікке ие болуы қажет.

Құзыреттілік индивидтің қасиеті ретінде түрлі формада көрініс береді: біліктілік деңгейі сапасы ретінде, өзін тұлғалық жүзеге асыру (әдет, тіршілік ету амалы, әуесқойлықтар), индивидтің өзін дамыту нәтижесі немесе қабілеттердің көріну формалары ретінде және т.б.

Құзырлылықтың табиғаты сондай, ол оқытудың жемісі болғанмен, оның бірден бір нәтижесі емес; дұрысы ол, индивидтің өзіндік дамуының, соның ішінде технологиялылықтан гөрі тұлғалық өсудің нәтижесі, өзін ұйымдастырудың, іс-әрекеттік және тұлғалық тәжірибені қорытындылаудың салдары. Құзырлылық – бұл тұлғалық тұрғыдан жүзеге асуға, тәрбиеленушінің өмірдегі өз орнын табуға ықпал ететін білім, білік, білімділіктің әрекет ету амалы. Нәтижесінде білім беру аса жоғары деңгейде ынталандырылған және тұлғалық әлеуеттің қажеттілігін мейлінше қамтамасыз етуге жәрдемдесетін нағыз мағынасындағы тұлғалық бағдарлылыққа ие болады.

Болашақ педагог іргелі кәсіби білімдер мен біліктерді игерумен ғана шектелмей, сонымен қатар өзін жүзеге асыруды және өздігінен кәсіби дамуды қамтамасыз ететін дамыған тұлғалық қасиеттерді иемденуі қажет. Мәселен, осыған орай А.К. Маркова педагогтың кәсіби құзыреттілігінің арнайы, әлеуметтік, тұлғалық және жеке түрлерін [3] атап көрсетеді. Педагогтың кәсіби құзыреттілігінің жеке түрі оның өзін көрсете алуы мен өзін дамыту амалдарын, кәсіби кері өзгеріске қарсы тұра алу жолдарын меңгеруімен сипатталады. Бұған автор педагогтың өз кәсіби іс-әрекетін жоспарлауын, өздігінен шешім қабылдауы мен проблеманы көре алуын жатқызады [4].

Студенттердің тұлғалық-кәсіби құзіреттілігін дамыту проблемаларына арналған зерттеулерді талдау, сонымен қатар тұлғалық-кәсіби құзіреттіліктің аралық және ішкі тұлғалық құзіреттіліктер деп аталатын құрамдарын ажыратып көрсетуге мүмкіндік береді. Мәселен, болашақ мұғалімдердің тұлғалық-кәсіби құзіреттілігін тұлғалық-бағдарлылық ұстаным негізінде қарастырған К.А. Морновтың көрсетуінде интертұлғалық (яғни, тұлғааралық, латынша – *inter* – аралық және *persona* – тұлға) құзіреттіліктерге субъект-субъектілік өзара ықпалды қамтамасыз ететін және оқушылардың тұлғалық өсуіне, өзін белсендендіруі мен өзін дамытуға жәрдемдесуші (фасилиатациялық) өзара қарым-қатынастарды енгізуге болады [5].

Педагогтың оқушыларға сенімді және тілектестік қарым-қатынасы, ынтымақтастық қарым-қатынасқа бағдарлануы; диалогтық коммуникативтік бағыттылық пен табиғилық, оқушылармен өзара әрекеттестікте педагогтың риясыздығы, шынайылығы аталған құзіреттіліктің мазмұнын құрайтын басты құрамдар болып саналады. Педагог бұл жағдайларда өзара түсіністік пен конструктивтік, сондай-ақ тең дәрежелі қарым-қатынасқа бағдарланады. Педагогтың табиғилығы мен шынайылығы (конгруэнттілігі) оның оқушылармен қарым-қатынас үдерісіндегі өзін еркін сезінуі маңызды болып табылады.

Тұлғааралық құзіреттіліктің келесі бір маңызды құрамы ретінде педагогтың оқушылардың көңіл-күйін сезіне алуы, эмоциональды-интуитивті қабылдауы менолардың ішкі әлемін аңдай алуын атауға болады. Эмпатия педагогтың эмоциональдық тұрақтылығын білдіреді; оқыту үдерісінде оқушыларға эмоциональдық жайлылық «ахуалын» тудыруға ықпал етеді.

Педагогтың толеранттылық қасиетті иемденуі де аса маңызды. Мұндай педагог оқушылар мен білім беру үдерісінің өзге де субъектілерінің ерекшеліктеріне, пікірлеріне, көзқарастарына шыдамдылық қарым-қатынас көрсетеді. Толеранттық қарым-қатынас оқушылардың өзін көрсетудегі өзгешелігін, даралығын, еркіндігін қабылдау мен құрметтеуге негізделуі тиіс.

Педагогтың зиялылығы тұлғалық-кәсіби құзіреттілігінің когнитивті (білімдік) бөлігін құрайды. Педагог кәсіби іс-әрекетте оқушылардың жеке ерекшеліктерін; өзін белсендендіру мен өзін дамыту үдерістерінің өту заңдылықтарын ескеріп отыруы; өзара қарым-қатынас орнатуға жәрдемдесетін, оқушылардың жеке өсуіне ықпал жасайтын ерекшеліктерді білуі қажет; ал креативтілік педагогты шығармашылыққа және оқушылармен бірлескен шығармашылыққа ұмтыландырады; дамыған шығармашылық қабілеттерді (шығармашылық қиялдау; бірегей, икемді және ұшқыр ойлау, өзінің кәсіби іс-әрекетінде жаңалық жасауға ниеттену) иемденуге жәрдемдеседі.

Педагогтың тұлғааралық құзырлылықтардың негізін интратұлғалық құзырлылықтар (ішкітұлғалық: *intra* - ішкі және *persona* – тұлға), яғни педагог тұлғасының оның өзіндік белсенденуіне және кәсіби өзіндік дамуына ықпал ететін дара ерекшеліктер құрайды. Оларға мыналарды жатқызуға болады: педагогтың тұлға және маман ретіндегі өзіне үйлесімді және лайықты бейнесі (педагогтың жағымды Мен-концепциясы). Педагог өзін қалай бар солай қабылдайды, өзіне, өз мамандығына жағымды көзқараста; өз күші мен

жетістіктеріне, кәсіби іс-әрекеттің тиімділігіне сенеді; өзін түсінеді (өз сезімдері, көңіл-күйі, тілектері мен қажеттіліктері, оларды кәсіби іс-әрекетте ескеріп отырады); өзін тереңірек білуге ұмтылады; тұлғалық қасиеттер рефлексиясы мен кәсіби іс-әрекет ерекшеліктерін іске қосып отырады.

Кәсіби өзіндік дамуға ықпал ететін дара ерекшеліктер қатарында сондай-ақ, аутенттілік және тұлғалық тәуелсіздікті (нонконформизмді) бөліп көрсетуге болады. Мұндай ішкі құзырлылыққа ие педагог өз тұлғасының және де оқушылар тұлғасының тұтастығын түсінеді және олардың өзіндік құндылығын мойындайды; өзінің даралығын, ерекшелігін қорғауға, сондай-ақ оқушылардың даралығын қорғауға және сақтауға қабілетті; жеке ішкі әлемінің, тұлғалық және кәсіби тәжірибесінің бірегейлігін түсінеді. Тұлғалық тәуелсіздік педагогтың өзін іштей еркін сезінуіне; жеке және кәсіби өмірінде жеке сенімдерін, ұстанымдары мен мақсаттарын басшылыққа алуға, өздігінен шешім қабылдауға ықпал етіп, педагогтық іс-әрекеттің құндылықтарымен және мәнімен бөлісуге ұмтылдырады.

Сонымен қатар, педагогтың жеке және кәсіби өміріндегі жауапкершілікті өзіне алуы, дамуға әсер ететін өзіндік таңдаулар жасауға қабілетті болуы; өзіне жеке тұлғалық және кәсіби (интенциональдық) қалыптасудың «басты факторы» ретінде қарай алуы да аса маңызды. Бұл жағдайда ол өзін және оқушылар тұлғасын дамытуға бағдарланады, өзінің жеке субъектілігін жете ұғынады, өзін жеке және кәсіби өмірінің субъектісі, жеке даму орталығы ретінде түсінеді.

Зерттеушілер тарапынан педагогтың өзге адамдардың жеке және кәсіби тәжірибесіне ашық болуы маңызды тұлғалық құзыреттілік құрам ретінде атап көрсетіледі. Мәселен, К.Р. Роджерс тәжірибеге ашықтықты педагогтың тұлғалық және кәсіби деңгейдегі жаңа тәжірибені меңгеруге көмектесетін білім беру үдерісі субъектілерімен конструктивті өзара қарым-қатынас орнатуға қабілеттілігінің негізі ретінде көрсетеді [6].

Бұл айтылғандарға сүйене отыра, тұлғалық-кәсіби құзіреттілікті педагогтың кәсіби іс-әрекетте өзін-өзі белсендендіруге және өзін дамытуға ықпал ететін кәсіби мәнді тұлғалық қасиеттері мен білім, біліктерінің жүйесі ретінде ұғынуға болады. Бұдан жоғары оқу орнындағы білім беру үдерісін ұйымдастыруды болашақ педагогтардың тұлғалық-кәсіби құзыреттілігін дамытудың негізгі бағыты ретінде қарастыру қажеттігі туындайды.

Болашақ маманның тұлғалық-кәсіби құзіреттілігінің даму деңгейі оларда тұлғааралық және ішкі тұлғалық құзіреттіліктердің болуымен анықталатындығы жөнінде ойды қуаттай келе, мұның өзі педагогикалық үдерісте оқытудың субъектілікті, мәнді тұлғалық күштерді дамытуға; оқыту үдерісін дараландыруға бағытталған формаларын кеңірек қолдану міндетін жүктейтінін атап өткіміз келеді.

Тұлғаға бағдарланған білім беру педагогикалық үдерісті дараландыруды, білім алушының қызығушылығын, сұранысын ескеруді, оқытудың түрлілігі мен тартымдылығын, сондай-ақ шығармашылық құрамды күшейтуді талап етеді.

Бұл тұрғыда студенттермен жұмыстың интерактивті формаларын қолдану; олардың жеке өзін белсендендіру мен өзіндік дамуы үдерістеріне педагогикалық көмек көрсетудің білімдік бағыттарын қолдап отыру, сондай-

ақ, студенттердің өзіндік педагогикалық шығармашылығына, олардың тұлғалық өсуі мен педагогикалық кәсібилігін жеңілдетуге ықпал ету мақсатында еркін қарым-қатынас немесе «кездесу-топтарын» (бұл атауды К.Р. Роджерс ұсынған) ұйымдастырудың маңызы ерекше. Болашақ педагогтарға элективтік негізде олардың тұлғалық-кәсіби өсуін жетілдіруге бағытталған өзіндік жұмыстар мен педагогикалық тәжірибелер дайындап ұсыну олардың тұлғалық құндылықтары мен қызығушылықтарын дамытуға; өзін белсендендіру мен өздігінен дамуы үдерістерін жеңілдетуге игі әсер етері сөзсіз.

Әдебиеттер

1 Қазақстан Республикасында білім беруді дамытудың 2011 – 2020 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы. – Режим доступа: URL: adilet.zan.kz.- (дата обращения 08.02.2015).

2 Зимняя И.А. Ключевые компетентности как результативно-целевая основа компетентностного подхода в образовании. – М.: Исслед. центр проблем качества подготовки специалистов, 2004. – С.3.

3 Болотов В.А., Сериков В.В. Компетентностная модель: от идеи к образовательной программе // Педагогика. – 2003. – № 10. – С.8.

4 Маркова А.К. Психология профессионализма. – М.: Междунар. гуманитар. фонд «Знание», 1996. – 308 с.

5 Морнов К.А. Развитие личностно-профессиональной компетентности будущих педагогов: учеб.пособие. - Братск: Изд-во ЕрГУ, 2011. -154 с.

6 Роджерс К.Р. Личные соображения относительно преподавания и учения // Человекоцентрированный подход в образовании, психотерапии, психологии / Пер. с англ. А.Б. Орлова. - Ростов-на-Дону, 1996. -131 с.

Калиева К.М., к.п.н., доцент,
КазУМОиМЯ им.Абылай хана, Алматы, Казахстан
E-mail: kalieva.K.M@mail.ru,
Баракбаева К.А., ст. преподаватель
КазУМОиМЯ им.Абылай хана, Алматы, Казахстан

Развитие личностно-профессиональной компетентности как средство подготовки будущих педагогов к профессиональной деятельности

Изучение развития личностно-профессиональной компетентности студентов на основе личностно-центрированного подхода как одного из наиболее последовательных подходов гуманистического направления в педагогике остается актуальной проблемой. В статье представлен теоретический анализ реализации компетентностного подхода в профессиональном образовании будущих педагогов; раскрыта сущность и содержание понятий «компетенция», «компетентность», «профессиональная компетентность» педагога; уточнено ключевое понятие «личностно-профессиональная компетентность» педагога, её составляющие и их содержание; проанализированы особенности развития

лично-профессиональной компетентности будущих педагогов в образовательном процессе вуза.

Kaliyeva K.M., c.p.s., docent,
KazUIR&WL named after Ablai khan, Almaty, Kazakhstan
E-mail: kalieva.K.M@mail.ru,
Barakbayeva K.A., Senior teacher
KazUIR&WL named after Ablai khan, Almaty, Kazakhstan

Development of personal and professional competence as means of training of future teachers for professional activity

The theoretical analysis of realization of competence-based approach in professional education of future teachers is presented in this article; the essence and the content of the concepts "competency", "competence", "professional competence" of the teacher is opened; the key concept "personal and professional competence" of the teacher, its components and their contents is specified; features of development of personal and professional competence of future teachers of educational process of higher education institution are analysed; the personal centric approach as a methodological basis of development of personal and professional competence of students is considered.

УДК 377.1

Жансугурова К.Т., п.ф.к., аға оқытушы
Абылай хан атындағы ҚазХҚжӘТУ
Алматы, Қазақстан

БОЛАШАҚ МАМАНДАРДЫҢ ӨЗІН-ӨЗІ ТАНЫТУДАҒЫ КӘСІБИ ШЫҒАРМАШЫЛЫҚ ӘРЕКЕТТЕРІ

Мақала болашақ мұғалімнің шығармашылық іс-әрекеттер арқылы өзін-өзі тануы мәселесіне арналған. Қазіргі қоғамда тұлғаның дамып қалыптасуында рухани – өнегелі тәрбиенің жетіспеушілігі айқындалуда. Өзін-өзі тану дегеніміз-ол өзін тану, өзінің ішкі дүниесін тану, сол арқылы өзін-өзі тәрбиелеу, өзінің көзқарасын қалыптастыру, өзін-өзі сезіну және өзін-өзі бағалау. Өзін-өзі тану негізінен педагогтар дайындайтын мамандықтарға қажетті ілім болып табылады. Себебі, оқытушы және оқушы арасындағы байланыс кезеңінде мұғалім баланың ішкі дүниесін көріп және оның ішкі қуатын сезініп, сол арқылы табиғи түрде оны дамыта білуі қажет.

Тірек сөздер: шығармашық, кәсіби шығармашылық, болашақ маман, қабілет, нышан, қабілеттілік, өзін-өзі тану, өзіндік таным

Шығармашылық кез-келген маман иесіне тән болуы тиіс. Әр адам өз жұмысына шығармашылық тұрғыда қарағанда, атап өтсек өз жұмысында күнделікті іс-әрекетті қайталамай сол әрекетіне үнемі жаңалық енгізіп, әрбір ісін жаңадан туындатып отырғанда ғана ол адамның іс әрекеті жүйелі мағыналы мақсатына жете алады. Ал, шығармашылықтың белсенділігі ғылымның, экономиканың, білім беру жүйесінің негізгі қозғағыш күші. Шығармашылық әрекет психологтардың пайымдауынша әр түрлі қалыпта әр адамның бойынан табылады. Сол себептен қоғамның әрбір мүшесінің жүрегіне жол салып, шығармашылық әрекетпен ізденуі қажет.

Қазіргі қоғамда тұлғаның дамып қалыптасуында рухани – өнегелі тәрбиенің жетіспеушілігі айқындалуда. Өзін-өзі тану дегеніміз-ол өзін тану, өзінің ішкі дүниесін тану, сол арқылы өзін-өзі тәрбиелеу, өзінің көзқарасын қалыптастыру, өзін-өзі сезіну және өзін-өзі бағалау. Өзін-өзі тану негізінен педагогтар дайындайтын мамандықтарға қажетті ілім болып табылады. Себебі, оқытушы және оқушы арасындағы байланыс кезеңінде мұғалім баланың ішкі дүниесін көріп және оның ішкі қуатын сезініп, сол арқылы табиғи түрде оны дамыта білуі қажет. Жан дүниесінің жалпы ағынымен таныс болу, әр адамның өз жан құбылыстарымен танысып, зерттеуге пайдасы бар. Өйткені, жан жүйесінің мақсаты: жалпы адамның жан құбылыстарын, олардың қатынасын, себебін тексеру. Бірақ, жалпы адамдарда тиісті жанның қасиеттерінен басқа, әр адамға тән, өзгеше сипаттар да бар. Адам өзін және өзгелерді ұғыну үшін ғылымнан басшылық керек. Ондай жол басшы болуға жарайтын ғылым “Өзіндік таным” адамның жан жүйесінің ішкі дүниесіне жол ашатын, ішкі толқыныстар мен сезімдерді жеке адамдар өзгешелігін зерттейтін ғылым. Бұл жас, жеке адамда болатын алуан-алуан мінез қасиеттерін түгел тексеріп, ішкі күш, қуат пен жан зандарын түгел ашты деуге болмайды. Бірақ жас та болса әр адамның өзгеше сипаттары мен сан қилы қырларын тексеріп, жеке адамды дамыту болып табылады.

Өзімізді бақылау, сынау үшін қандай іс – әрекеттер жасауымыз керек. Өзімізді ірі сыншының, ірі сыналатын заттың орнына қоя білуге үйрететін бұл ғылымның саласына өзіңді өзің тани отырып сол арқылы өз бойыңдағы шығармашылық белсенділікті арттыруға икемдейтін модельдер қалыптастыру артық етпейді. Ал, өзіндік танымның шығармашылық белсенділігін ХХ ғасырдың ұлы ойшылдары шығармашылық белсенділік бұл «өзіндік танымның жетем деп көздеген жұлдызды мақсаты», яғни өзіндік таным арқылы шығармашылық белсенділікті қалыптастыру керек. Себебі, шығармашылықта дамыту үшін адамда топтың бөлшегі емес, оны жеке тұлға ретінде бөліп алып қалыптастыру қажет. Өзінің көзқарасы жоқ топтың немесе қоғамның меңзеуімен жүретін, солардың идеясын қайталаумен жүретін адамның бойында шығармашылық белсенділігі болмайды [1]. Шығармашылық дегеніміз-жеке “меннің” бостандығы, еркіндігі. Өзіндік таным шығармашылығы дамыған адам, кез –келген құбылысты ерекше көреді. Олар өзгелерге естілмейтін дыбысты жанымен сезініп, ішкі дүниесі жүрегі арқылы

қабылдап, өзгеден ерекше естиді. Көрініс, құбылыс, дыбыс, ой іс -әрекет қарама- қайшылықтарынан үндестік, гармония, тұтастық өзара байланысын тауып, оны өз алдына бөлек ешнәрсеге ұқсамайтын қайталауы жоқ, шығарма ретінде дамытады.

Отбасы тәрбиесінің мазмұны демократиялық қоғамның басты мақсатымен анықталады, яғни, жан-жақты және үйлесімді дамыған тұлғаны тәрбиелеу. отбасы денелік және психикалық жағынан сау, адамгершілік, интеллектуалдық, дамыған, болашақ еңбектік, қоғамдық және отбасылық өмірге даяр тұлғаны қалыптастыруға міндетті. Отбасы тәрбиесінің мазмұнының құрамдас компоненттері: денелік (салауатты өмір салты, күн тәртібін дұрыс ұйымдастыру, спортпен айналысу, организмді шынықтыру), адамгершілік (мәңгі адамгершілік құндылықтарды тәрбиелеу - сүйіспеншілік, адалдық, борыш, әділеттілік т.б.), интеллектуалдық (оқушылардың біліммен сусындауына, оқуға деген сұранысты тәрбиелеуге ата-аналардың қатысуы), эстетикалық (балалардың талантын және дарындылығын, өмірдегі әсемдік туралы білімдерін дамыту), еңбек /болашақ еңбекқор адамның негізін қалыптастырады тәрбиесі. Олар экономикалық, экологиялық, саяси, білім берумен толықтырылады.

Отбасында балаларды тәрбиелеудің әдістері – бұл ата-аналардың балалардың санасына және мінез-құлығына мақсатты бағытталған педагогикалық әсердің тәсілдері, олардың өздерінің ерекшеліктері бар: нақты қылықтарға негізделген және тұлғаға үйлестірілген, сәйкестендірілген балаға жекелік әсер; әдістерді таңдау ата-аналардың педагогикалық мәдениетіне байланысты (тәрбиелеу мақсатын түсінуі, ата-аналар рөліне, отбасындағы қатынастар стиліне т.б.).

Отбасы тәрбиесінің әдістері: сендіру (түсіндіру, ақыл-кеңес, иландыру); жеке өнеге; мадақтау (мақтау, сыйлық, балалар үшін қызықты перспектива); жазалау (достықтан бас тарту, рақаттылыққа рұқсат бермеу, денелік жазалау). Кейбір отбасыларында педагогтың кеңесі бойынша тәрбиелеушілік ситуациялар қолданылады.

Отбасында тәрбиелік міндеттерді шешуде әртүрлі құралдар баршылық: сөз, ата-ана беделі, оқу, табиғат, үй тұрмысы, ұлттық салт-дәстүр, қоғамдық пікір, отбасының рухани және моральдық ахуалы, күн тәртібі, әдебиет, спорт, мейрамдар, символ, атрибуттар, т.б.

Қазіргі қоғамда барған сайын отбасы дағдарысы көріне түсуде және одан шығудың жолы әлі де бұлыңғыр. Дағдарыстың бір көрінісі – отбасы өзінің басты функциясы, яғни бала тәрбиелеуді нашар жүзеге асыруда. Дағдарыстың себептері: елдегі экономикалық жағдайдың нашарлауы, қоғамдық өмірде мәдениетінің төмендігі, отбасында әйелге көп жүктеменің түсуі, ажырасудың жоғары пайызы, ұрпақ арасындағы тартыстың асқынуы, отбасы мен мектептің байланысының нашарлауы т.б. Отбасының тәрбиелік әсерін арттырудың жолдары: отбасындағы қатынасты гуманизациялау, мектеп, діни ұйымдардың және отбасының бірлескен қызметі, гуманитарлық фондылармен, қоғамдармен жұмысын үйлестіру т.б. Тәрбие көзделген әрекет-қылық (поведение) типін қалыптастыруы міндетті. Тұлға тәрбиелілігі түсінік, ұғымнан көрінбейді, ол адамның нақты іс-әрекетімен бағаланады. Бұл тұрғыдан іс-әрекет

ұйымдастыру мен мінез-құлық қалыптастыру тәрбие процесінің өзегі ретінде қарастырылады. Аталған топтағы әдістердің бәрі тәрбиеленушілердің практикалық іс-әрекетіне негізделген. Мұндай іс-әрекетті басқару үшін педагог оны құрамды бөліктерге-нақты іс-әрекеттер мен мінез-құлықтарға жіктейді. Қажетті тұлға сапаларын қалыптастырудың жалпыланған әдісі – жаттықтыру. Балада қалыптасатын қылық, әрекеттің қай-қайсысы да жаттығып, дағдыланусыз мүмкін емес. Тәрбиеленушіні мақсатты бағытталған белсенді әрекетке ынталандырмай, жоспарланған мінез бітісін де орнықтыруға болмайды. Жаттықтыру мәні – талап етілген әрекеттерді көп мәрте қайталаумен автоматты орындалу дәрежесіне жеткізу. Жаттығулар нәтижесі – тұлғаның бекіген сапалары: әдеттер мен дағдылар. Жаттықтыру істерінің тиімділігін келесі шарттар анықтайды: жаттығулар жүйесі; олардың мазмұны; түсініктілігі мен жеңілдігі; көлемі; қайталау жиілігі; бақылау мен түзету; тәрбиеленушілердің тұлғалық сапалары; жаттығулардың орындалу мерзімі мен орны; жеке-дара, топтық, ұжымдық жаттығулар формасы; жаттығу сеп-түрткілері мен оған деген ынта себептері. Жаттығулар жиілігі, көлемі және жетіскен нәтижелер арасында тікелей тәуелділік бар: жаттығу неғұрлым көп орындалса, олар жәрдемімен қалыптасушы сапалар дамуы да соғұрлым жоғары келеді. Бұл тәуелділік тұлғалық ерекшеліктерімен реттеліп отырады [2].

Бірдей тең деңгейлі сапаны қалыптастыру үшін әр оқушының орындайтын жаттығуларының саны әрқилы: бір бала көзделген сапаға аз санды жаттығудан жететін болса, екінші біреуінде ондаған, жүздеген жаттығу әрекеті қажет. Сапа неғұрлым күрделі келсе, оған байланысты әдеттерді қалыптастырып, тұрақтандыру үшін соғұрлым көп жаттығу орындап, көп мәрте қайталау керек. Жаттығулар жүйесін жоспарлауда тәрбиеші, ең алдымен, өз тәрбиеленушілеріне қандай дағдылар мен әдеттерді қалыптастыруы қажет болатынын ойластырып алғаны жөн. Жаттығулардың көзделген іс-әрекетке сәйкес болуы – әдісінен баланың өмірлік қажетті, мәнді және пайдалы дағдылары мен әдеттері қалыптасады. Сондықтан жаттығулар қалай болса, солай ойдан шығарылмай, өмірден алынуы тиіс. Бірінші кезекте жалпы адамзаттық ізгілі сапалар тұрғызушы жаттығулар пайдаланылады. Тұрақты дағдылар мен әдеттер қалыптастыру үшін жаттығуларды мүмкін болғанша ерте жастан қолданған дұрыс. Жас организм қай әсерді де тез қабылдайды. Әдеттенген адам өз сезімін басқара біледі, құмарлықтарына тоқтау береді, өз ниеттерін басқалар мүдделерімен салыстырып, бағалай алады. ұстамдылық, өзіндік бақылау, ұқыптылық, тәртіптілік, қатынас мәдениеті – бұларды бәрі де тұрақтанған әдеттер негізінде туындайтын ізгілік адам сапалары. Жаттықтыру әдістерінің тиімділігіне себепші маңызды шарттардың бірі- біртұтас жаттығулар жүйесінің біртіндеп күрделеніп баруы. Кіші сынып оқушыларында мінез-құлық мәдениетін қалыптастыруда, келесідей шамалап түзілген ілгерілі жаттығулар жоспарын ұсынуға болады. Гуманистік тәрбиеде де қатаң әдістер қолданылады. Бірақ әңгіме оны қалай пайдалануда. Осындай шешімді әдеттердің бірі – талап. Тәрбие барысындағы талап тәрбиеленуші әрекетінің ынталылығын көтеруге не оны тежеуге қажет талаптар тікелей не жанамалы болып келеді. Тікелей талап – анық, дәл, нақты. Жанамалы талапта

әрекетке келтіретін талаптың (кеңес, өтініш, сенім, қолдау, құлақ-қағыс және т.б.) өзі емес, ал сол талаптан туындайтын психологиялық жағдаяттар: толғаныс, күйзеліс, мүдде, ұмтылыс. Жанама талаптар арасында аса көп қолданылатындары: кеңес-талап. Бала санасына ықпал жасаумен педагог қойған талаптың қажеттігін, пайдасын түсіндіреді. Мұндайда кенестің қабылдануы не қабылданбауы педагог беделіне, оның оқушымен қатынасына тәуелді [3]. Ойын талап. Әрқандай талаптарды қою үшін тәжірибелі мұғалім баланың ойынға құштарлығын пайдаланады. Бала ойынды қызығушылықпен орындай жүріп, өзі байқамай талаптарды да қабылдайды. Бұл талап әдісінің өте ізгілікті және тиімді формасы, бірақ оны қолдануда аса жоғары педагогикалық шеберлік қажет.

Сенім талап. Мұндай әдіс, әдетте, сыйластық жайлаған ортада іске асады.

Өтініш талап. Педагог пен тәрбиеленуші арасында достық, жолдастық қарым-қатынас болған жағдайда өз тиімділігін береді. Үйретіп көндіру – көзделген сапаны жылдам әрі жоғары деңгейде қалыптастыру үшін қолданылады. Кейде бала мұндай талапты ауырсынады, өжеттікпен қарсы шығады. Солай болса да, көндіру баланың өзі үшін қажет. Гуманистік педагогика адам құқына қарсы қатаң әдістерді қолданудан аулақ, дегенмен орынды жерінде бұл әдісті жұмсарта, басқа әдістермен, әсіресе ойынмен бірлестіре пайдаланғанды жөн санайды. Үйретіп көндіру және оны ойынмен бірлестіру бала табиғатына сай келеді. Үйретіп көндіру тәрбие процесінің барша кезеңдерінде де тиімді, бірақ бала дамуының алғашқы сатысында әбден қажет. Бұл әдісті пайдалану шарттары: тәрбие шарттарын екі тараптың да анық, дұрыс түсінуі. Егер тәрбиеші алдына қойған көндіру мақсатының мәнін, пайдасын жете пайымдамаса, онда әдіс баланы түгелдей бағындырумен орындалады. Баланың өзі нені қажетсінетінін түбегейлі түсінген жағдайда ғана әдіс өз нәтижесін береді. Қандай да талапқа көндіруде, айтар ойыңызды сөзбен анық, түсінімді өрнектеңіз, ерекше пікіріңізді «олай бол да, солай бол» деп қайырмаңыз. Әрбір уақыт аралығына қонымды, оқушы мүмкіндігіне сай әрекет жоспарлаңыз. Асығыстық мақсатқа тез жеткізбейді, керісінше, алыстатады. Алғашында дәл орындауға, кейін тез орындауға үйретіңіз. Қалай орындалуын, одан болар нәтижені көрсете біліңіз. Егер тұлға сапаларын біртіндеп, кезегімен тәрбиелейтін болсаңыз – уақыт жеткізе алмаймыз. Барша сапаларды қатар қалыптастыру да мүмкін емес. Сондықтан, қай сапалар өзара табиғи байланысты болатынын анықтап, оларды қатар тәрбиелеген жөн, әрі қарай сапа қандай қасиетке негіз болатын біліп алып, оларды бірінен соң бірін қалыптастыру қажет. Көндіру тілектестік пен мүдделілікке негізделген, бірақ бірқалыпты қатаң, үздіксіз бақылау бар жерде нәтижесін береді. Бақылау оқушының өзіндік бақылауына ұласуы қажет. Көндірудің педагогикалық тиімді нәтижесі ойынмен бірге келеді. Бала белгілі қағидаларды ойын барысында еш зорлықсыз-ақ, өз қалауымен орындайды. Көндіру үшін баланы ойынға тартудың себептері: 1) қажетті іс-әрекет мақсаты оқушылар үшін тартымсыз болса; 2) мақсатқа жету жолы іс-логикасына орай баланы жалықтыратын, қолайсыз болса. Тапсырыстар беру – балаларды ұнамды қылық-әрекеттерге жетелеудің тиімді жолы. Тапсырыстың орындалуын егжей-тегжейлі түсіндіріп жатудың қажеті жоқ. Тәрбиелік жағдайлар – арнайы

жасалған шарттарға орай тәрбиеленуші іс-әрекеті мен мінез-қылығын қалыптастыру әдісі. Тәрбиелік жағдайлар тиімділігін көтерудің екі жолын еске ұстаған жөн: - жағдай жалған, жасанды болмай, нақты өмірде кездесетін қарама-қарсылықтары мен күрделіліктерден құралуы тиіс. Тәрбиеші әдейі жағдай туындатушы шарттарды түзеді, ал ситуациялар табиғи қалпында өтуі тиіс. Мектеп өмірі мұндай ситуацияларға бай: «Оқушы– мұғалім», «Оқушы – жол тәртібінің сақшысы», «Оқушы – ертеңгі серуен басшысы» және т.б. тосын жағдайлар. Мұғалім ескертпесін күткен тәрбиеленуші оған алдын ала дайындалады, ал әрекет тосын болса, көп жағдайда бала мұғалім айтқанына көнеді. Оқушының тосын қылығына мұғалім кеңпейілділік, қайырымдылық танытуы лазым. Бірақ бұл жағдайдағы басты шарт: бала мұғалім әрекетін дұрыс түсініп, оны әлсіздік, сенімсіздік демей, жоғары адамгершілік тұрғысынан қабылдауы тиіс. Қай жағдайда да мұғалімнің ситуация дамуына тікелей араласпағаны жөн. Аталған әдіс басқа тәрбие әдістерінің баршасымен тығыз байланысты.

Әдебиеттер

1 Кулюткин Ю.Н. Психологическая природа деятельности педагога // Творческая направленность деятельности педагога / Под.ред. Ю.Н.Кулюткина, Г.С. Суховской. – СПб., 2000. – С.7.

2 Исаев И.Ф. Ситникова М.И. Творческая самореализация учителя: культурологический подход. - М., 2002. - 91 с.

3 Караев А.М. Жастарға адамгершілік тәлімі. - Алматы, 1999. - 78 б.

Жансугурова К.Т., к.п.н.,

КазУМО и МЯ им. Абылай хана, Алматы, Казахстан

Роль самопознания в профессионально- творческой деятельности будущего специалиста

Профессионально-творческое саморазвитие педагога это сложное, педагогическое явление, элементами которого выступают – с одной стороны, самореализация педагога в профессиональной и творческой деятельности, а с другой – сформированные деятельности по самопознанию и самоорганизации.

Профессионально-творческое саморазвитие связано с сознательным управлением личности в своем профессиональном развитии

Zhansugurova K.T.,

c.p.s., KazUIR&WL named after Ablai khan, Almaty, Kazakhstan

Self-knowledge of the future specialist in professional and creative activity

The future specialist should be creative not only in their professional activities, but also in everyday life. He or she should constantly innovate, without repeating and searching for new ways for achieving the goal. Creative activity - is the basis of the driving force of science, economy and educational system as a whole. Creative

activity in terms of psychology at each person manifests itself in different ways. So you need to help professionally and effectively to future specialists, penetrating into the heart of every human being in search of creative ways.

УДК 378.14

Кашлач В.М., к.п.н., доцент
Ведерникова Л.В., д.п.н., профессор
ГОУ ВПО «Ишимский государственный педагогический институт
им. П.П. Ершова», г. Ишим, Россия

КОМПЕТЕНТНОСТНЫЙ ПОДХОД КАК ОСНОВА СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ ПОДГОТОВКИ СТУДЕНТОВ ПЕДАГОГИЧЕСКОГО ВУЗА

В данной статье раскрывается роль компетентного подхода в системе подготовки педагогических кадров. Выделены уровни формирования компетентностей: образовательный процесс, научно-исследовательская деятельность, внеучебная деятельность. Необходимость формирования компетенций изменяет саму организацию образовательного процесса, эффективность которого определяется интерактивностью, диалогичностью, полидисциплинарностью, возможностью построения индивидуальных траекторий профессионального развития будущего педагога. Компетентностный подход, ориентированный на конечный результат, изменяет процедуру текущей, промежуточной и итоговой аттестации студентов.

Ключевые слова: компетентностный подход, формирование компетентностей, уровни формирования компетентностей

Стратегическим направлением совершенствования образовательного процесса в вузе является компетентностный подход. Компетентностная модель, принятая в рамках областного проекта «Наша новая школа» содержит следующие компетенции: нормативно-правовую, методологическую, технологическую, психолого-педагогическую, предметно - методическую, информационно - коммуникативную.

Формирование компетентностей осуществляется на нескольких уровнях: образовательный процесс, научно-исследовательская деятельность, внеучебная деятельность.

Проектирование образовательного процесса в вузе связано с разработкой матрицы соответствия компетенций, составных частей основных образовательных программ и оценочных средств.

Таблица 1; Пример матрицы соответствия компетенций, составных образовательных программ и оценочных средств

Компетенции		Цикл ГСЭ	Цикл МиЕН	Профессиональный цикл	Практика	ИГА
Образовательный стандарт	Программа «Наша новая школа»					
ОК 7	Нормативно-правовая	+		+	+	+
ОК 12	Информационно-коммуникативная		+		+	+
ОК 8-11	Методологическая	+		+	+	+
ПК МД	Предметно-методическая			+	+	+
ПК СПД	Предметно-методическая, психолого-педагогическая		+	+	+	+

Необходимость формирования компетенций изменяет саму организацию образовательного процесса, эффективность которого определяется интерактивностью, диалогичностью, полидисциплинарностью, возможностью построения индивидуальных траекторий профессионального развития будущего педагога.

Компетентностный подход, ориентированный на конечный результат, изменяет процедуру текущей, промежуточной и итоговой аттестации студентов. Реализуемая система контроля и оценки включает:

- автоматизированные педагогические измерительные материалы;
- балльно-рейтинговый контроль;
- технологию портфолио;
- практико-ориентированные задания, позволяющие студентам проектировать, разрабатывать и осуществлять профессиональную деятельность в условиях, приближенных к реальной педагогической действительности.

Перечисленные средства позволяют оценивать методологическую, технологическую, психолого-педагогическую и предметно-методическую компетенции студентов.

Научно-исследовательская деятельность, являясь интегративной, обеспечивает формирование вышеперечисленных компетенций и включает следующие этапы.

1 этап – осуществление органического единства обучения и подготовки студентов к творческому труду через:

- обогащение учебного процесса последними достижениями науки и техники, результатами НИОКР вузов, в том числе использование на занятиях по дисциплинам учебных программ результатов, полученных в ходе выполнения НИР самими студентами, – совместное участие студентов, преподавателей и научных сотрудников в выполнении различных НИОКР;
- повышение уровня научно-исследовательских работ (ВКР, КНИР) и других включаемых в учебные планы самостоятельных работ с элементами НИР;

- проведение студентами прикладных, методических, поисковых, проектных и других работ как неременной составной части профессиональной подготовки специалистов;

- вовлечение студентов в рамках образовательного процесса в научное расширение производственных, экономических и социальных задач;

- создание условий для поддержки и развития научных школ и направлений в вузе в русле преемственности поколений в рамках познания и разработки определенных проблем;

- образование единого исследовательского и информационного пространства вуза по научному творчеству студентов, улучшение информационного обеспечения НИДС;

2 этап – создание предпосылок для воспитания и самореализации личностных творческих возможностей студентов:

- обеспечение условий для выявления, раскрытия и развития способностей, одаренностей и талантов среди молодежи, детей, учащихся, студентов и молодежи вузов и других организаций;

- содействие творческому развитию личности студента, формированию его объективной самооценки, приобретение навыков работы в творческих коллективах, приобщение к организаторской деятельности;

- формирование у студентов устойчивой потребности участия в созидательной общественно и государственно значимой деятельности;

- развитие у студентов способностей к самостоятельным обоснованным суждениям и выводам;

- рациональное использование студентами своего свободного времени, отвлечение их от недостойных соблазнов, от приобретения вредных привычек и антиобщественных устремлений;

- предоставление студентам возможности испробовать при обучении свои силы в решении актуальных задач по различным направлениям науки, экономики, техники и культуры;

- привлечение студентов к рационализаторской работе и изобретательскому творчеству;

- индивидуализация обучения и интенсификация учебного процесса при соблюдении государственного стандарта высшего профессионального образования;

3 этап – повышение массовости и результативности участия студентов в НИДС:

- расширение участия студентов в формах НИДС, выполняемых сверх учебных планов;

- развитие тематики исследований студентов за счет выполнения работ по решению задач, связанных с потребностями современного общества и государства;

- повышение результативности организационно-массовых, в том числе и состязательных мероприятий НИДС;

- содействие образованию и деятельности творческих объединений студентов различных организационно-правовых форм и их привлечение к решению

практических рыночных задач, в том числе рыночных структур и форм, только с учебно-научно-практическим статусом;

– расширение научного и творческого сотрудничества со студентами вузов зарубежных стран;

– развитие научно-творческой активности профессорско-преподавательского состава и научного персонала вузов по участию в организации и руководстве НИДС;

– выявление и использование положительного, полезного для современных условий отечественного и зарубежного опыта, новых форм и видов НИДС;

4 этап – воспитание, формирование и развитие у будущих специалистов следующих качеств:

– умения вести научно обоснованную деятельность;

– способностей использовать научные знания и быстро адаптироваться при изменении ситуаций и требований к своей деятельности и профессии;

– освоения методологии и практики планирования и оценки рисков, выбора оптимальных решений в условиях современных экономических отношений;

– умения определиться в жизни в соответствии с личными способностями, знаниями, навыками и стремлениями;

– готовности и способности к повышению квалификации и переподготовке, постоянному самообразованию и самосовершенствованию;

2 этап – обеспечение наиболее эффективно профессионального отбора способной и талантливой молодежи для дальнейшего обучения студентов в аспирантуре, пополнения научных и педагогических кадров.

2 этап – содействие самостоятельному трудоустройству выпускников вуза, в том числе путем привлечения студентов к участию в научной и практической работе коллективов, где требуются молодые специалисты.

Основными формами исследовательской работы студентов являются: проблемные группы; научные кружки и лаборатории при кафедрах; работа экспериментальных площадок; участие в грантах и проектах разного уровня. Результаты деятельности НИД апробируются на конференциях и форумах различного уровня: международного, всероссийского, регионального, вузовского.

Формированию компетенций способствует и внеучебная деятельность вуза. Формами внеучебной деятельности являются: дискуссионный клуб «Жизнь»; мастер-классы с известными педагогами города; творческие семинары; разнообразные конкурсы, в том числе, конкурс на грант ректора ИГПИ.

Основная роль в совершенствовании компетенций отводится педагогической практике. Практика понимается нами как профессиональное событие и обеспечивает становление субъект-субъектных отношений, диалогичность, интерактивность и возможность построения индивидуальных траекторий профессионального развития будущего педагога. Базами практик являются: школы, детские сады; экспериментальные площадки; Голышмановский агропедагогический колледж.

В рамках компетентностной парадигмы в вузе совершенствуются и программы подготовки и переподготовки учителей и руководителей образовательных учреждений всех типов и видов.

С 2006 года увеличилось в 2 раза количество программ повышения квалификации учителей и количество слушателей.

Выпускники ИГПИ востребованы на рынке труда как учителя, методисты-организаторы, психологи, соцпедагоги, тренеры по отдельным видам спорта. Потребность в педагогических кадрах Тюменской области ежегодно увеличивается. Однако многие вакансии на сегодняшний день остаются незакрытыми в основном по объективным причинам.

Выходом из данной ситуации мы видим точечную подготовку педагога – направление выпускников школ на обучение в педвузы, в том числе и в рамках федерально-целевого набора, что дает возможность вернуть их в свой район по окончании обучения в качестве специалистов.

В 2009 году заключено 10 договоров с муниципальными органами власти юга Тюменской области на целевую подготовку 38 специалистов.

В 2010 году заключено 13 договоров с муниципальными органами власти юга Тюменской области на целевую подготовку 36 специалистов.

На сегодня в вузе реализуется концепция перехода на двухуровневую систему подготовки кадров. Она является основой для перспективного и текущего планирования работы по подготовке бакалавров и магистров, проведения соответствующей политики, решения организационных, финансовых и кадровых вопросов управления образовательной деятельностью института. Развитие кадрового потенциала вуза обеспечивается формированием кадровой политики в ИГПИ включающей в себя:

1. Анализ кадровой ситуации в подразделениях в вузе в целом.
2. Формирование концепции кадровой политики кафедр, факультетов и вуза в целом.
3. Подготовка резерва кафедр и вуза в целом.

В целях привлечения к поступлению в вуз профориентированной, талантливой, наиболее подготовленной к последующему обучению молодежи; формирования контингента студентов на специальностях и направлениях института в соответствии с потребностями регионального рынка разработано Положение о профориентационной работе; разработан и реализуется Комплексный план по профориентационной работе, включающий в себя информационный, мотивационный и организационно-деятельностные этапы. В рамках реализации Комплексного плана профориентационной работы организуются выездные Дни абитуриента в районные центры юга Тюменской области; организуются ознакомительные экскурсии для учащихся.

Вуз уделяет особое внимание формированию позитивного имиджа учителя. Деятельность вуза в данном направлении находит своё отражение во взаимодействии и сотрудничестве с общеобразовательными школами города и района. Вуз с готовностью предоставляет имеющиеся ресурсы (научно-методические, кадровые). Среди форм взаимодействия: участие профессорско-преподавательского состава института в работе постоянно действующего семинара, по подготовке резерва на руководящую должность, Школы молодого педагога, городских методических объединений, работа в составе экспертного совета, тьюторство, организация востребованных педагогами семинаров, научное руководство экспериментальными площадками, реализация совмест-

ных проектов, Дни открытых дверей; организация встреч с лучшими представителями педагогической профессии: «Формула успеха»; вечера встреч выпускников; чествование педагогических династий; выставки, круглые столы «Учитель – глазами современного директора школы», «Современный педагог: какой он?»; научно-практические конференции «Студенты и преподаватели вузов – школе и производству», «Ершовские чтения»; ярмарки научно-педагогических открытий.

Компетентный подход существенно меняет и профессиональную позицию преподавателя вуза. Главная роль преподавателя сегодня – сопровождение и поддержка деятельности обучающегося. Поэтому преподаватель должен выступать в роли педагога-консультанта, цель которой научить студента «как учиться»; педагога-модератора, который побуждает студента к деятельности, активизирует, помогает раскрыть внутренний потенциал обучающегося, выявить скрытые возможности и нереализованные умения. С целью формирования новой позиции педагога вуза как фасилитатора проводятся научно-методические семинары как на кафедрах, факультетах, так и на институтском уровне.

По данным Департамента образования и науки Тюменской области уровень профессиональной компетентности учителей г. Ишима составляет 57 %, в среднем по области – 38 %. Высокая результативность обеспечивается совершенствованием подготовки современного педагога в вузе.

Список литературы

- 1 Маркова А.К. Психология профессионализма. – М., 1996. – 308 с.
- 2 Хохлова Е.Ю. Понятие компетентности в системе профессионального образования // Модернизация системы профессионального образования на основе регулируемого эволюционирования: Матер. IV Всеросс. науч.-практ. конф. В 6ч. Ч.2. – Челябинск: Изд-во «Образование», 2005.- С. 130-132.

Кашлач В.М., п.ғ.к., доцент,

Ведерникова Л.В., п.ғ.д., профессор

П.П. Ершов атындағы Ишим мемлекеттік педагогикалық институт
Ишим қ, Ресей

Педагогикалық құзырлылық көзқарас жоғары оқу орнында студенттер дайындығын жетілдірудің негізі

Педагог кадрларды дайындауда құзырлылық көзқарастың ролін ескерудің маңызы зор. Құзырлылықты қалыптастыру қажеттігі білім беру үдерісін ұйымдастырудағы өзгерістерді талап етеді. Жоғары оқу орнындағы білім беру үдерісін жобалау құзырлылықтар матрицасын, негізгі білім беру бағдарламаларының құрамды бөліктері мен бағалау құралдарын дайындаумен байланысты. Соңғы нәтижеге бағдарланған құзырлылық көзқарас ағымдағы, аралы және қорытынды аттестация тәртібін өзгертеді.

Құзырлылықты жетілдіруде жоғары оқу орнындағы оқудан тыс іс-әрекеттің және педагогикалық практиканың ықпалы зор. Құзырлылық көзқарас жоғары оқу орны оқытушысының кәсіби ұстанымын түбірімен өзгертеді.

Kashlach V.M., Ph.D., associate professor

Vedernikov L.V., Ph.D., professor

НРЕ «Ishim State Pedagogical Institute them. PP Yershov», Ishim, Russia

A competence approach as a basis of improvement in training pedagogic students

This article explores the role of the competency approach in the training of teachers. Obtained levels of formation of competence: education process, research activities, extracurricular activities. The need to form competencies changes the very organization of educational process, the effectiveness of which is determined by interactivity, dialogue, multidisciplinary, the possibility of constructing individual trajectories of future teacher professional development. Competence-oriented approach to the final result, the procedure changes the current, intermediate and final assessment of students. The levels of formation of competencies, such as educational process, research work and vocational activities are defined.

УДК 83.374.4

Мухтарова Ш.М., д.п.н., профессор

КарГУ им. Е.А. Букетова, Караганда, Казахстан

О ПОНЯТИЙНО - ТЕРМИНОЛОГИЧЕСКОМ ТЕЗАУРУСЕ ЭТНОПЕДАГОГИЧЕСКОГО ОБРАЗОВАНИЯ

В данной статье этнопедагогизация рассматривается как «целостный процесс системного исследования, изучения, освоения и применения богатейшего этнопедагогического наследия народов и стран». При обосновании темы за основу берется определение Ф.Г. Ялалова, который под «этнопедагогизацией» в рамках культурологического подхода понимает «процесс обновления содержания путем разработки и последовательного внедрения этнокультурного, межкультурного и поликультурного компонентов».

Ключевые слова: этнопедагогическое образование, этнопедагогика, этнопедагогизация, этнопедагогизация образования, этнорегиональный, этнический

Соотношение национального и общечеловеческого во все времена составляло одну из фундаментальных проблем общественного развития. Диалектика национального и общечеловеческого рассматривается с точки зрения вечно актуальной идеи философии: национальное должно способствовать созиданию общечеловеческого мира, в то время как общечеловеческое должно стремиться сохранить национальное своеобразие.

Изучение сущностных характеристик понятия «этнический компонент в содержании высшего педагогического образования» позволило определить его роль и место в системе понятийно-терминологического аппарата исследуемой теории и уточнить соотношения связанных с ним категорий.

Одной из главных составляющих этнического компонента в содержании высшего педагогического образования является понятие «*этнопедагогическое образование*».

«Концепция этнопедагогического образования студентов в высшей школе», разработанная С.А.Узакбаевой и К.Ж.Кожаметовой, объясняет данное понятие как «процесс и результат овладения студентами системы знаний о научных основах этнопедагогики, приобретения умений и навыков творческого использования богатейшего воспитательного опыта народа в современных условиях и ценностного отношения к его духовной культуре» [1]. Содержание этнопедагогического образования рассматривается ими на основе теории содержания общего среднего образования российских ученых (В.В.Краевский, В.С.Леднев, И.Я.Лернер, М.Н.Ставский). Авторы концепции этнопедагогического содержания образования выделяют в нем четыре взаимосвязанных элемента:

- система знаний о культуре, истории, языке, религии, обычаях, традициях народа, усвоение которых обеспечивает формирование национального самосознания будущих учителей, целостного мировосприятия, вооружает правильным методологическим подходом к познавательной и практической деятельности;

- система общих интеллектуальных и практических навыков, умений, являющихся основой множества видов конкретной деятельности (познавательной, ценностно-трудовой и др.) и обеспечивающих способность будущих педагогов к сохранению и передаче национальной культуры;

- опыт творческой деятельности будущего учителя по использованию народного творчества в современных социокультурных условиях, в учебно-воспитательном процессе, обеспечивающем способность к их дальнейшему развитию;

- опыт эмоционально-волевого отношения к окружающей действительности вместе со знаниями, умениями является условием формирования у будущих учителей убеждений, системы ценностей [1, с.32-33]. Рассматриваемая «Концепция этнопедагогического образования студентов высшей школы» нацелена на этнопедагогическую подготовку будущего учителя.

В личностном плане этнопедагогическое образование, по мнению Ф.Т.Кущетеровой, должно быть направлено на формирование личности, которой присущи: порядочность, честность, справедливость; открытость, готовность выслушивать и обсуждать; самоуважение и доброжелательное отно-

шение к людям» [2, с.42]. Следует заметить, что упомянутый перечень качеств личности содержит общечеловеческие требования и не полностью раскрывает специфику этнопедагогического образования.

Проблема этнопедагогической подготовки специалистов широко исследованы учеными, как в российской, так и в отечественной педагогике. Ученые рассматривают этнопедагогическую подготовку как важнейшую часть профессиональной подготовки учителя, которая нуждается в совершенствовании.

Под этнопедагогической подготовкой учителей Л.К.Болеевой понимается «процесс освоения учителями этнопедагогических знаний, посредством которых в практической деятельности в школе формируются этнопедагогические умения и навыки, в результате их приобретения обеспечивается систематическое проведение национального воспитания учащихся в школе».

В работе А.Мамонова этнопедагогическая подготовка рассматривается на примере внедрения в учебно-воспитательный процесс вуза народных традиций, направленных на: 1) усвоение знаний о прогрессивных традициях народной педагогики; 2) закрепление и углубление знаний на семинарских и лабораторных занятиях; 3) совершенствование педагогических умений во время практики; 4) изучение передового опыта; анализ и оценка результатов своей педагогической деятельности по возрождению народных традиций воспитания; 5) проведение исследовательской работы по использованию идей народной педагогики [3].

В работах других авторов (М.Г.Харитонов, Н.И.Синявский) под «этнопедагогической подготовкой» понимается:

- наиболее существенная часть профессиональной подготовки учителя, представляющая собой непрерывный управляемый процесс формирования готовности к этнопедагогической деятельности (этнопедагогической готовности) и обладающая интеграционным свойством по отношению к профессиональной подготовке как целому.

- одно из главных направлений содержания воспитательно-образовательного процесса. Она базируется на следующих приоритетах: ценностные ориентации личности, выступающие важнейшим регулирующим, детерминирующим ее мотивацию фактором; система ценностей нации, народности этноса, национального менталитета; особенности современного мирового цивилизованного прогресса;

А.Г.Гмырин, исследуя этнопедагогическую подготовку учителя физической культуры, считает, что она осуществляется в три этапа:

- 1) мотивация необходимости овладения этнопедагогической культурой;
- 2) частичное введение отдельных элементов традиций в программу педагогических курсов и педагогическую практику;
- 3) разработка и апробация спецкурса [4].

Понятие «этнопедагогическая подготовка социального работника» рассматривается Д.Е.Ивановым как «сочетание базовой основы, федерального компонента с регионально-национальным компонентом, учитывающим особенности социокультурной ситуации конкретной территории».

Следовательно, в данном определении понятие «этнопедагогическая подготовка» содержит в своей структуре национально-региональный компонент, что наводит на мысль о выяснении соотношения понятий «этнопедагогический», «этнорегиональный» и «этнический» компоненты, которое будет рассмотрено нами ниже.

Анализ работ по данной проблеме приводит к выводам о том, что понятие этнопедагогическая подготовка общепризнано в педагогической литературе. Исследователи единодушно оценивают этнопедагогическую подготовку как важнейшую часть профессиональной подготовки учителя. Следовательно, этнопедагогическая подготовка – часть профессионального образования педагога, результатом которого является его общепрофессиональная компетентность. Однако многие авторы сводят суть этнопедагогической подготовки к изучению лишь курса «Этнопедагогика», а другие учебные дисциплины в этом процессе не участвуют.

На наш взгляд, понятие «этнопедагогическое образование» и «этнопедагогическая подготовка» гораздо шире, они включают процесс и результат овладения этносоциальными, этнопсихологическими, этнокультурными знаниями, интегрированными в этнопедагогике. Познание этносоциальных, этнопсихологических и этнокультурных процессов – одна из профессиональных функций современного педагога в полиэтническом социуме. «Всякая педагогика - это, прежде всего социальная этнопедагогика».

Понятие «этнопедагогический компонент» в той или иной мере используется в работах Л.С.Берсеновой, Г.Н.Волкова, А.А.Григорьевой, Д.Е.Иванова, Р.В.Комракова, М.Г.Харитоновой, В.Ю.Штыкаревой. Так, исследуя проблему этнопедагогической подготовки учителей начальных классов, Л.С.Берсенева считает важным в их профессиональной подготовке обучение органичному, гармоничному введению этнопедагогического компонента в структуру изучаемой дисциплины. Р.В.Комраков одним из показателей потребностно-мотивационного критерия этнопедагогической готовности называет «представленность этнопедагогического компонента в эталонной модели социального педагога», под которым им понимаются интегративные этнопедагогические знания и умения, необходимые для успешного осуществления этнопедагогической деятельности [5]. Д.Е.Иванов указывает, что в современных условиях необходимо значительное расширение этнопедагогического компонента всех циклов дисциплин, особенно – в части ее влияния на саморазвитие, самосовершенствование, самозащиту личности [6].

В указанных работах при использовании данного понятия, не содержится его определение. Тогда как в диссертации В.Ю.Штыкаревой, чья работа посвящена дидактическим основам этнопедагогической подготовки будущего учителя в образовательном пространстве вуза, этнопедагогический компонент содержания образования определяется довольно широко, а именно: «как опыт народной педагогики, культура данного этноса, в том числе и национально-региональные аспекты культуры и воспитания». Проведенное исследование дает ей право утверждать, что «содержание образования в педагогическом вузе, включающее этнопедагогический компонент

содержания образования, позволяет обеспечивать приобщение студентов к самобытности народов региона и его следует реализовывать через учебный план и программу внеклассной воспитательной работы». Из приведенного определения видно, что региональные особенности являются частью этнопедагогического компонента.

В контексте изучения сравнительного опыта этнического воспитания рассматривается понятие «национальный компонент образования» (в смысле этнопедагогического компонента) Б.А.Жетписбаевой. Исходя из определения национальной школы как гуманитарной составляющей образования в школе, исследователь считает, что в систему национального компонента образования не входят естественно-научные дисциплины, т.к. наука не имеет национального характера. В связи с этим заметим, что гуманитарная направленность этнического компонента образования играет ведущую роль в формировании субъекта этноса. Естественно-научные дисциплины также могут использовать дидактические возможности народных знаний, но, скорее всего, в историческом освещении изучаемого явления.

Значительный интерес представляет трактовка понятия «этнопедагогическая составляющая» в работе Г.Н.Рамашовой, посвященной изучению данного феномена в профессиональной подготовке студентов-иностранцев. По ее мнению, «этнопедагогическая составляющая профессиональной подготовки студентов-иностранцев представляет собой органическую совокупность этнокультурных, этнопедагогических, профессиональных знаний, умений, навыков и системы эмоционально-ценностных отношений, подлежащих целенаправленному формированию». Считаем, что данная дефиниция в приведенном определении приближена к понятию «этнопедагогическая компетентность».

В нашем исследовании требует уточнения соотношение понятий «этнический компонент» и этнопедагогическое образование, «этнокультурное образование». Из анализа теории этнопедагогического образования следует, что этнопедагогический компонент в содержании образования является его основой. Понятия «этнопедагогический компонент», этнопедагогическая составляющая в соотношении с исследуемым феноменом мы рассматриваем как более узкие, но составляющие ядро его системы в содержании ВПО. Это связано со значимостью этнопедагогического образования для будущих педагогов.

В свою очередь, понятие «этнокультурное образование» охватывает гуманитарные дисциплины этнической и поликультурной специфики, в том числе и этнопедагогическую, т.к. их роль заключается в передаче знаний истории, культуры, географии, языка, литературы своего народа и других этносов и формировании национального самосознания личности и воспитания культуры межнационального общения.

Понятие «этнопедагогизация образования», в последнее время, используемое в педагогической литературе, подразумевает внедрение этнопедагогического образования и этнопедагогического компонента в учебный процесс. Этнопедагогизация рассматривается как «целостный процесс системного исследования, изучения, освоения и применения богатейшего этнопе-

дагогического наследия народов и стран». В своей статье мы будем исходить из определения Ф.Г.Ялалова, который под «этнопедагогизацией» в рамках культурологического подхода понимает «процесс обновления содержания путем разработки и последовательного внедрения этнокультурного, межкультурного и поликультурного компонентов».

В свою очередь, этнический компонент в содержании ВПО есть основа этнокультурного образования, более широкого относительно этнопедагогического. Данное утверждение основано на том факте, что этнический компонент в содержании образования в целом есть не что иное, как совокупность элементов этнонациональной культуры.

Таким образом, в нашем понимании сложилась следующая градация: этнопедагогический компонент – этнопедагогическое образование; этнический компонент (этнокультурный компонент) – этнокультурное образование. Соответственно, этнопедагогическое образование составляет часть этнокультурного образования.

Список литературы

- 1 Узакбаева С.А., Кожаметова К.Ж. Концепция этнопедагогического образования студентов в высшей школе. - Алматы: Онер, 1998. – 45 с.
- 2 Куштерова Ф.Т. Изучение этнопедагогике в вузе как средство формирования национального самосознания студентов: Учебное пособие. – Карачаевск, 2000. - 114 с.
- 3 Мамонов А. Подготовка студентов педвуза к использованию прогрессивных идей таджикской народной педагогики: автореф. дис. ... канд.пед. наук: 13.00.01. - М., 1992. - 24 с.
- 4 Гмырин А.Г. Воспитательный потенциал народных традиций Поморского Севера в подготовке учителя физической культуры: дисс. ...канд. пед. наук: 13.00.01. - СПб., 1995. - 243 с.
- 5 Комраков Р.В. Этнопедагогическая подготовка будущего социального педагога: дисс. ... канд. пед. наук. – Белгород, 2005. – 197 с.
- 6 Иванов Д.Е. Теория и практика этнопедагогической подготовки социальных работников: автореф. дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.08. - М., 2000. - 43 с.
- 7 Ялалов Ф.Г. Этнодидактика. Монография. – М.: ГИЦ ВЛАДОС, 2002. – 151 с.

Мухтарова Ш.М.,

п.ф.д., Е.А.Букетов атындағы ҚарҰУ, Қарағанды, Қазақстан

Этнопедагогикалық білім берудің ұғымдық – терминологиялық тезаурусы туралы

Соңғы жылдары педагогикалық әдебиеттерде қолданып жүрген «Этнопедагогикалық білім беру» ұғымы этнопедагогикалық білім мен этнопедагогикалық компоненттерді оқу үдерісінде ендіру дегенді білдіреді. Этнопедагогизация «халықтардың және мемлекеттердің аса бай

этнопедагогикалық мұрасын жүйелі зерттеудің, зерделеп, қолданудың біртұтас үдерісі» ретінде қарастырылады.

Mukhtarova Sh.M.,
d.p.s., professor, NU of Karaganda named after E.A. Buketova
Karaganda, Kazakhstan

About concepts and terminology thesaurus ethnopedagogical Education

It was defined the terminological thesaurus of ethnopedagogical education. The author determined the sequence of ethnopedagogics and ethnocultural education in the context of notion research «ethnic component in the content of higher pedagogical education».

The concept of "Ehtnopedagogizatcija education", recently used in the pedagogical literature, implies the introduction of education and ethnopedagogical ethnopedagogical component in the educational process. Ehtnopedagogizatcija it considered as "a holistic process of system research, study, development and implementation of the richest ethnopedagogical heritage of peoples and countries".

ОҚЫТУДАҒЫ ҚАЗІРГІ БІЛІМ БЕРУ ТЕХНОЛОГИЯЛАРЫ

СОВРЕМЕННЫЕ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫЕ ТЕХНОЛОГИИ ОБУЧЕНИЯ

UDC 378.196

Berkimbayev K.M., d.p.s., professor,
Aitbayeva N.K., c. philol.s., associate professor,
Kudabayeva P.A., PhD student,
H.A.Yasawi International kazakh-turkish university,
Turkistan, Kazakhstan

INTERCULTURAL COMPETENCE AS A FACTOR OF IMPROVING THE COMPETITIVENESS OF FUTURE TEACHERS OF ENGLISH

This article is devoted to the research of intercultural competence of future teachers of English, so as intercultural competence is formed in the process of learning foreign language communication, taking into account cultural and mental differences of native speakers and is a prerequisite for a successful dialogue between cultures. The topicality of the theme is due to the definition of research problems and the formation of intercultural competence of future teachers of English in higher education with the purpose of preparing a competitive, professional, competent specialist, who is able to store national values and heritage.

Keywords: competence, dialogue of cultures, intercultural competence, competitiveness, intercultural communication, ability, skills

The president of our country N. Nazarbayev in his lecture «To the economic knowledge through innovative knowledge» in L.N. Gumilyov Eurasian National University says: «The main goal of our Kazakhstan in entering to 50 competitive countries in the world is to bring up a high qualified educated person who will easily master the scientific technology, manage himself and will be able to use his theoretical knowledge in practice. In the concept of education formation till 2015 year of the Republic of Kazakhstan the main aim of the competent education is characterized as «...the formation of an individual who is able to develop himself, on the basis of deep knowledge freely carry out himself and is able to solve the problems and take right decisions» [1, p. 222].

The process of globalization, developing at the moment, leads to increase interaction of different countries, peoples and their cultures. Influence comes true through cultural exchanges and direct contacts between public institutions, social groups, social movements, through scientific cooperation, trade, tourism, etc. the communication with foreigners is becoming a reality, and the collision with the representatives of other culture is a part of our daily life. Increasingly, schools will exchange students and school children, teachers organize joint projects and internships abroad, participating thus in intercultural communication and dialogue of cultures.

An achievement of mutual understanding in the process of intercultural communication promotes intercultural competence. Intercultural competence is the ability to carry out communication in a foreign language, taking into account cultural differences and stereotypes of thinking.

The study of the problems of intercultural communication assumes the acquaintance with the following phenomena and concepts: the principles of communication, the main functions of culture, the influence of culture on perception and communication in its various areas and species, parameters to describe the influence of culture on human activity and the development of society [2, p.73].

The formation of intercultural competence should be considered in connection with the development of students' ability to participate in the dialogue of cultures on the basis of mutual respect principles, tolerance to cultural differences and cultural barriers overcoming. Intercultural learning is aimed at developing students' ability to intercultural communication and promotes awareness of the students' belonging to a particular ethnic group, as well as familiarization with the traditions and cultural differences of other cultures.

A modern competitive man, who speaks foreign languages, is involved in the process of communication with other people who are the representatives of their cultures. In this regard, studying a foreign language is required not only to have a rich vocabulary and pronunciation in a decent, well-known foreign language grammar, but also to form an intercultural competence. This competence involves achieving a level of proficiency that will, firstly, to respond flexibly to all kinds of unexpected twists and turns in the course of the conversation; secondly, to determine the adequate line of verbal behavior; thirdly, correctly select the specific means of a vast arsenal and, finally, fourth, to use these funds according to the proposed situation.

The formation of intercultural competence suggests the interaction of two cultures in several ways: an acquaintance with the culture of the target language with the help of foreign language and acquiring the model of a native speaker behavior of foreign language culture; the influence of a foreign language and foreign language culture on the development of the native language and model of behavior within the native culture; personal development under the influence of two cultures.

It is necessary to consider, how the formation of intercultural competence of students comes true taking into account the adopted directions.

In the process of mastering a foreign language, the students learn the material that illustrates the operation of the language in a natural environment, verbal and nonverbal behavior of native speakers in different communication situations and reveals the peculiarities of behaviors associated with folk customs, traditions, social structure of the society, ethnic belonging. First of all, it comes with using authentic materials (original texts,

audio recording, video films), which are the regulations in terms of language processing and contains country information [3, p. 239].

It is important to know the national and cultural features of the behavior of an alien in order to avoid possible conflicts in international communication. Thus, learning a foreign language, the student must not only learn its lexical, grammatical and syntactic features, but also learn adequately to the situation react to the replicas of native speakers, appropriately use facial expressions and gestures, use the formula of speech etiquette and know the cultural and historical features of the country of learning language.

Realization of intercultural communication supposes readiness of a man not only to accept the representative of another culture with all his national and mental features but also the ability to change. Studying a foreign language in all its variety, students run into the language and cultural phenomena and compare them with such in the mother tongue. So, for example, learning the lexical and grammatical system of a foreign language, students must turn to the knowledge gained in the classroom of the Kazakh language to highlight the similarities and differences in the field of linguistic phenomena and their use. The study of foreign language culture also leads the student to the need of turning to the cultural and historical facts of his country. Thus, learning a foreign language and participating in intercultural communication, the student deeply comprehends his native language and culture.

The formation of intercultural competence also involves the acquisition of the following skills: see in the representative of other culture not only what makes us different, but also what unites; change the evaluation as a result of understanding of other cultures; refuse stereotypes; use knowledge of a foreign culture for a deeper knowledge of our own.

Intercultural competence is formed in the process of learning foreign language communication, taking into account cultural and mental differences of native speakers and is a prerequisite for a successful dialogue between cultures.

An awareness of possible problems in intercultural communication of the representatives of different cultures, understanding the values and generally accepted norms of behavior are quite significant factors in learning a foreign language. And when students are prepared to solve them properly, they can avoid misunderstandings, inappropriate perception of behavior and potential conflicts that may arise due to improper use of language, an erroneous interpretation of the interlocutor's reaction and assess of the situation. A student's ability to refraction of cultural values in his behavior contributes to the establishment of it as a good specialist in cooperation with the representatives of world community.

In our opinion, the concept of "intercultural competence" is connected with this concept of "interaction". In education intercultural communication is a way of understanding the world picture. The most adequate concept picture of the world seems to be defining it as the original global image of the world, the underlying worldview of the person representing the essential properties of the world in the understanding of its carriers and which is the result of all spiritual activity of man. Picture of the world is dualistic in nature. It exists as nonsubjective element of consciousness and life of human activity, as well as objectified "traces", which appeared in the result of human activity. "Prints" picture of the world can be found in lan-

guage, gestures, religious and secular art and music, rituals, things, etiquette, gestures, modes, ways of farming, technology, things, built with the "logic" glove world, fleshed out and embodied in various social and cultural patterns of conduct of men and so on [4, p. 58].

In other words, on the one hand, the picture of the world explicit images of the world, associated with human activity, and on the other - is the process of creating images of the world, carried out during a special reflection of a systematic nature. It should be noted that individual picture of the world combines in itself the unity of "personal" and "folk". Because the picture of the world of different people have a common core, which is essentially a "people", they are commensurable quantities.

References

1 Nazarbayev N. To the economic of knowledge through innovations and education: lecture // N.A. Nazarbayev and Eurasianism: a collection of selected articles and speeches by the Head of State. Ed. by E.B. Sydykov. – Astana: Publishing house of L.N. Gumilyov ENU, 2012. – P. 222.

2 Sviridon R.A. Formation of intercultural competence of future specialists in the field of the world economy by means of business English // Collection of research works of II International summer school for young researchers "Innovative educational technologies in teaching foreign languages". - Tomsk, Publishing house of TSPU, 2005. – P. 72 - 84.

3 Solovova E.N. Methods of Teaching Foreign Languages. - M: Education, 2002. P. 239.

4 Sadokhin A.P. Intercultural Competence: The Training Manual . – M., 2009. – P. 58-62.

Беркимбаев К.М., д.п.н., профессор,
Айтбаева Н.К., к.филол.н., и.о.доцента,
Кудабаева П.А., PhD докторант,
Международный казахско-турецкий университет
им. Х.А.Ясави, Туркестан, Казахстан

Межкультурная компетенция как фактор повышения конкурентоспособности будущих учителей английского языка

Данная статья посвящена исследованию межкультурной компетенции как фактора повышения конкурентоспособности будущих учителей английского языка, так как межкультурная компетенция формируется в процессе обучения иноязычному общению с учетом культурных и ментальных различий носителей языка и является необходимым условием для успешного диалога культур. Актуальность темы обуславливается определением проблем исследования и формирования межкультурной компетенции будущих учителей английского языка в высших учебных заведениях с целью подготовки конкурентоспособного, профессионального, компетентностного специалиста, способного хранить национальные ценности и наследия.

Беркімбаев Қ.М., п.ғ.д., профессор,
Айтбаева Н.Қ., филол.ғ.к., доцент м.а.,
Құдабаева П.А., PhD докторант,
Қ.А.Ясауи атындағы Халықаралық қазақ-түрік университеті,
Түркістан, Қазақстан

Мәдениетаралық құзырлылық - болашақ ағылшын тілі мұғалімінің бәсекелестігін арттыру факторы

Мәдениетаралық құзырлылықты болашақ ағылшын тілі мұғалімдерінің бәсекелестіктерін арттыру факторы десе болады, өйткені ол тілде сөйлеушілердің мәдениет пен ментальды айырмашылықтарын ескере отырып, шеттілдік қарым-қатынас жасауға үйрету үдерісінде қалыптасады және табысты мәдениеттер диалогы үшін қажетті шарт болып табылады. Тақырыптың өзектілігін бүгінгі қоғам талабына сай бәсекеге қабілетті, ұлттық құндылықтар мен мұраларымызды сақтай алатын, ұлттық ерекшелігімізді айқындай білетін, кәсіби, құзырлы маман даярлау мақсатында жоғары оқу орындарында болашақ ағылшын тілі мұғалімдерінің мәдениетаралық құзырлылықтарын зерттеу мен қалыптастыру мәселелері айқындайды.

УДК 37.091;212.5

Досжанова С.Е., к.п.н., доцент
Актюбинский региональный государственный университет
имени К.Жубанова, Актөбе, Казахстан
E-mail: sveta1108@inbox.ru

ТЕХНОЛОГИЯ ДИАГНОСТИРОВАНИЯ УРОВНЯ СФОРМИРОВАННОСТИ КОММУНИКАТИВНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ СТУДЕНТА

В статье представлены материалы диагностического этапа исследования. По предположению автора, уровень коммуникативной компетентности сегодняшнего студента во многом определит профессиональную успешность, реализацию личности завтрашнего педагога. В связи с этим автором выявлен наличный уровень сформированности коммуникативной компетентности, коммуникативной культуры как важнейшего проявления общей культуры человека. Наряду с этим в статье показано, что только при выработке гуманистической парадигмы образования может быть создана развивающая среда для обучения, рост активности студента, качества его профессиональной подготовки, как следствие, реализа-

ция человеческого потенциала.

Ключевые слова: компетентность, саморазвитие, успешность личностного самоопределения студента, самооценność, личностно-ориентированный подход, педагог новой формации, коммуникативная компетентность, рефлексия, экстернальность, интернальность, адаптированность, дезадаптированность

Приоритетными задачами образования сегодня является развитие творческих и коммуникативных компетенций современной молодежи. От успешного решения этих задач будет во многом зависеть эффективное применение студентами усвоенных компетенций в сфере будущей профессиональной деятельности.

В современном обществе на первый план выдвигаются ценности саморазвития, самообразования, самопроектирования личности, которые лежат в основе новой образовательной парадигмы. Требования, предъявляемые обществом к педагогу новой формации, за последние годы существенно повысились. В Концепции непрерывного педагогического образования педагога новой формации дается определение: учитель новой формации – это духовно развитая, творческая личность, обладающая способностью к рефлексии, профессиональными навыками, педагогическим даром и стремлением к новому [1].

Анализ психолого-педагогических исследований по различным аспектам проблемы личностно-ориентированного подхода показал, что основной составляющей гуманистической парадигмы стали самооценność личности, удовлетворение потребности индивида в реализации его собственных способностей. Принцип личностного подхода, устанавливающий положение студента в педагогическом процессе, указывает на признание его активным субъектом этого процесса. Образовательная деятельность в процессе подготовки не формирует личность студента, а помогает развитию индивидуальных психологических особенностей, социально-профессионального опыта, целеустремленности.

Личностно-ориентированное образование выдвигает особые требования к педагогической культуре учителя в целом и к коммуникативной компетентности в частности, как к одному из ее компонентов в частности. По мнению Е.В.Бондаревской, это должна быть культура особого гуманистического типа, в основе которой как главная ценность рассматривается личность ребенка, а общение с ним должно строиться на основе диалога, открытости, уважения [2].

С другой стороны, изменения, происходящие в обществе, которое становится открытым и демократическим, влияют на образовательные потребности студентов. Теоретический анализ источников информации и наши наблюдения указывают, что в настоящее время сущность этих потребностей находит проявление в следующем:

1) Происходит возрастание интереса молодежи к классической культуре, гуманитарным наукам, человеку как объекту коммуникации.

2) Требования демократического общества стимулируют каждого человека к уяснению роли общей и коммуникативной культуры в становлении гармонической личности. Необходимостью становится новая культура коммуникации,

построенная на особенностях диалогового общения, формирование которой требует изменения стереотипов мышления и коммуникативных установок.

3) Падает интерес молодежи к сухим, отвлеченным, далеким от жизни теоретическим курсам, так как они не обеспечивают актуальных потребностей общения, необходимых каждому. Поэтому усилились интерес и тяготение студентов к многогранным курсам словесности, риторики, к общечеловеческой культуре, что объективизирует повышение психолого-педагогических требований к коммуникативной компетентности преподавателя.

4) Мощным стимулом, влияющим на изменение требований к коммуникативной деятельности и компетентности педагога в общении, стало появление на протяжении последних десятилетий целого созвездия наук об общении: современных теорий коммуникации и культуры общения, социолингвистики, педагогической риторики, театральной педагогики, деловой риторики и других, имеющих непосредственное отношение к решению задач эффективного включения выпускника современной школы в жизнедеятельность общества [3].

Как видим, общество с одной стороны, а изменившиеся социокультурные установки обучающихся, с другой, выдвигают новые требования к коммуникативной компетентности педагога: требования толерантности, открытости, демократизма. В связи с необходимостью системного изучения реального состояния этого феномена нельзя не согласиться с известным ученым в области педагогической коммуникации В.С.Грехневым, который указывает: «Приходится с сожалением констатировать, что культура профессионального общения в ней (школе) довольно низка. Здесь прослеживаются, по крайней мере, три главные причины. Во-первых, педагог не придает особой роли в учебно-воспитательном процессе общению и не утруждает себя тщательной его организацией как основы воспитания и обучения. Во-вторых, педагог действует в педагогических ситуациях практически вслепую, не применяя психологических знаний о человеке, идя на поводу своей первейшей реакции на ситуацию. В-третьих, далеко не каждый педагог озадачен повышением своей общечеловеческой культуры как фундамента специальной профессиональной культуры» [4].

Исследования В.С.Грехнева не утратили актуальности и в настоящее время. Так, Семенова М.В., изучая социально-психологические проблемы педагогического общения, утверждает: «Многие из педагогов, даже работающих много лет не владеют навыками делового и неформального общения, оказываются неспособными к осознанию собственных профессиональных и личностных проблем, не уверены в себе и достаточно тревожны» [5].

Как показывает практика, многие исследователи обуславливают причины трудностей складывающихся межличностных отношений с развитием самосознания, личностного самоопределения, связанных с формированием жизненных планов и личностных позиций.

К настоящему времени сложилось противоречие между современными социально-педагогическими требованиями к коммуникативной компетентности педагогов, уровнем и возможностями ее развития. Разрешение этого противоречия требует разработки теоретических и прикладных (технологических) аспектов развития коммуникативной компетентности педагога с учетом сложившихся и педагогических реалий, что, по существу, и составляет задачу

данного исследования. Один из путей решения этой задачи нам видится в создании таких педагогических условий в условиях высшего учебного заведения, когда студент мог бы повышать эффективность коммуникативной деятельности в процессе реализации образовательной программы. Это особенно значимо для студентов в процессе постоянной педагогической практики.

Диагностирование уровня сформированности коммуникативной компетентности студентов явилось первым, исходным этапом, обязательным и необходимым условием ее развития, так как «... по теории развития обучение может быть лишь тогда развивающим, если предоставление обучающемуся задания учитывает уже достигнутый им уровень. Именно такие задания могут его активизировать» [6].

Практический этап исследования мы начали с диагностики уровня сформированности коммуникативной компетентности студентов-практикантов. С этой целью было проведено *анкетирование учащихся* средней школы-гимназии № 17 г. Актобе. Осуществлен сравнительный анализ полученных результатов. В процессе исследования было выявлено, что подавляющее большинство практикантов (61%) в процессе общения используют авторитарный стиль общения, 20% - либеральный, 19% - демократический стиль.

Выявление взглядов учащихся на коммуникативную компетентность студентов-практикантов проводилось с помощью анкеты «Коммуникативная компетентность учителей глазами старшеклассников». Осуществлялось сопоставление данных опроса учащихся с выявленными в ходе посещения уроков с особенностями стилей общения студентов в период практики.

Как видно из приведенных данных, около 2/3 учащихся-старшеклассников положительно оценивают коммуникативную компетентность практикантов, ориентированных на демократический стиль общения, а 72,2% учеников считают, что именно такие учителя обладают высокой коммуникативной компетентностью. Однако, как уже говорилось, на основе анализа посещенных уроков можно сделать вывод, что в целом только 19% практикантов придерживаются демократического стиля общения: умело побуждают школьников к диалогу, дискуссии, открыто проявляют уважение к личности ученика, толерантность, формируют стремление к самостоятельности, творчеству, активной познавательной деятельности.

Диагностика собственного уровня сформированности коммуникативной компетентности была предоставлена студентам при помощи выявления стандартного коммуникативного минимума практических умений. Путем самооценки студенты определили уровень следующих своих умений:

1. Умение взять на себя инициативу начала диалога и его ведения.
2. При установлении контакта с человеком – умение понять, как надо вести себя, что и как говорить данному человеку, уметь раскрепостить его, создать у него положительный, конструктивный настрой на предстоящий разговор.
3. При разговоре с человеком – умение, внимательно слушая его сообщение, одновременно наблюдать и учитывать особенности его вербального и невербального поведения.

4. Умение понять психологические особенности собеседника, определить конгруэнтность его поведения, его желание или нежелание продолжать разговор, его способность (готовность) изменить свою позицию.

5. В процессе разговора – умение выделять наиболее существенное из всего сказанного собеседником, умение понять его иногда скрытые намерения и цели.

6. При общении с человеком, находящимся в состоянии излишнего, мешающего эмоционального возбуждения, - умение скорректировать это состояние до работоспособного уровня, не вызывая у собеседника агрессии.

7. При наличии или возникновении собственного эмоционального напряжения, мешающего диалогу - умение выровнять его без снижения темпа и эффективности ведения разговора.

8. При убеждении собеседника – умение выяснить его позицию и отношение к теме, цели, обстоятельствам и прочим аспектам разговора; умение найти те аргументы и доводы, которые убедительны именно для данного конкретного человека; умение получить его принципиальное согласие, умение убедительно отказать.

9. Умение дать собеседнику обратную связь по всем аспектам разговора; умение скорректировать поведение собеседника; умение сказать ему комплимент.

В результате проведенного анкетирования выяснилось, что только 19% студентов владеют высоким коммуникативным минимумом. 31% опрошенным респондентам следует обратить внимание на некоторые неудовлетворительные аспекты общения. 50% опрошенных показали низкий уровень коммуникативной компетентности.

Выявленные уровни развития коммуникативной компетентности студентов позволил отметить ряд разнообразных обстоятельств: низкий уровень самоприятия, низкий уровень приятия других, то есть конфронтация с ними, эмоциональный дискомфорт, который может быть весьма различным по природе, сильную зависимость от других, то есть экстернальность, стремление к доминированию.

Применение теста на изучение смысложизненных ориентаций студентов позволило остановиться на следующих моментах. При анализе содержания тестовых утверждений, проведенного в процессе подбора методик исследования, нами была отмечена неадекватность для данного возраста утверждений по шкале. «Удовлетворенность самореализацией (результативность жизни)», которые отражают оценку пройденного отрезка жизненного пути, ощущение того, насколько продуктивно и осмысленно была прожитая его часть. В процессе проведения методике СЖО у многих испытуемых возникали затруднения при ответах на утверждения этой шкалы, например: «Как я могу оценить: сложилась ли моя жизнь именно так, как я мечтал, если я еще и не успел ее сложить?» или «Как я могу ответить, добился ли я успехов в осуществлении своих жизненных планов, если у меня не было еще возможностей для их осуществления?».

Многие исследователи отмечают, что наибольшим достижением этого периода является бурное развитие рефлексии - осознания себя и возможных пре-

образований в окружении и самом себе. Благодаря развивающейся рефлексии закрепляются и совершенствуются осознаваемые установки личности, обретающие мотивирующую силу в организации и самоорганизации поведения. По мере все большей представленности установок личности и исповедуемых ею ценностей в рефлексивном опыте, растет значение влияния собственно личностных сил развития, таких как самооценивание, самопрятие, прятие других, социальная направленность личности, стремление к доминированию, выраженность интернальности в решениях и действиях и др.

Перечисленные факторы личностного развития нашли свое отражение в понятии *социально-психологической адаптации*, которое все более распространяется в современной психологической и педагогической литературе.

Опросник Роджерса-Даймонда (1954) позволил выявить степень адаптированности-дезадаптированности в системе межличностных отношений и в качестве оснований для дезадаптации предположить ряд разнообразных обстоятельств: низкий уровень самопрятия, низкий уровень прятия других, то есть конфронтация с ними, эмоциональный дискомфорт, который может быть весьма различным по природе, сильную зависимость от других, то есть экстернальность, стремление к доминированию.

На основе факторного анализа движущих сил развития личности студентов нами были определены показатели личностного самоопределения:

- 1) наличие целей в жизни (цели в жизни);
- 2) общее мировоззренческое убеждение в том, что человеку дано контролировать свою жизнь, свободно принимать решения и воплощать их в жизнь (локус контроля - жизнь);
- 3) вера в собственную возможность осуществить такой контроль (локус контроля-Я);
- 4) принятие себя как личности, одобрение себя в целом и позитивная самооценка (самопрятие).

Методика личностного дифференциала (ЛД) отражает сформировавшиеся в нашей культуре представления о структуре личности. Методика ЛД адаптирована сотрудниками психоневрологического института имени В.М. Бехтерева. Целью ее разработки являлось создание компактного и валидного инструмента изучения определенных свойств личности, ее самосознания, межличностных отношений, когда необходимо получить информацию о субъективных аспектах отношений испытуемого к себе или другим людям.

В нашем исследовании каждая личностная черта выступала как отдельная шкала:

1. Фактор *Оценки* (О). Результаты свидетельствуют об уровне самоуважения. Высокие значения этого фактора говорят о том, что испытуемый принимает себя как личность, склонен осознавать себя как носителя позитивных, социально желательных характеристик. Низкие значения указывают на критичное отношение человека к самому себе, его неудовлетворенность собственным поведением, уровнем принятия самого себя.
2. Фактор *Силы* (С). Свидетельствует о развитии волевых сторон личности, как они осознаются самим испытуемым. Его высокие значения говорят об уверенности в себе, независимости, склонности рассчитывать на собственные си-

лы в трудных ситуациях. Низкие значения свидетельствуют о недостаточном самоконтроле, неспособности держаться принятой линии поведения, зависимости от внешних обстоятельств и оценок.

3. Фактор *Активности* (А) в самооценках интерпретируется как свидетельство экстравертированности личности. Высокие значения указывают на активность, общительность, импульсивность низкие - на интровертированность, определенную пассивность, спокойные эмоциональные реакции.

Обработка данных осуществлялась по 7-балльной шкале. Максимальное значение каждого фактора – 9 баллов, минимальное – 7 баллов.

При интерпретации данных, полученных с помощью методики ЛД, учитывалось то, что в них отражаются субъективные, эмоционально-смысловые представления человека о самом себе, которые могут лишь частично соответствовать реальному положению дел, но в рамках нашего исследования именно они сами по себе имеют первостепенное значение для изучения коммуникативного минимума.

Общее впечатление о человеке и человека о самом себе в процессе межличностных отношений наиболее часто определяют два фактора: доминирование-подчинение и дружелюбие-агрессивность.

С помощью *методики Т.Лири* выявляется преобладающий тип отношений к людям, в самооценке и взаимооценке. Полученные данные позволили выделить определенный набор личностных характеристик, от характера самовосприятия которых зависит успешность личностного самоопределения девушек и юношей.

По данным исследования, на успешность личностного самоопределения в студенческом возрасте оказывает значимое влияние осознание себя как самостоятельной, независимой от мнения окружающих, самооценка развития волевых сторон своей личности, своей привлекательности и интеллектуального развития. Успешность личностного самоопределения студентов предполагает приписывание себе определенных эгоистических черт характера, направленности на себя, склонности к соперничеству и стремление к доминированию и успеху.

В реализации коммуникативной компетенции студентов принципиально изменятся и позиция преподавателя. Главной задачей педагога-наставника становится мотивация студента на проявление инициативы и самостоятельности.

Коммуникативная культура – важнейшее проявление общей культуры человека, а реализация коммуникативной компетентности – одна из приоритетных задач всего образовательного пространства.

Список литературы

- 1 Концепция непрерывного педагогического образования педагога новой формации Республики Казахстан. – Астана, 2006. – 15 с.
- 2 Бондаревская Е.В. Педагогическая культура как общественная и личная ценность // Педагогика. – 1999. - № 3. – С. 37-43.
- 3 Зязюн И.А., Сагач Г.М. Красота педагогического действия: учебное пособие для учителей, аспирантов, студентов средних и высших учебных заведений. - Киев: Украинско-Финский институт менеджмента и бизнеса, 1997. – 332 с.
- 4 Грехнев В.С. Культура педагогического общения: Кн. для учителя. - М.: Просвещение, 1990. – 144 с.
- 5 Семенова М.В. Педагогические условия формирования профессиональной компетентности будущего педагога в вузе: автореф. ... к.п.н. – Караганда, 2005. - 18 с.
- 6 Выготский Л.С. Педагогическая психология. - М.: Наука, 1991. – 402 с.

Досжанова С.Е.,

к.п.н., доцент

Актюбинский региональный государственный университет имени
К.Жубанова, Актобе, Казахстан
E-mail: sveta1108@inbox.ru,

Студенттің коммуникативтік құзыреттілігінің қалыптасу деңгейін диагностикалау технологиясы

Студенттердің шығармашылық және коммуникативтік құзыреттіліктерін дамыту білім берудің маңызды міндеті болып табылады. Бүгінгі студенттің коммуникативті құзыреттілігінің деңгейі, көбіне ертеңгі педагог тұлғасының кәсіби табыстылығын, оның жүзеге асуын анықтайды. Осы орайда зерттеу барысында адамның жалпы мәдениетінің ең маңызды көрсеткіші ретінде коммуникативтік мәдениеттің, коммуникативтік құзыреттіліктің нақты қалыптасу деңгейі айқындалды. Оқытудың дамытушылық ортасын тудыру, студенттің белсенділігін, кәсіби даярлығының сапасын арттыру және әр адамның жеке басына тән мүмкіндіктерін жүзеге асыруға тиімді жағдай жасау білім берудің гуманистік парадигмасы негізінде ғана мүмкін болып табылады.

Dosjanova.S.I., c.p.s., docent

RNU of Aktobe named after K. Zhubanov, Aktobe, Kazakhstan
E-mail: sveta1108@inbox.ru,

The technology of diagnosing the level of formation of the communicative competence of the student

The article presents the diagnostic phase of the study. According to the assumption of the author, the level of communicative competence of students today will largely determine the success of a professional, the implementation of the individual teacher tomorrow. In this regard, the author revealed a cash level of formation of

communicative competence, communicative culture as an important manifestation of the general culture of the person. In addition, the article shows that only in the development of humanistic educational paradigm can be created developing environment for learning, the increased activity of the student, the quality of its training and, as a consequence, the implementation of human potential.

УДК 811.161.1

Кульгильдинова Т.А., д.п.н., профессор
КазУМОиМЯ им. Абылай хана
Шалданова Л.Ж., к.ф.н., доцент,
Университет иностранных языков и деловой карьеры,
Алматы, Казахстан

ФОРМИРОВАНИЕ МЕЖКУЛЬТУРНОЙ КОМПЕТЕНЦИИ У СТУДЕНТОВ ПРИ ИЗУЧЕНИИ РУССКОГО ЯЗЫКА

Компетентностное обучение является сегодня требованием времени. Среди ключевых компетенций, позволяющих личности успешно проявлять себя в современном полиязычном мире, важнейшей считается межкультурная компетенция. В статье рассматривается проблема формирования межкультурной компетенции у студентов при изучении русского языка. В статье говорится об особенностях преподавания русского языка в вузе. Статья посвящена проблеме использования современных технологий в обучении русскому языку студентов. В работе показаны активные методы обучения, которые могут быть использованы на занятиях.

Ключевые слова: компетентностный подход, компетенция, компетентность, межкультурная компетенция, поликультурное образование, полиязычие, межкультурная компетентность, личностно-ориентированные технологии, коммуникативно-межкультурный подход, деятельностное обучение

Компетентностный подход является сегодня необходимым условием процесса обучения в высших учебных заведениях. Одной из важнейших задач современной системы образования является формирование у обучающегося компетенций (универсальных знаний, умений и навыков), дающих ему возможность свободно действовать в различных ситуациях, а также видеть ситуацию как поле различных собственных действий по ее преобразованию. Если компетенция рассматривается как совокупность знаний, умений, навыков, освоенных в процессе обучения, то компетентность выступает как интегратив-

ное качество личности, позволяющее ей успешно реализовывать приобретенные знания, умения, навыки, практический опыт в деятельности.

Среди ключевых компетенций, позволяющих личности осуществлять правильный выбор, эффективно взаимодействовать с миром, особое место занимает межкультурная компетенция, способствующая успешному пониманию представителей других культур и сообществ. Понятие «межкультурная компетенция» первоначально связывалось со знаниями особенностей другой культуры, позволяющими коммуникантам наилучшим образом достигнуть поставленных целей. Согласно мнению западных ученых, межкультурная компетенция предполагает наличие у человека таких качеств, как толерантность и открытость по отношению к представителям других культур [1].

Межкультурная компетентность представляет собой совокупность знаний, умений и навыков, при помощи которых человек может успешно общаться с партнерами из других культур, в том числе и на профессиональном уровне [2]. Характеризуя межкультурную компетентность как сложное многокомпонентное и многоуровневое образование, позволяющее личности постоянно совершенствовать свои умения и способности с целью все более продуктивного участия в межкультурном общении, ученые выделяют следующие компоненты в ее структуре:

- лингвистический, включающий знания системы языка и ее особенностей;
- социолингвистический (речевой), проявляющийся в способности говорящего выражать мысли в соответствии с существующими нормами литературного языка;
- дискурсивный, содержащий знания о различии в построении речевых актов родного и изучаемого языка, включающий умение построить собственное вербальное и невербальное поведение в соответствии с нормами, принятыми в культуре изучаемого языка;
- стратегический, или компенсаторный;
- социокультурный, отражающий знание культуры страны изучаемого языка, социальных норм, речевой культуры носителей изучаемого языка [3].

А.Ю.Муратов отмечает, что межкультурная компетенция выступает как образовательная категория и ее структура является сложным личностным образованием, включающим множество компонентов: знания о родной и иной культуре, умения и навыки практического применения имеющихся знаний, совокупность качеств личности, способствующих реализации этих знаний, умений и навыков, а также практический опыт их использования в ходе взаимодействия с представителями другой культуры [4]. А.Ю.Муратов разграничивает понятия «компетенция» и «компетентность», и в то же время он предпочитает рассматривать их как единое целое. В дальнейшем мы будем придерживаться его позиции и использовать термин «межкультурная компетенция».

В современной педагогической науке проблема использования новых технологий в образовательном процессе является одной из актуальнейших. Применение инновационных технологий в обучении способствует наиболее полному развитию способностей студентов, формированию у них умения осуществлять поиск эффективных путей и методов решения задач. В обучении языку необходим выбор наиболее эффективных способов организации учеб-

ной деятельности, ориентированных на развитие личностных качеств студента, развивающих его умение осуществлять межкультурную коммуникацию. Для успешного формирования языковой и лингвистической компетенций у обучаемых преподаватель должен выбрать наиболее эффективные технологии обучения, способствующие развитию у студентов навыков самоорганизации.

Особая роль отводится применению в процессе обучения личностно-ориентированных технологий, использование которых предоставляет студентам возможность активного усвоения учебного материала, получения нового опыта работы в команде. Личностно-ориентированная технология ставит в центр личность обучающегося, создание условий для максимальной реализации ее возможностей, формирование умения делать осознанный выбор, получение ею опыта действий в различных ситуациях. Творчество, исследовательский поиск являются основным способом обучения. «Реализация личностно ориентированного обучения предполагает осуществление такого педагогического руководства деятельностью учащихся, которое позволило бы проявить им личностные функции» [5], среди которых выделены:

- функция изобретательности (способность к выбору);
- функция рефлексии;
- функция ответственности;
- формирующая функция и др.

При использовании личностно ориентированных технологий основная задача преподавателя - помочь обучающимся в овладении ими способами самостоятельной работы. Согласно требованиям компетентностного обучения, обучаемые должны получить опыт практической деятельности, опыт решения задач, не имеющих готовых ответов, так как универсальная система знаний, умений и навыков, или компетентностей может сформироваться лишь в опыте самостоятельной деятельности. Только в таких условиях происходит полноценное развитие личности. Применение коммуникативно-межкультурного подхода к обучению языку заключается в том, чтобы создать для обучаемых условия, в которых они участвовали бы в деятельности общения на изучаемом языке, а сама эта деятельность проводилась бы в рамках конкретных жизненных ситуаций, с которыми студенты могут встретиться в повседневной жизни, так как в основе коммуникативного подхода важна реальность не самой ситуации, а реальность деятельности в данной ситуации [6]. Целью обучения языку на занятиях должно быть обучение решению различных коммуникативных межкультурных задач на основе личностно-значимой для каждого студента деятельности. На занятии должны быть созданы условия для общения студентов на иностранном языке. Решая коммуникативные межкультурные задачи, студенты проходят проверку того, как они могут действовать в различных ситуациях.

Так, при изучении темы «Путешествие» можно использовать следующие коммуникативно ориентированные задания: студенты выбирают тему из ряда предложенных («Мой город», «Города моей страны», «Город моей мечты»), составляют план работы, занимаются поиском информации, ее анализом, затем приступают к выполнению работы. На следующем занятии каждый студент выступает со своими материалами. При изучении данной темы можно

создавать различные коммуникативные межкультурные ситуации и использовать ролевые игры. Так, например, студенты решают коммуникативную межкультурную задачу и выступают в качестве экскурсоводов, гидов, они встречают «путешественников», прибывших из разных стран, показывают достопримечательности своего родного города, края, рассказывают о них.

Опыт межкультурной деятельности и общения между студентами-представителями разных культур, в ходе которого воспитываются личностные качества, приобретаются знания и развиваются умения, является основой формирования межкультурной компетенции. Таким образом, в процессе учебной деятельности, организованной с помощью личностно-ориентированных технологий студенты работают над выбором необходимых языковых и речевых средств в соответствии с заданной ситуацией, созданием дискурсов, применением различных тактик для достижения поставленных целей, что способствует эффективному формированию межкультурной коммуникативной компетентности. Таким образом, применение метода проектов в преподавании русского языка способствует формированию у студентов особого умения – умения самостоятельно приобретать новые знания в процессе решения проблем.

Список литературы

1 Knapp K. Intercultural Communication in EESE. – Режим доступа – URL: cs.uu.nl/docs/vakken/bci/programma/intercult.html: (дата обращения 31.01.2015).

2 Садохин А.П. Межкультурная компетентность: понятие, структура, пути формирования. – Режим доступа – URL: jorssa.ru.- (дата обращения 31.01.2015).

3 Елизарова Г.В. Культура и обучение иностранным языкам. - СПб.: КАРО, 2005. – 220 с.

4 Муратов А.Ю. Использование проектной деятельности для формирования межкультурной компетенции. – Режим доступа: URL: eidos.ru/jornal/2005/0523.htm - (дата обращения 31.01.2015).

5 Решетников П.Е. Нетрадиционная технологическая система подготовки учителей: рождение мастера. - М., 2000. – 217 с.

6 Бердичевский А.Л. Урок иностранного языка без проблем. - Рига, 2006. – 235 с.

Kulgyldinova T.A.

d.p. s., professor, KazUR& WK Ablai Khan

Shaldanova L.Zh.

s.p. s., associate professor

Universiti of Foreign languages and business career,
Almaty, Kazakhstan

Formation of intercultural competence by students studying russian language

Competence learning is now the demand of time. Among the key competencies that allow the individual to express themselves successfully in modern world of mul-

tilingual, intercultural competence is considered essential. The problem of forming intercultural competence of the students in the study of the Russian Language.

The article is devoted to the specialities of teaching Russian language of university. The article is considered the technology of work divided by students and teacher at the lesson of Russian language. Also work is shown active methods education at the lesson.

Кульгильдинова Т.А.

п. ф.д., профессор, Абылай хан атындағы ҚазХҚжӘТУ

Шалданова Л.Ж.

ф.ғ.к., доцент, Шет тілдер және іскерлік карьера университеті,
Алматы, Қазақстан

Орыс тілін оқыту барысында студенттердің мәдениетаралық құзыреттілігін қалыптастыру

Құзырлылық көзқарас жоғары оқу орындарындағы оқыту үдерісінің қажетті шарты болып табылады. Қазіргі көптілді әлемде басты құзыреттердің арасында мәдениетаралық құзырет ең маңызды болып есептеледі.

Мәдениетаралық құзырет адамның өзге мәдениеттегі әріптестерімен табысты қарым-қатынас жасауға, соның ішінде кәсіби деңгейдегі қарым-қатынасқа көмектесетін білімдер, біліктер мен дағдылар жиынтығы. Коммуникативтік-мәдениетаралық көзқарасты тілді оқытуда пайдалануды білім алушының үйренілетін тілдегі қарым-қатынас әрекетіне қатысу үшін жағдайлар туғызу ретінде қарастыруға болады.

ЖОЖ 37.001.895

Едігенова А.Ж., п.ғ.к., доцент,

Шәкәрім атындағы мемлекеттік университеті,
Семей, Қазақстан

БІЛІМ БЕРУДЕГІ ИННОВАЦИЯНЫҢ МӘНІ

Мақалада қазіргі педагогикалық теория мен практикадағы инновация мәселесі қарастырылады. «Инновация», «инновациялық үдеріс», «білім берудегі инновация» ұғымдарына талдау жасалады. Білім берудің жаңа парадигмасын жүзеге асыру міндеттері қарастырылады. Инновациялық білім беру мекемелеріндегі қызметтердің кейбір ерекшеліктері сипатталады. Білім беру жүйесіндегі педагогикалық инновациялардың сапалы білім беруге ықпалы көрсетіледі, инновацияның түрлері қарастырылады.

Тірек сөздер: инновация, инновациялық үдеріс, технология, білім беру, тұлға, педагогикалық үдеріс, оқыту, тәрбиелеу

Қазақстан Республикасында білім беруді дамытудың 2011–2020 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасында білім беруді басқарудың мемлекеттік-қоғамдық жүйесін қалыптастыру; білім беру процесінің барлық қатысушыларының үздік білім беру ресурстары мен технологияларына тең қол жеткізуін қамтамасыз ету; еліміздің экономикалық әл-ауқаты үшін бәсекеге қабілетті адами капиталды дамыту; білім беру жүйесін жоғары білікті кадрлармен қамтамасыз ету; білімнің, ғылымның және өндірістің бірігуін қамтамасыз ету тәрізді аса маңызды міндеттер айқындалғаны белгілі және бүгінгі күні осы міндеттерді жүзеге асыру үшін білім беру жүйесінде жаңашылдық қажет. Еліміз Тәуелсіздік тұтқасын берік ұстағаннан бері ұлттық білім беру жүйесі жаңа мазмұнды білім беруді қажет етеді, сөз жоқ педагогтардан білім беру сапасын жетілдіруді талап етеді. Әлбетте, сапалы білім беруді мектепке дейінгі кезеңнен бастаған жөн. Себебі, оның білім беру деңгейлерінің келесі сатыларының сапасы мен қол жетімділігін жетілдірудің айтарлықтай қоры болары айқын [1].

Бұл үрдіс қазіргі теория мен оқу-тәрбие үрдісіне нақты өзгерістер ендірумен қатар, елімізде болып жатқан түрлі бағыттағы білім беру қызметіне жаңаша қарауды, қол жеткен табыстарды сын көзбен бағалай отырып саралауды, педагог іс-әрекетін жаңа тұрғыда ұйымдастыруды талап етеді. Демек, келер ұрпаққа қоғам талабына сай тәрбие мен білім беруде педагогтардың инновациялық іс-әрекеттің ғылыми-педагогикалық негіздерін меңгеруі маңызды мәселелердің бірі.

Оқу-тәрбие ісін ізгілендіру және жаңашылдандыру әр педагогтан қажырлы еңбекті талап етеді. Технология әлеміндегі жаңалықтарға үңілу, оны зерделей, зерттей отырып, іс-тәжірибеге пайдалану өз технологиясын қалыптастыру, заман талабы мен ағымына ілесу – бүгінгі өмір талабы.

XX ғасырдың екінші жартысы мен соңы – бұл тек елімізде ғана емес, бүкіл дүние жүзінің экономика, техника, мәдениет және қоғамдық өміріндегі барлық саласында «жаһандық инновация» белсенді ене бастаған кезең болды.

Білім беру жүйесіндегі педагогикалық инновациялар оқытудың мақсатына, мазмұнына, әдістемесіне, түрлеріне, педагогикалық іс-әрекеттің стиліне, оқу-танымдық процесті ұйымдастырудағы білім беру деңгейін бақылау мен бағалау жүйесіне, оқу-әдістемелік қамтамасыздандыруға, оқу жоспары мен бағдарламаларға өзгерістер ендірумен тікелей байланысты болады.

Қазақстанның жоғары оқу орындарының үздік әлемдік университеттер рейтингіне енуі үшін институционалдық аккредитациядан өту, білім беру жүйесінің ашықтығы мен жарқындығын қамтамасыз етіп, Болон процесінің параметрлерін орындау, еліміздің білім беру ісін еңбек нарығындағы қажеттілікке сай жүргізу механизмдерін қарастыру айтарлықтай маңызға ие болуда.

Сондықтан бүгінгі жаһандану заманында жас ұрпаққа әлемдік стандартқа орай сапалы білім беру түйткілді мәселелердің бірі болып қала бермек. Осыған сәйкес білім беру мазмұнына жаңа көзқарастар, жаңа бағыттар, жаңа парадигмалар ендіріліп, оларды іске асыру жолдары қарастырылуда.

Білім берудің жаңа парадигмасын жүзеге асыру үшін маңызды міндеттерді де айқын көрсету қажет тәрізді. Біріншіден, білім беру процесінің тұтас бейнесін қалыптастыру үшін оны әдістемелік жағынан негіздеу және технологиялық сипатын қамтамасыздандыру; екіншіден, білім беру процесіндегі тұлғаның коммуникациялық әрекеттер дағдысын меңгеру техникасының рөлі мен орнын жетілдіру; үшіншіден, жаңа заман педагогтарын қалыптастыру.

Қазіргі ақпараттандырылған заманда білім беру мекемелерінің жұмысына жаңа идеялар мен технологияларды ендірмей, жалпы білім беру жүйесін жетілдіруде, білім беру сапасын жақсартуда мүмкін емес екені белгілі. Сондай-ақ, жалпы білім беру жүйесінің қарқынды дамуы жаңашылдықтың тез тарап, меңгерілуі нәтижесінде жүзеге асатыны да түсінікті жайт. Сондықтан, қазіргі уақытта педагогикалық инновация әрбір білім беру мекемесінің педагогикалық процесіне қарқынды ендірілуде.

Инновация дегеніміз не? деген орынды сұрақ туындайды. Бұл түсініктің практикада орын алған, қолданылып жүрген бірнеше анықтамасын құрастырып көрелік:

- инновация – жаңаны ендіру;
- инновация (элеуметтік-психологиялық аспектіде)
- элеуметтік практикада айтарлықтай өзгеріс тудыратын әр түрлі жаңалықты қалыптастыру және ендіру:
- инновация – жаңа әдістер, тәсілдер, құралдарды қолдану, ендіру тарату, қалыптастыру тәрізді процестердің жиынтығы;
- инновация – адам қажеттілігін қанағаттандыратын жаңашылдық;
- инновация – ортаға тұрақты жаңа элементтерді ендіруді білдіретін, қандай болмасын жүйенің бір жағдайдан екіншісіне ауысуын тудыратын мақсатқа бағытталған өзгерістер;
- инновация - нақты құрал (жаңа әдіс, әдістеме, технология, оқу бағдарламасы және т.б.).

Байқап қарасаңыз, бұл берілген анықтамалардың айтылуы, жеткізілуі әр түрлі болғанымен, мағынасы, айтпақ ойы бір.

Сөйтіп, *инновациялық процесс* деп қандай болмасын бір жаңашылдықты қалыптастыруды, меңгеруді, қолдануды және таратуды түсінгеніміз жөн тәрізді.

Инновациялар педагогикалық практикада қолданылатын жаңа әдістерді, оқыту түрлерін, құралдарын, тәсілдерін анықтайды, сондай-ақ тұлғаға бағытталып оның қабілетін дамытуды көздейді. Бұдан шығатын түйін, педагогикалық инновациялар педагогикалық процесті (оқыту, тәрбиелеу, білім беру, дамыту, қалыптастыру) өзгертеді немесе жеңілдетеді.

Айта кету керек, әрбір жаңашылдық белгілі бір кезеңде өтеді. Демек, жаңашылдық белгілі бір кезде пайда болады, қолданылады, ол уақыт өте келе бұрынғыдан да тиімдірек басқасымен ауыстырылады.

Тағы бір айта кететіні, инновацияның түрлері қандайда бір белгілері бойынша топтастырылады, бұл туралы да қазіргі педагогикалық деректерде беріліп жүр, мәселен: ең әуелі, білім беру мазмұнына; педагогикалық процестің әдістеріне; формаларына; білім беруді басқаруға; жаңа оқу

бағдарламаларын өңдеуге; қосымша білім беру қызметін көрсетуге; жаңа технологияларды қалыптастыру және қолдануға; педагогтарға үзіліссіз білім беру жүйесін құруға; белсенді оқыту әдістерін қолдануға; әдістемелік жұмыстарды ұйымдастыруға; балалармен әр түрлі іс-әрекет түрлерін ұйымдастыруға; ата-аналармен жұмыс ұйымдастыруға және т.б. [2-4].

Білім беру әлеуметтік маңызы бар институттардың бірі ретінде әлемдік қауымдастықтың күннен-күнге қызығушылығын тудыруда. Мұның бірқатар себептері де бар, оның ішінде ең бастысы ХХІ ғасырдың басында қоғам өмірінде болып жатқан қарқынды өзгерістер ықпалынан туындап отырған әлемдік дағдарыстан шығу жолдарын іздестіру болды. Демек, қоғамды басқарудың жаңа түріне өту көп жағдайда білім беру парадигмасымен анықталады, яғни қоғамды дағдарыстан алып шығатын жаңа идеялар, теориялар, тұжырымдар қажет.

ЖОО жанаруына түрткі болатын сол жоғары оқу орны орналасқан елдің, аймақтың, қаланың сұранысы мен қажеттілігі болатыны түсінікті.

Қазіргі уақытта педагогикалық инновациялар жүйелілік сипатқа ие болады. Айтпағымыз, баланың даралығына және оның отбасының сұранысына бағытталған, сонымен қатар педагогикалық процестің вариативтілігін қамтамасыз ететін жаңа үлгідегі, жаңа типті білім беру мекемелері, жаңа білім беру бағдарламалары турасында болмақ.

Қазір *инновациялық мектеп* деген ұғымда пайда болды. Әлбетте мұндай мектептің мәні үнемі ізденісте болу, сынау (эксперимент), қозғалыста болу тәрізді белсенді әрекеттерге бағытталады.

Біздің еліміз бұл бағытта көш ілгері алда тұр десе артық емес. Олай деуге негіз бар, бүгінде еліміздің бірқатар аймақтарында *«Назарбаев зияткерлік мектептері»* ашылғаны белгілі. Осылайша елімізде инновациялық – индустриялық дамудың ірге тасы қаланғаны сөзсіз. Әлбетте, бұл *білім, ғылым* мен *инновацияны* біріктіру саласындағы батыл қадамдардың бірі болып отыр.

Практикада инновациялық мектепке берілген мынадай анықтама да бар: жүйелі жанашылдық негізінде құрылған білім беру мекемелері (білім беру мазмұны, мақсатын, технологиясы, педагогикалық процесті ұйымдастыруы жаңа басқару жүйесі негізінде құрылған), олардың өз миссиясы, өздерінің әлеуметтік сұранысы бар, өзінің ерекше бір атқаратын қызметтері болады.

Инновациялық білім беру мекемесінің қызметінде қандайда бір ерекшеліктер айқын байқалады:

- көпшілік мектепте білім алып, жатқан балаға қарағанда, мұндай мектептердегі баланың өмір сүру үлгісі басқаша болады;

- мұндай мектепте педагогикалық процестің мазмұны дәстүрлі технологиядан басқаша құрылады, мұнда өзіндік реттеуге, өзіндік сана-сезімге, өзіндік анықтауға айрықша мән беріледі.

Семей қаласының Шәкәрім атындағы мемлекеттік университеті өңірімізде педагогикалық мамандар дайындауды жүзеге асыратын айтарлықтай тарихы бар саликалы білім ордасы. Қазіргі уақытта университетте білім беруді басқаруда сапа менеджменті жүйесі қалыптасқан. Институтымыз сапа саласында ғылыми-педагогикалық мектептермен, жоғары білікті кадрлармен құрылған және дамып отырған заманауи оқу-әдістемелік, материалдық базаға

ие бола отырып, тұтас еліміздің және аймақтың инновациялық дамуын қамтамасыз ететін және оқытудың кредиттік жүйе ұстанымдары мен Болон декларациясының негізгі параметрлеріне сәйкес келетін білім беру жүйесін жаңғыртуды көздеген сапалы педагогикалық кадрлар дайындауды жүзеге асыратын нақты саясатты ұстанады. Біздің миссиямыз үздік технологияларды тарату, тұтас еліміз бен аймақтың сұранысына жауап беру, инновациялық қадамдарды батыл ендіру, іргелі және қолданбалы зерттеулерді жүйелі жүргізу.

Міне, осы маңызды міндеттер шешімін табуы үшін университетте барлық тиісті жағдайлар қамтамасыз етілген. Сондай жағдайдың бірі университет базасындағы инновациялық білім беру орталығы, болашақ маманға және оқытушыларға қызмет көрсетіп отыр. Сапалы білім беруді жүзеге асыру үшін орталықта инновациялық білім беру технологиялары зертханасы жұмыс істейді.

Зертхана заманауи әлемдік талаптарға сай педагогикалық инновациялардың стратегиялық мәре алаңшасы міндетін жүзеге асыра отырып, білім беру саясаты талаптарына жауап беретін, халықаралық білім беру кеңістігінде бәсекеге қабілетті педагогтарды дайындауда маңызды рөл атқарып отыр.

Бұл зертханада педагогикалық студия, жобалау зерттеу алаңы, hi-tech – дром, language club, intro – обсерватория, шешен – класс, форум, креатив – шеберхана алаңдары болашақ мамандарға, жас оқытушыларға және мектеп мұғалімдеріне сапалы білім беру қызметін көрсетіп отыр. Студенттер үшін педагогикалық студияда: «Педагогикалық имиджология негіздері», «Психологиялық айкидо», «Профориентология», «Педагогикалық режиссура»; «Оратор – класс» студиясында: «Шешендік өнер»; Креатив-шеберханасында: «Макраме техникасы», «Көркем өрнектеу техникасы», «Қағаз пластикасы» тәрізді таңдау курстары енгізілген.

Студенттерге сапалы білім беруді жүйелі және сабақтастықпен жүзеге асыру аясында университетте даярланатын бакалавриат мамандықтары бойынша модульдік ұстаным негізінде білім беру бағдарламалары әзірленіп, жүзеге асырылуда. Модульдік білім беру бағдарламаларыда қазіргі жаңашылдықты ескеріп құрылған.

Университеттің профессор-оқытушылар құрамы педагогикалық инновацияны педагогикалық процестің барлық жүйесінде тиімді қолдануда. Мәселен, оқытуда, тәрбиелеуде, басқаруда. Білім беруді сапалы басқарудың жаңа механизмі білім беру саласындағы ақпараттық-коммуникациялық, компьютерлік технологияларға бағытталған. Технологиялық инновацияны меңгеру білім беру қызметін тұтынушылардың санының күрт өсуін, оқытудың жаңа түрлерінің дамуын, білім беру қызметін ұсынатын жоғарғы оқу орындары арасындағы бәсекелестікті дамытуға ықпал жасауда. Бұл сөз жоқ, еліміздің білім беру саласында экономикалық инновацияны қалыптастыруда. Мәселен: білім беруді мемлекеттік қаржыландырудың жаңа механизмдерін; өндіріс орындарының білім беруді қаржыландыруының жаңа механизмдері және т.б. Бұлардың барлығы сапалы білім беруді ұйымдастыруда педагогтарды ынталандыру қызметін атқарары сөзсіз.

Педагогикалық инновация нәтижесінде мультимедиалық қадамдар жасалып, дәстүрлі оқытудан инновациялық білім берудің ерекшеліктері айқындалып, белсенді қолданылуда. Дәстүрлі оқытуда баспа материалдарымен жұмыс жасасақ, инновациялық білім беруде баспа, аудио және видео материалдар, интерактивті тақталар, электрондық оқулықтар және т.б. компьютерлік желімен тұтынылатын оқу материалдары аса тиімді қолданылуда.

Тұжырым жасай келе, инновация қандай да бір мәселені шешу қажет болғанда немесе өзіміз қалаған мен шынайы нәтиже арасында қарама-қайшылық туындағанда пайда болады. Демек, инновацияның көзі қандай болмасын - мәселе. Туындаған мәселені шешу дегеніміз жүйені өзгерту, оны сол жағдайға сәйкестендіру. Егер бұл өзгеріс сапалы болса (білім беру, оқыту, тәрбиелеу және т.б сапалылығы), ол мәселенің шешілуіне әкеледі де, жүйенің дамуы басталады. Бұл - заңды құбылыс тәрізді. Жаңашылдықтың көкейкестілігінің көріну деңгейі шешілетін мәселенің практикалық маңыздылығымен анықталары айқын.

Осылайша, инновациялық іс-әрекеттің педагогикалық жүйесінің тиімділігін жақсарту - білім берудің ең жоғары сапалы нәтижесіне қол жеткізу болмақ.

Әдебиеттер

1 Қазақстан Республикасында білім беруді дамытудың 2011-2020 жылдарға арналған Мемлекеттік бағдарламасы // Егемен Қазақстан. – 2010. - 14 желтоқсан. – 1-2 бб.

2 Спандияров Е. Основы научных исследований и инновации. – Алматы, 2014. – 210 с.

3 Лучшие страницы педагогической прессы. №1: Проектирование инновационной деятельности. – М., 2004. – 24 с.

4 Хуторский А.В. Педагогическая инноватика. – М., 2008. – 280 с.

Едигенова А.Ж. к.п.н.,
доцент СГУ имени Шакарима, Семей, Казахстан

Сущность инновации в образовательном процессе

Современное образование является сферой инновационного поиска и инновационной практики решения сложной задачи, подготовки не просто дипломированного, а высококвалифицированного и конкурентоспособного специалиста. В статье рассматривается проблемы инновации в современном педагогическом теории и практики. Был сделан анализ на определении инновации, инновационных процессов и инновации в образовании. Рассматривается задачи осуществления новой парадигмы образования. Характеризуется некоторые особенности деятельности инновационных образовательных учреждений. Так же рассматриваются виды инновации и их влияние на качество образования.

Edigenova A.Zh., c.p.s.,
docent of department of psychology, SNU named after Shakarim
Semey, Kazakhstan

The problem of innovation in education process

The article discusses the problems of innovation in modern pedagogical theory and practice. Analysis was made on the definition of innovation, innovative processes and innovation in education. Consider the problems of the new educational paradigm. It is characterize several features of activity of innovative educational institutions. The same kinds of innovations are considered and their impact on the quality of education.

УДК 378.147

Mukhamedjanov B.K.,
Doctor of Pedagogical sciences, Professor
Kuandyk Orazbekuly
PhDoctor of Pedagogical sciences, Professor
Rizahodjaeva G.A., PhD student
A.Yassavi International Kazakh-Turkish University,
Turkestan, Kazakhstan

THE USE OF INFORMATION AND COMMUNICATION TECHNOLOGIES IN THE PROCESS OF TEACHING A FOREIGN LANGUAGE FOR FUTURE SPECIALISTS IN THE FIELD OF TOURISM

New information technologies - is not only new hardware, but also new forms and methods of teaching, a new approach to learning. The process of learning the English language is a complex, ever-evolving system. Computerization of training foreign language allows easier access information and reduces the time to learn a language. Currently, there is a huge selection of multimedia products, the Internet pages containing information necessary for the study of foreign language, electronic textbooks, data bases with thematic texts, exercises and tests of all levels. Teachers of English International Kazakh-Turkish University named after H.A.Yassavi working with the students of "Management and Tourism" department, intensive studying of the English language successfully applied in practice interactive innovative methods for the formation of linguistic competence skills pupils taking into account the level of training of each student.

Keywords: information, communication, technology, teaching, foreign language, computerization, specialist, tourism

President of the Republic of Kazakhstan N.A. Nazarbayev in his Message to the people noted that "... without the modern education system and modern management, modern ambitious, in a new way, we will not be able to create an innovative economy. The task of Kazakh universities - to provide education to the world standards, and diplomas of leading ones should be considered a worldwide..." [1]. In his message to the nation in 2007, the president said: "...We need to create a unified system for evaluating the effectiveness of training, knowledge and abilities of each student. We must develop the practice of teaching in on-line mode and create in a country educational television. We need to introduce a system of certification of educational institutions at international standards, create specialized training focusing on information technologies and new forms of dissemination of information ..." [2].

The desire for integration in the field of education, as one of the most pronounced trends, dictates the need to go into a single educational space. All countries have a particular interested in new information technologies. With the help of modern information technology becomes real to get an education, not only on a full-time basis, but also remotely. The World Wide Web provides access to information in the scientific centers, libraries, creating real conditions for self-education, broaden their horizons, training [3].

Already in the 90s of the last century the emphasis was passed on to the ability of teachers to use computer learning tools in the educational process [3].

The increasing availability of computer technology and the development of a global network, and improving software - applications, training programs and tools that allow to create computer-based training materials without the help of programmers - have enabled teachers to get their hands on a huge amount of educational resources, for which no programming skills are required.

Thus, the modern understanding of the professional competence of the teacher in the field of information and communication technologies associated with the ability to apply them in their professional activities.

Basic component of professional competence in the field of information and communication technologies is the possession of skills by a personal computer (PC). Basic skills are particularly important for the user language teachers, because teaching this discipline are not only educational programs, but also a huge number of programs and other types of resources: electronic dictionaries; reference, educational and authentic language materials of the Internet; applications, modeling, game programs; electronic means of communication.

According to M.A. Bovtenko, features of the use of resources - the hardware and software - are related to the specifics of the modern organization of interaction "man - computer" implementing "friendliness" to the user [4].

Easiness of acquire and use of friendly resources sometimes turns vulnerability of hardware and software from the random errors of untrained users. With the help of modern information and communication resources is possible to solve complex problems. Hardware and software are constantly being updated, appear new opportunities and resources. The user must constantly be aware of this specificity of in-

formation and communication technologies and the need for continuous learning and self-education in this area.

International standards for the quality of users began to emerge in the last decade of the twentieth century. In 1990, the Computer union of Finland took the initiative to introduce users' computer law «computer driving license» by analogy with the driving license. The purpose of introducing such rights - the unification of the requirements for the knowledge and skills of people are needed for the effective use of information and communication technologies (ICT). Since 1994, the certification of computer literacy has international status and is now recognized in more than 50 countries, including the UK, Germany, Norway, Sweden, Finland, Canada, Australia, Egypt, Russia and many others. European certificate of computer literacy ECDL - European Computer Driving License (outside of Europe it is called international certificate ICDL - International Computer Driving License) in these countries is a requirement for employment [5].

Peculiarity of standards of professional competence for teachers in various states of the USA is that the mandatory component of the information and communication competence of the teacher is to hold the terminology in this field and the correctness of its use in an educational context. The importance of this component consists in the requirements for the competence of teachers terminological literacy is second after requirements for the general level of preparation of the teacher in the field of ICTs. Considering the importance of the linguistic component of information and communication technologies and the specifics of the teacher as a user, who must, on the one hand, to carry out effective communication with technical experts, on the other - to serve as a model for students normativity of professional speech, such a high assessment of the importance of this component appears to be completely justified.

Undoubtedly that for foreign language teachers acquires particular importance the linguistic component associated not only with knowledge of the terminology, but also with the ability to organize communication in the target language while performing tasks using information and communication technologies in various forms of training - full-time, distance, combined. At the same time it is also important possession of the skills development of software of various types that are used in language teaching.

For example, teachers of English International Kazakh-Turkish University named after H.A.Yassavi working with the students of "Management and Tourism" department, intensive studying of the English language successfully applied in practice interactive innovative methods for the formation of linguistic competence skills of students, taking into account the level of training:

- Pair work,
- Group (team) work,
- Role-playing games.

These innovative technologies using audio and video recordings, multimedia contribute to the development of linguistic skills and cultural competence of students.

As shown by monitoring the work of foreign language teachers working with students of "Management and Tourism" International Kazakh-Turkish University

named after H.A. Yassavi, the higher of teaching skills of teachers, the higher the orienting-investigatory activity of the teacher, as expressed in the analysis of their activities and self-empowerment, active in trying to solve the problem of development of students in an effort to creatively transform teaching methods. This reflects activity relationship of language personality capable teachers, aimed at himself, student and educational activities.

In higher education, there are qualification level (rank) teaching staff, "teacher", "master-teacher", "senior lecturer", "associate professor", "professor".

E.N. Solovova offers comparable parameters of estimation of professional activities for teachers teaching a foreign language as a compulsory school subject, and the basis of the certification scheme on two main parameters: the communicative competence and expertise general pedagogical [6]. Thus, the model language personality made up of the following components:

Table 1 - Components of the linguistic identity of the teacher FL

1. Communicative Competence	2. General pedagogical professional competence
• Linguistic competence. • Speech competence. • The socio-cultural competence • Discourse competence • Strategic competence	• Ability in planning. • Organizational skills. • Skills in monitoring and evaluation. • Analytical skills. • Research skills. • Psychological and pedagogical skills. • Philological competence. • Personal characteristics.

These requirements for linguistic personality of foreign language teacher provide the necessary objective basis for building the models of continuing professional education and self-education and development of the language person of foreign language teacher.

All dedicated above competence of the teacher are interrelated, and therefore may be common parameters of evaluation. Each of the selected parameters gives a completely objective view of the level of professionalism of the teacher.

Creative potential of didactic ability of the teacher divided into transforming (innovative), rationalizing (innovation) and reproductive (repeating known techniques in the method - table number 2).

New information technologies - is not only new hardware, but also new forms and methods of teaching, a new approach to learning.

Multimedia - is an interactive computer system, designed to work with animated computer graphics and text, speech, and high-quality sound, still images and moving video. Multimedia - synthesis of three types of information:

- Digital nature of the information (text, graphics, animation);
- Visual display of analog information (video, photos, pictures and so on.);
- Analog audio information (speech, music, and other sounds).

The presence of the laser disk (analog or CD - ROM) can be one of the major features of the system of criteria as a "multimedia." In addition, most of the authors

of articles on multimedia systems consider it necessary to have, at least, the automation system of drawing three-dimensional objects, three-dimensional models of arbitrary complexity scenery, dynamically changing.

For training classes can be considered multimedia systems associated with Hypertech, that is built on the basis of hypertext technology, but at the same time support the operation and non-textual information - images, sounds, speech.

Table 2 - Didactic abilities of foreign language teachers

Activity of the teacher		
The traditional approach	Rationalization	Innovation
Work on the algorithm: the introduction of new words - semantization - reading - translation - questions and answers - playing by heart and close to the text, according to plan, issues	Using the techniques of "snowball", "role-based" support schemes, conditional speech tasks, work on the semantic structure of the text, highlighting key words / sentences	The creation of "information inequality in students so that they are informed and listened to unfamiliar information to each other, work on language idioms, the use of techniques and involuntary mediated memorization relaxation
Question-answer work assignments to reproduce the text on behalf of different characters, correct the "false allegations", fill in the blanks in the text Assignments create monologue and dialogue, a summary report. Describe unfamiliar images using of language acquisition	Assignments to come up with a beginning, a continuation of, the end of the story, the use of signal cards, illustrations, handouts, assignments individualization Statement of speech problems, the use of lexical reference tables, the use of photography, film and television - materials, computerized training	Situational tasks, exercises such as "Think and say," Guess formation, methods of generalization and differentiation, ability to argue their opinion, development of imagination in speech tasks, personal individualized instruction The use of interactive teaching methods (role-playing games, discuss issues polylogic communication). Organization of non-traditional lessons (excursions, competitions, parades, concerts), problem solving pedagogy of cooperation

The use of multimedia in education in some developed Western countries are already quite successful and has the following areas: video encyclopedia, interactive travel guides, trainers, situation-role-playing games, e-lectures, personal smart guides on various scientific disciplines, research training in the modeling process being studied in analog or abstract form, the system self-test knowledge of students,

modeling the situation to the level of full immersion - a virtual reality (to learn the language - modeling business negotiations at FL, etc.).

Computerized training on the basis of multimedia technologies can not replace a human teacher. But it can improve the activity of the teacher and plays a unique role in the development of independence, creative thinking. And in this field are forthcoming a great job of organizing the learning process in interaction with a large information system.

The process of learning the English language is a complex, ever-evolving system. Computerization of training FL allows easier access information and reduces the time to learn a language. Currently, there is a huge selection of multimedia products, the Internet pages containing information necessary for the study of FL, electronic textbooks, databases with thematic texts, exercises and tests of all levels. A large number of sources makes it difficult to find the necessary information, creating a system-thematic multimedia complex is an urgent problem.

The computer as an aid to a number of advantages: it combines video - audio information, text information, the ability to record your own voice and further self-correction, pronunciation. The computer provides a wide range of testing at the level of acquisition FL or theme, without the participation or partial participation of teachers, which will reduce the scan results. Tests may be the most diverse: wild-card, selected, true - false, template.

The main methodological functions implemented by means of a computer are as follows:

- 1) informative - the possibility of storing and processing large amounts of information;
- 2) training - the use of a computer for training in order to create strong skills;
- 3) The controlling - correcting - PC application for the current and final control of learning outcomes.

Besides it is possible to allocate secondary functions:

- Communicative - possibly communicating in foreign chat rooms;
- Organizational and stimulating - the computer attracts with its novelty and a motivating factor, provides the following operations:

- 1) acceptance and recognition of student's answer;
- 2) analysis and identification of the correct answer;
- 3) storing the result and reported to students.

While working with educational materials PC represents the teacher various forms of assistance, which is not only easier to find the necessary information to create new educational materials through the use of systems of reference and information security, but also in the design of learning materials (texts, drawings, graphs) and also in the analysis of existing developments.

Automatic analysis, selection and forecasting effectiveness of educational materials is an important aspect of using the computer as a tool for information support operations training. The teacher can not only carry out the selection of materials for training (up lexical and grammar lows selected texts and exercises), but also to analyze the texts and the whole tutorial.

In addition to the development of printed materials modern computer tools allow teachers not doing programming, to create their own new computer training programs (CTP). To do this, there are several possibilities: modifications and additions without data open the CTP and the use of copyright or generative programs. These programs are called generative because they generate their own CTP of teacher input language material. Work with the teacher generative CP runs in interactive mode and command execution is reduced to: "enter the offer", "enter the rule", "Enter text" and others.

The main types of CTP are:

- Texts using the technique of multiple-choice (with the correct answers);
- Texts with gaps (with a variety of opportunities to support the user);
- Linguistic games (puzzles).

The use of the PC as a tool to support the professional work of the teacher FL not only make better use of teaching materials, but also to optimize the learning process through the systematic recording of its parameters and setting up data banks for each individual students and groups of students as a whole (information about the source of our knowledge, the results of monitoring, the average score given to the prevailing rate of work, etc.).

Accounting system and error analysis of trainees provided in many of the CTP, allow to reveal the dynamics and patterns of the learning process in the course of experimental pedagogical research and simplify the job of organizing the learning process.

PC functions as a tool for learning activities based on the following factors:

- Its ability to accurately recording of facts
- Storage and transmission of large amounts of information,
- Grouping and statistical data processing.

This allows you to use your PC to optimize the learning management, efficiency and objectivity of the educational process at a significant time savings of the teacher the following directions:

- Obtaining information support;
- Diagnosis, registration and systematization of learning parameters;
- Work with educational materials (search, analysis, selection, design, creation);
- The organization of collective work;
- Implementation of distance learning.

Distance learning is widely used in the British Open University (Open University). There are existing organizations and associations in distance learning: International Council for Distance Education (ICDE), European Distance Education Network (EDEN), European Association of Distance Teaching Universities (EADTU), in Russia - more than 400 units is under the support of distance learning.

The distance learning program includes both a basic level of grammar, phonetics, vocabulary, listening for beginners to learn FL is the university, and advanced level for undergraduate students, which includes journalistic articles, unadapted texts, audio recordings of native speakers and simultaneous interpretation function. Distance learning has its own specifics, due to the fact that learning involves different types of speech activity. When learning to read and write, you can restrict network rate. When teaching pronunciation, speech and listening need to rely on sound, as well as

the creation of a variety of situations that stimulate oral statements trainees, i.e. There is a reliance on the illustrative material. To use such material in the online course is technically possible but practically is problematic because of the large amount of memory that require these files. We have developed thematic assignments, tests for all levels of training on the site of the International Kazakh-Turkish University named after H.A.Yassavi, in connection with the implementation of the loan program and the increase in students' independent work. We actively use a worldwide system of Internet, educational sites with the development of a variety of exercises for the development of all kinds of speech activity.

Leading purpose of training FL in high school is to develop communicative competence, i.e. the ability to extract sufficient information when reading foreign language texts, the ability to understand the interlocutor, as well as to express their thoughts, point of view orally and in writing.

The purpose of training is to develop FL certain skills and abilities of different types of speech activity on the basis of knowledge about the way activities (communicative competence). According to I.V. Rakhmanov based learning any kind of speech activity are auditory-motor skills, hence the practice of oral skills needed in the formation of any kind of speech activity [7].

At the heart of the computerization of foreign language teaching is the communicative method. The essence of the communicative method is to ensure that learning any language is impossible without dialogue or communication, where a form of communication is a dialogue between two or more interlocutors. Therefore, the creation of multimedia training programs are not contrary to the fundamental principles of the communicative method, and more - enrich their multimodal presentation of educational information and stimulate the perception of non-native speech. Communicative method can be regarded as a strategic model for determining the direction in training, in particular, multimedia learning, providing an interactive, audio and video terminals [8].

In today's integrated community can not learn in isolation, limited to traditional closed society: teachers, friends, family. Telecommunications pave the way into the wide world. According to E.S. Polat, students have access to rich information resources and networks to work together with their peers from other countries, in the framework of teleconferencing - to discuss the problems with almost all the world. Such collaboration and cooperation creates enormous motivation of their independent cognitive activity in groups and individually, as collaboration encourages students to familiarize with different points of view on the problems under study, to search for more information, to obtain a proper evaluation of the results. The teacher becomes a manager, consultant, coordinator, which is accessed as an authoritative source of information as to the expert [9].

Currently teleconferencing and videoconferencing are being actively implemented in the program pedagogical practice, the practice of teacher training. From the point of view of formation of communicative competence of the language teacher's personality, this kind of informative innovative technology allows you to:

- Create a network of distance learning and training of teachers of a foreign language;
- To exchange information, ideas, plans, expanding their horizons, increasing their cultural level;
- To form the partners communication skills, culture, communication, arguments to prove his point of view, listen to and respect the opinions of the partner;

- Develop the ability to extract additional information from a variety of foreign-language sources;
- Learn the skills ensure communication in the learning process, using information and communication technologies;
- Create a genuine language environment conducive to the emergence of a natural need to communicate in English, and from here - the need to learn a foreign language.

In conclusion, it should be noted, that considering a foreign language as an academic discipline in non-language specialties, in modern conditions, along with a comprehensive and educational functions, we must not forget that learning a foreign language is becoming an important means of formation of professional competence of future professionals of tourism, i.e. interest in their future profession and the desire to gain knowledge on the largest possible number of communication channels, one of which in this case becomes a foreign language, providing the opportunity to meet with the achievements in the professional field abroad. This function is achieved through the organization of the whole educational process, the contents of which must meet the requirements of modern educational space and determine the use of information and communication technologies.

References

- 1 Governmental Program of Development of Education in the Republic of Kazakhstan for 2011-2020. - Режим доступа; URL: www.edu.gov.kz - (дата обращения 22.01.2015).
- 2 Nazarbayev N.A. Message from the President of the Republic of Kazakhstan to the people of Kazakhstan "New Kazakhstan in the new world". – Astana, February 28, 2007.- 17 p.
- 3 Polat E.S., Mozheeva M.V., Petrov A.E., Gospodarin Y.P., Lanin B.A., M.J. Buharkina. Internet in arts education. – М.: VLADOS, 2001. - 272 p.
- 4 Bovtenko M.A. Formation of information and communication component of the professional competence of teachers of foreign languages // Bulletin of MSU. Series 19. Linguistics and Intercultural Communication. - 2005. – № 4. - P.54 - 67.
- 5 Council of Europe: Symposium on "Key competences for Europe": Doc. DECS / SC / Sec. (96) 43. - Bern, 1996.
- 6 Solovova E.N. Methodical training and retraining of teachers of foreign languages. - М.: Glossa - Press. 2004. – 336 p.
- 7 Rakhmanov I.V. Education speech in a foreign language. - М., 1980. – 120 p.
- 8 Nelunova E.D. Understanding the computerization of teaching foreign languages in the light of the general principles of the communicative orientation on the example of the training programs. - Режим доступа; URL: <http://journal.org/articles/2008/art.php> - (дата обращения 22.03.2015).
- 9 Polat E.S. New pedagogical information technology in the education system. - М.: The Academy, 2005. – 272 p.

Мухаммеджанов Б.К., д.п.н., профессор

Куандық Оразбекулы к.п.н., профессор

Ризаходжаева Г.А., PhD – докторант

Международный казахско-турецкий университет им. А.Яссави,

Туркестан, Қазақстан

Использование информационно-коммуникативных технологий в процессе обучения иностранному языку будущих специалистов в области туризма

Новые информационные технологии – это не только новые технические средства, но и новые формы и методы преподавания, новый подход к процессу обучения. Процесс обучения английскому языку - это комплексная, постоянно развивающаяся система. Компьютеризация обучения иностранным языкам позволяет упростить доступ к информации и уменьшает время изучения языка. В настоящее время существует огромный выбор мультимедийных продуктов, интернет-страниц, содержащих информацию необходимую для изучения иностранного языка, электронных учебников, базы данных с тематическими текстами, упражнениями и тестами по всем уровням. Преподаватели английского языка Международного казахско-турецкого университета им. Х.А.Яссави, работающие со студентами кафедры «Менеджмента и туризма», в процессе обучения английскому языку успешно применяют на практике интерактивные инновационные методы для формирования навыков лингвистической компетенции обучающихся, с учетом уровня знания каждого студента.

Мухаммеджанов Б.К., п.ғ.д., профессор

Куандық Оразбекұлы п.ғ.к., профессор

Ризаходжаева Г.А., PhD – докторант

Х.А.Ясауи атындағы Халықаралық қазақ-түрік университеті,
Түркістан, Қазақстан

Туризм саласындағы болашақ мамандарды шетел тілінде оқыту үдерісінде ақпараттық – коммуникативтік технологияны пайдалану

Жаңа ақпараттық технологиялар – бұл тек жаңа техникалық орталар ғана емес, оқытудың жаңа формалары мен әдістері, білім беру үдерісіндегі жаңа тәсілдер. Ағылшын тілін оқыту тұрақты дамып отыр. Қазіргі кезде ағылшын тілін үйренуге арналған ақпараттармен мазмұндалған мультимедиалық өнімдер мен интернет парақтар, электронды оқулықтар, тақырыптық мәтінді мәліметтер қорлары, барлық деңгейдегі жаттығулар мен тесттердің аса көлемді қоры бар. Қ.А.Ясауи атындағы Халықаралық қазақ-түрік университетінің «Менеджмент және туризм» кафедрасы студенттеріне білім беретін ағылшын тілі оқытушылары ағылшын тілін оқытуда практикалық тұрғыда олардың әрқайсысының білім деңгейін ескере отырып, лингвистикалық құзырлық дағдыларын қалыптастырудың интерактивтік инновациялық әдістерін табысты қолдануда.

УДК 39; 572.9

Әбілдина С.Қ., п.ғ.д., профессор

Бейсенбаева А.М. п.ғ.м., аға оқытушы

Фейзулдаева С.А. п.ф.м., аға оқытушы
Е.А.Бөкетов атындағы ҚарМУ, Қарағанды, Қазақстан

ЖОҒАРЫ ОҚУ ОРЫНДАРЫНДА ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ПӘНДЕРДІ ОҚЫТУ ҮДЕРІСІНДЕГІ ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ЖОБАЛАУ

Мақалада жобалау бұл күтілетін нәтижеге бағытталған қозғалыстың тұтас моделі ретінде, ал міндеті – мақсатқа бағытталған қозғалысты бақылайтын құрал ретінде қарастырылады. Мақалада педагогикалық пәндерді оқытуда жобалаудың алатын орны мен маңызы ашылып көрсетіледі. Түрлі ғылыми педагогикалық әдебиеттерге талдау жасау негізінде «педагогикалық жобалауға» берілген анықтамалар жүйеленеді. Соның негізінде «Педагогикалық мамандыққа кіріспе» пәні бойынша педагогикалық жобалауға арналған тапсырмалардың мазмұны беріледі.

Тірек сөздер: жоба, жобалай алушылық, әрекет, жобалық түзілім, танымға қызығушылық, таным әдістері, білім құрылымы

Қазақстан Республикасының «Білім туралы» заңында атап көрсетілгендей, «Білім беру жүйесінің басты міндеттерінің бірі – оқытудың жаңа технологияларын, оның ішінде . қоғам мен еңбек нарығының өзгеріп отыратын қажеттеріне тез бейімделуіне ықпал ететін кредиттік, қашықтықтан оқыту, ақпараттық-коммуникациялық технологияларды енгізу және тиімді пайдалану» [1].

Осыған сәйкес білім беру үдерісінде инновациялық педагогикалық технологияның бірі ретінде жобалауды қайтадан қарау өзекті проблема болып отыр.

Зерттеушілікке бағытталған жобалау әрекеттері педагогикалық белсенділіктің қайнар көзі ретінде педагогика тарихында ұзақ жылдар бойы қалыптасып келді.

Педагогикалық теорияның негізін қалаушы Я.А.Коменский мұғалім әрекетінде зерттеушілік бағыттар болуы оқытудың табысты болуына ықпал ететіні туралы былай дейді: «Адамдарды оқытқанда олардың кітаби білімді алуына емес, олардың өздеріне аспан мен жерді, түрлі ағаштарды бақылап, заттарды зерттеу мен тануға үйреткен жөн, сонда олар біреулердің бақылағаны мен түсіндіретінін ғана есте сақтап отырмайды».

Осы идея кейін көптеген белгілі философтар мен педагогтардың еңбектерінде одан әрі жалғастырылды. Мысалы, француз философы Ж. Ж. Руссо баламен қарым-қатынаста оның шамасы жететін мәселелерді қойып, оны өз бетімен шеше білуге үйретудің маңызын айтады, ол туралы «бала үлкендердің айтуымен емес, өзі түсінуіне, білімді жаттап алу емес, өзі ойлап шығаруға» мүмкіндік жасауын қолдайды.

Оқушының зерттеушілік ойлау әрекеттері арқылы айналадағы құбылыстарды танып білуінің маңыздылығын кезінде швейцар ғалымы И.Г.Песталоцци да атап өткен. Оның айтуынша, адамның ақыл – ойы әрекет

барысында дамиды, өйткені, тәжірибеде қателіктер мен олқылықтар оңай байқалады деп, оқытудағы көрнекілік пен тәжірибенің ролін негізгі талаптар ретінде қарастырған.

Өткен ғасырдың екінші жартысында жобалау әрекетін әлеуметтік және білім саласында ғылыми – әдістемелік тұрғыдан қамтамасыз етуге ғылымның әртүрлі салалары өкілдері үлес қосты.

Олардың ішінде Дж.Дьюи, К.Поппер, Г.Саймон, В.Х.Килпатрик және т.б. бар. Атап айтқанда, Д.Дьюи еңбектерінде педагогикада «жобалау» әдіс түсінігінде қолданылса, В.Килпатрик «жоба» түсінігін әрекет нәтижесі ретінде қарастырған. В. Килпатрик айтуынша, кез келген әрекет, егер ол белгілі бір мүддені көздей отырып бірлескен және жоғары деңгейдегі өз бетіндік жұмыс ретінде орындалған білім алушылар тобының әрекеті болса, онда ол жоба болып есептеледі. Килпатрик жобаның үш негізгі компоненттерін бөліп көрсетті. Олар:

- оқушылардың табиғаты мен қызығушылығына құрылған оқу материалдары;

- мақсатқа бағытталған әрекет;

- оқытуды – өмірді үздіксіз жаңғырту және одан жоғары сатыларға көтеру құралдары ретінде қарастыру. Жобалау әрекеті оқушының нақты жағдаяттарда жол таба білуіне бағытталған мақсатты іс – әрекеттерді ұйымдастырудан көрініс табады. Осыдан шығатын оқыту мақсаты-оқушыларды проблеманы шешудің, ізденіс-зерттеулердің әдіс-тәсілдерімен қаруландыру. В.Х. Килпатрик еңбектерінде жобаның төрт түрі көрсетілген:

1) өндірістік, немесе жасампаздық;

2) тұтынушылық;

3) интеллектуалдық немесе басқа да проблемаларды шешуге бағытталған;

4) жоба-жаттығулар.

Ресей мен Қазақстанда жобалау әдістері негізінде оқыту шетел тәжірибесімен қатар жүрді деуге болады. Өткен ғасырдың басында-ақ С.Т. Шацкийдің жетекшілігімен оқыту барысында жобалаудың бірнеше түрлерін пайдалану жұмыстары ұйымдастырылды. Одан соң, В.А.Герд практикалық жұмыстағы жобалау әдістерін, А.П.Пинкевич жаратылыстану ғылымындағы сынақ-тәжірибелік жұмысында, Б.Е.Райков зерттеу жұмыстарында, К.П.Ягодовский зертханалық жұмыстарда жобалау әрекетін дамыта бастады.

Жобалау әрекеттерінің одан әрі дамуы қалыптасу логикасы бойынша – жай репродукциядан – зерттеуге, зерттеуден – мақсатты қайта құруға әкелді. Дамытып отыратын жобалық түзілім: *танымға қызығушылық – таным әдістері – білім құрылымы* негізінде өзіне тән ерекшеліктері бар ойлаудың жобалық амалы, жолдары қалыптасты.

1970 жылдары Н.В.Кузьмина еңбектерінде жобалау компоненті педагог әрекеттерінің құрылымына енгізілді, қазіргі кезде терминологиялық аппараттан педагогикалық жобалау, мұғалімнің жобалау әрекеті, педагогикалық жобалау ұғымдары орын алды. Олардағы жобалау объектілері ретінде педагогикалық әрекеттің әдістері мен түрлері алынады. Жобалауды одан әрі зерттеген В.В.Давыдов, Н.Г.Алексеев, А.В.Петровский, И.В.Якиманская, И.А.Колесникова, В.И.Безруков, т.б. жобалауды білім беру

жүйесін жаңартуға бағытталған әрекеттер негізінде қарастырады. Осылайша, кәсіби – педагогикалық ой – пікірдің даму барысында жобалау идеясы педагогикалық практикадан педагогикалық теорияға қарай ауыса бастады.

Жобалау әрекетінің негізі болып табылатын «жоба» түсінігінің өзі де ғылымда түрліше қарастырылғанын көруге болады. Философиялық тұрғыдан қарастырушылар (М.С.Каган) оны рухани қайта жаңғыру әрекеттері нәтижесі десе, әрекеттік тұрғыдан қарастыру (И.А.Колесникова) жоба – жобалаудың мақсаты мен нәтижесі деп түсіндіреді. Жалпылай келгенде, жоба – белгілі бір уақыт ішінде жүргізілетін, нәтиженің сапасына нақты талап қойылған, ұйымдастыруға қажетті құралдары мен қолжетімдік ресурстары айқындалған белгілі бір жүйені мақсатты түрде өзгерту – деген (В.Н.Бурков, Д.А.Новиков) пікірге сай дей аламыз, өйткені, бұл жобаның мақсаты мен нәтижесін көрсетеді.

Қазіргі кезде көптеген ғалымдар зерттеу жұмыстарының нәтижелері сапалы құрылған білім жобаларының ғылыми негіздемесі болуын, ал жобалардың нәтижесі жаңа ғылыми идеялар мен жаңа зерттеу бағыттарына негіз болуын дұрыс деп есептейді. Ғылыми – әдістемелік әдебиеттерде жоба, жобалау ұғымдарынан тарайтын түрді сөз тіркестері мен терминологиялық түсініктер көбеюде. Олар бір қарағанда мәндес сияқты болғанымен әрқайсысының қолдану аясы бар, сондықтан, жобалау әрекеті барысында пайда болуы мүмкін қайшылықтарды болдырмау мақсатында нақтылауды қажет етеді. Оларды төмендегі сипаттары бойынша ажырата аламыз:

- *жобалық* – бұл сипат белгілі бір нәрсенің жоба аясында қолданылатынын түсіндіретін, жоба категориясына жататынын білдіретін ұғым, мысалы, жобалық шешім, жобалық құжаттар, жобалық тұрғы, жобалық мәдениет, т.б.

- *жобалай алушылық* – бұл сипат адамның ой түріндегі объект бейнесінің тәжірибеде іске асырылу моделін көре алатын қабілеті. Ол белгілі бір әдістер мен процедуралар негізінде іске қосылатын тұлғалық сапасы ретінде көрінеді, мысалы, жобалай алатын ой-сана, жобалай алу әдістемесі, жобалай алуды тексеру, т.б.

- *жобалаушылық* – бұл сипат ерекше әрекет ретіндегі жобалауға жататын ұғымдарды білдіреді, мысалы, жобалаушылық кезең деп белгілі бір үдерістегі жобалау әрекетін пайдалануға мүмкіндігі бар кезеңді, жобалаушылық біліктілік – жобалау қызметін іске асыру мүмкіндігін білдіреді [2].

Жобалау түрлерін классикалық сипаттағы инженерлік – техникалық жобалау, әлеуметтік жобалау деп қарастырсақ, білім берудегі жобалауды әлеуметтік жобалаудың бір түрі ретінде гуманитарлық жобалау деуге болады. Оны дәлірек түсіндіру үшін гуманитарлық жобалардың мәнісін айқындап алу керек. Атынан белгілі болып тұрғандай, гуманитарлық жобалаудың мән-мақсаты адам табиғаты мен адами қатынастардың ерекшеліктеріне сай жаңғыртулар жасау болып табылады. Г.П.Щедровицкий білім берудегі жобалаудың екі стратегиялық түрін белгілейді, олардың бірі, әлеуметтік ортаға және оның жағдайларына бейімделу, басқаша айтқанда, педагогтардың, білімнің әлеуметтік өзгерістерге жауап беру түрлері деуге болады, екіншісі, өз құндылықтарына, мақсаты мен ұстанымдарына сәйкес жетілдіру немес жаңарту, қайта құру.

Бүгінгі әдебиеттерде жобалау – алда болуы тиіс нәрсенің өте қысқаша және өте нақты сипаттамасын жасау әрекеті, бұл жерде ең маңызды нәрсе – бір нәрсенің болашақ сияпты туралы, оның қолжетімдігі туралы мақсаттақ-құндылықтық ұстаным болуы. Басқаша айтқанда, адамның ойлау әректінің қалыпты өз шеңберінен шыға алуы – ойлау қызметінің дамытушылық функциясы іске асырылады.

Жобалауға – педагогикалық жобаны жасау және жүзеге асыру үрдісі, тұлғаны дамытудың ерекше жолы, оқыту технологиясы деген түсініктер берушілер де бар. Жобалау әдістерімен оқыту үдерісінің педагогикалық қоғам оқытудағы жобалауға немесе жобалау негізінде оқытуға, жобалау негізіндегі тәрбиелеуге, (О.И.Газман), жобалау негізіндегі білім беруге (Г.Ильин) көшу жүзеге асырылуда. Бұл үдерісті жобалық ортаның білім беру ортасына айналуы деп те айтуға болады, өйткені, типтік жоба құрастыру логикасы бүгінгі таңда оқытудың басты құралдарының бірі ретінде тәжірибеге белсенді түрде еніп келеді.

Білім беруді басқарудағы жобалау туралы зерттеушілер пікірлері төмендегідей болып келеді:

- Педагогикалық жобалау түсінігі В. Безруковтың анықтамасы бойынша, «гуманистік мазмұндағы білімді гуманистік әдістер мен тәсілдер арқылы игеру негізінде белгіленген білім өнімін алуға оқушылардың білім нәтижелері мен мақсатына болжам жасау және оны модельдеу» [3];

- И.А. Колесникова: «Жобалау – тәжірибеде бұрын болмаған білім беру мен педагогикалық әрекет түрлерін жаңадан құрастыру мақсатындағы тәжірибелік-бағдарлы әрекет» [4];

- А.П.Тряпыцина: «Жобалау – білім берудің дамытудың жаңа саласы, педагогикалық әрекетті түсіндірудің жаңа амалы» [5];

- Е.С.Заир-Бек: «Жобалау – қазіргі білім беру жүйелерін дамыту, жаңарту, жетілдіру және ондағы қайшылықтарды болдырмау міндеттерін орындауға бағытталған педагогикадағы және ұйымдастырылатын практикалық әрекеттердегі қолданбалы ғылыми бағыт» [6];

- Н.А.Масюкова: «Жобалау – педагогикалық және ғылыми – зерттеу әрекеттерінің беріліуін реттеп отыру құралдары» [7].

Олардан басқа жобалауға педагогикалық жоба құру және жүзеге асыру үдерісі, тұлғаны дамытудың ерекше жолы, оқыту технологиясы деген түсініктер берушілер де бар. Бүгінгі күні жобалау әдістерімен оқыту үдерісінен оқытудағы жобалауға немесе жобалау негізінде оқытуға, жобалау негізіндегі тәрбиелеуге, жобалау негізіндегі білім беруге көшу жүзеге асырылуда. Бұл үдерісті жобалау ортасының білім беру ортасына айналуы деп те айтуға болады, өйткені, типтік жоба құрастыру логикасы бүгінгі таңда оқытудың басты құралдарының бірі ретінде тәжірибеге белсенді түрде еніп келеді.

И.А.Зимняя білім берудің жобалылығын білім тенденциясының болашағы ретінде қарастыра отырып, оны айқын байқалып келе жатқан пәндік – бағдарлы оқыту жүйесінің тұлға әрекетіне бағытталған жобалық – құрастырушылық оқытуға ауыса бастауымен түсіндіреді.

Батыстық педагогикада (К.Роджерс, Э.Фром) оқытудың жобалау мәдениеті тұрғысынан қарастырылуы білім алушының жобалау әрекеттеріне қатысуы арқылы тұлғалық өсуіне, жеке әлеуметтік тәжірибесінің дамуына, шығармашылық еркіндігін көтермелеуге бағытталған педагогикалық жағдайлар туғызылады деп қарастырылды.

Мұғалімнің позициясын қалыптастыруға студенттерді бағыттау, өзін өзі шыңдау, өзін өзі қалыптастыру әдістерімен таныстыру, өзін өзі тәрбиелеу жобасын құрастыру мақсатын көздейтін «Педагогикалық мамандыққа кіріспе» пәні сабақтарында студенттермен жүргізілген жоба-тапсырмаларға тоқталып кетуге болады. Жобаны құрастыру материалдары ретінде теориялар, модельдер, түсініктер, таңбалар мен формулалар, алгоритмдер мен парадигмаларды айта аламыз.

1. Семинар сабақтары барысында мұғалімдер жайлы белгілі тұлғалардың пікірлері жатқа айтылады, бейне жазбалардан (мысал, «Школа - время перемен, учитель, которого ждут» фильмі) үзінділер талқыланады, педагогикалық шеберлік - класстары дайындалады.

2. Оқу барысында «Мұғалім мамандығының қоғамдық маңызы», «Әлеуметтік ортағы мұғалімнің функциялары», «Мұғалімге қойылатын талаптар», «Мұғалімнің кәсібилігін қалыптастырудағы өзін өзі тәрбиелеудің рөлі», «Өзін өзі тәрбиелеудің кезеңдері» тақырыптарына әңгіме, педагогикалық ертегі құрастыру, қысқаша көрініс көрсету, «Идеал мұғалім» моделін, моделге қатысты қасиеттерінің тізімін құрастыру, жаңашыл мұғалімдердің телевиденияға немесе баспасөз беттерінде берген сұхбаттарынан үзінділер қарау, оқу, көрсетілген фактілерге сүйене отырып заманауи мұғалімге қойылатын талаптарды ашу. Алынған ақпараттарға сай мұғалім жайлы өз ойлары қорыту. Осы арқылы мұғалімге қойылатын талаптар анықталып, оқушылардың өмірлік тәжірибесіне енеді.

3. Көрнекі құралдар арқылы студенттердің қазіргі дайындығын сипаттау, жаттығуларды орындау барысында студенттердің педагогикалық түсінігін, өзін өзінің кәсібилігін көрсетуді құрайды.

Практикалық жаттығу төмендегі жоспар бойынша жүруі мүмкін:

1. Неге мен бұл мамандықты таңдадым?
2. Өзімді мұғалім мамандығына қалай дайындадым?
3. Мен оқушыларға не бере аламын?

Бұл осы тараудағы алғашқы тапсырма болғандықтан оны шешу жолында кедергілер болады. Оны болдырмау үшін студенттердің бір бірін көретіндей шаттық шеңбер құрып отырғаны жөн, бұл әңгімелесуді жеңілдетеді. Өтілген тақырыптарға байланысты сұрақтар қоюға ұсынылады. Бұндай семинарлар барысында студенттерге қойылатын бірінші талап: аудиторияға қарап өз ойын конспектке сүйенбей ақ жеткізуді үйренуі қажет.

4. Өзін - өзі тәрбиелеу жобасын құру, берілген схема бойынша кәсіби күнділігін толтыру: адам өзінің бойында қандай қасиетті тәрбиелегісі келеді?; бұл мақсаттар қандай бағытта болды?; мақсатқа жету үшін қандай құралдар қолдандың?

5. Өзін өзі тәрбиелеу схемасына сүйеніп кәсіби күнделікті толтыру:
 - Жұмыс жоспарын құру.

- Оны орындауға талпыну.
- Кері эмоцияларды жеңу, нәтижеге сену
- Өмірлік қиындықтарды шешу
- «Мен өзіме сенімдімін, мені бұны істегім келеді, менің қолымнан келеді, мен бұны істеймін» деп өзін өзі сендіру.

6. Мұғалім моделін төмендегі көрсеткіштер бойынша құрастыру ұсынылады:

сыртқы келбеті; мимика, пантомимика; сөйлеу мәдениеті, педагогикалық сөйлеу мәдениеті; өзін өзі реттеу т.б.

Соңғы қорытынды семинарларда студенттер жүргізілген жұмысқа талдау жасап, олардың талпынысына не түрткі болғанын, мамандыққа сай болуы жайлы түсінігін, өзін өзі тәрбиелеудің мақсатын талдауды үйренді.

Қорыта айтқанда, педагогикалық жобалау – студент пен оқытушының алдағы іс-әрекетінің негізгі құрылымдарының жасалымы, бұл оқытушы әрекетінің тиімділігін арттырады, жобалау әдісі – оқушыны бірте – бірте күрделене түсетін практикалық тапсырмаларды жоспарлы түрде орындату арқылы оқыту жүйесі.

Әдебиеттер

1 Қазақстан Республикасындағы білім туралы заңнама. Заң актілерінің жиынтығы. – Алматы: Юрист, 2008. – 240 б.

2 Бахишева С.М. Қазіргі мектепті басқарудың менеджменті. – Орал, 2007. – 215 б.

3 Безруков В. С. Проектирование педагогических систем. – Самара, 2007. – 315 с.

4 Колесникова И.А. Горчакова-Сибирская М.П. Педагогическое проектирование. – М., 2005. – 288 с.

5 Тряпцына А.П., Родионов В. Е. Теоретические основы педагогического проектирования. – СПб., 2006. – 196 с.

6 Заир – Бек Е.С. Теоретические основы обучения педагогическому проектированию.- СПб., 2005. – 164 с.

7 Масюкова Н.А. Проектирование в образовании. – Минск, 2005. – 36 с.

Абильдина С.К. д.п.н., профессор
Бейсенбаева А.М. м.п.н., ст.преп.
Фейзулдаева С.А. м.п.н., ст.преп.
КарГУ имени Е.А.Букетова, Караганда, Казахстан

**Педагогическое проектирование в процессе обучения
педагогических дисциплин в вузе**

Пректирование – целостная модель процесса, направленная на ожидаемый результат, ее основная цель – быть средством контролирующим процесс, направленный на достижение цели. Особое внимание уделяется значимости проектирования в процессе обучения педагогических дисциплин. На основе анализа научно-педагогических литератур авторами систематизированы определения «педагогического проектирования». Раскрыты содержание задания по педагогическому проектированию на примере предмета «Введение в педагогическую профессию».

Abildina S.K.
Doctor of Pedagogics, Professor,
Beisenbayeva A.M.
Master of Pedagogical Sciences, Senior teacher,
Feyzuldaeva S.A.
The Senior teacher Karaganda State University named after E.A.Buketov

**Pedagogical design in the process of pedagogical disciplines teaching
in higher education institution**

Pedagogical design is integral model of the process directed on the expected result, its main objective is to be the means controlling the process directed on the purpose achievement.

The article discusses the role and importance of pedagogical design in the process of pedagogical disciplines teaching. The authors systematized definition of "pedagogical design" on the basis of scientific and pedagogical literature analysis. There was revealed the content of pedagogical design tasks on the example of the subject "Introduction to Pedagogical Profession".

УДК 372.882

Шалданова Л.Ж., к.ф.н., доцент,
Университет иностранных языков и деловой карьеры,
Алматы, Казахстан

ВОСПИТАНИЕ ПОЛИКУЛЬТУРНОЙ ЛИЧНОСТИ НА ЗАНЯТИЯХ ПО РУССКОМУ ЯЗЫКУ В ВУЗЕ

В статье рассматривается одно из приоритетных направлений в системе казахстанского образования - инновационная полиязычная модель. Полиязычное образование позволяет интегрироваться в мировой образовательный процесс, является одним из важнейших характеристик конкурентоспособного специалиста в условиях глобализации. Особое внимание уделяется проблеме использования современных технологий в обучении русскому языку студентов, говорится об особенностях преподавания русского языка в вузе. Характеризуются активные методы обучения, которые могут быть использованы на занятиях.

Ключевые слова: поликультурная личность, полиязычное образование, полиязычие, триединство языков, компетентностный подход, деятельностное обучение, метод проектов

Создание инновационной полиязычной модели сегодня является одним из приоритетных направлений в современной системе казахстанского образования. Целью государственного проекта «Триединство языков» является воспитание поликультурной личности, владеющей тремя языками: казахским, русским, английским. В современных условиях глобализации полиязычного информационного пространства одной из актуальнейших задач является формирование поликультурной личности, способной жить и развиваться в многоязыковом пространстве, ориентированной на диалог и сотрудничество. Лидер нации Н.Назарбаев в своем Послании 2007 года «Новый Казахстан в новом мире» подчеркнул: «Казахстан должен восприниматься во всем мире как высокообразованная страна, население которой пользуется тремя языками, это: казахский язык-государственный язык, русский язык как язык межнационального общения и английский язык-язык успешной интеграции в глобальную экономику» [1]. Как известно, для успешного развития и получения необходимых для этого знаний, человек должен быть открытым, владеть доминирующими в мире языками, стремиться к саморазвитию и самосовершенствованию. Концепция развития поли-язычного образования в Республике Казахстан» подчеркивает особое значение языкового образования «как государственной, общественной, личностной ценности и необходимости усиления консолидирующей роли и расширения сферы функционирования казахского языка как государственного, русского как языка межнационального общения и английского как языка успешной интеграции в глобальную экономику» [2].

Полиязычие сегодня рассматривается как необходимая составляющая профессиональных качеств будущего специалиста. Полиязычное образование дает возможность совершенствования и развития коммуникативных способностей человека. В связи с этим проблема формирования поликультурной личности становится важнейшей задачей образовательных учреждений. Важнейшими качествами личности являются инициативность, способность творчески подходить к решению проблем, находить нестандартные решения, готовность обучаться в течение жизни.

Компетентностный подход на сегодняшний день является приоритетным направлением развития образования. Образование должно способствовать развитию личности, успешному становлению ее в профессиональной сфере.

Для успешной реализации концепции полиязычного образования важное значение приобретает подготовка специалистов с многосторонней компетентностью: предметной, языковой, общепедагогической, межкультурной.

Поликультурная личность - «это личность, являющаяся субъектом полилога культур, имеющая активную жизненную позицию, обладающая развитым чувством эмпатии и толерантности, эмоциональной устойчивостью, умением жить в мире и согласии с людьми как представителями разных культурных групп, способная к успешному самоопределению и продуктивной профессиональной деятельности в условиях культурного многообразия общества» [3].

Поликультурная личность представляет собой личность, обладающую необходимым набором компетенций, что позволит полноценно жить, развиваться, действовать в поликультурной среде.

Среди ключевых компетенций можно отметить поликультурные компетенции, которые позволяют личности осуществлять правильный выбор, эффективно взаимодействовать с миром, владеть различными языками.

Русский язык по праву занимает важное место среди других языков, способствуя духовному обогащению и европейскому просвещению народов Республики Казахстан. Основная цель обучения русскому языку в группах с казахским языком обучения - формирование компетентного носителя языка, т.е. формирование лингвистической, коммуникативной и речевой компетенции будущего специалиста, воспитание языковой личности. Будущий специалист должен свободно владеть русским литературным языком в различных ситуациях общения, осознанно использовать язык в его различных функциях когнитивной, кумулятивной, коммуникативной и эстетической, быть языковой личностью. Языковая личность характеризуется не только знаниями о языке, но и тем, как она может применять эти знания. В процессе обучения русскому языку сегодня используются разные инновационные методы и технологии, обеспечивающие максимальную результативность в формировании необходимых компетенций.

По мнению ученых, компетентности, или результаты образования наиболее эффективно формируются в деятельности.

Одной из разновидностей деятельностного подхода является проектная деятельность. Метод проектов относят к педагогическим технологиям, ориентированным на «самостоятельную исследовательскую, познавательную, продуктивную деятельность учащихся, в процессе которой обучаемый познает себя и окру-

жающий мир, приобретает новые знания и умения» [4]. Это «комплексный метод обучения, дающий возможность учащемуся проявить самостоятельность в планировании, организации и контроле своей учебно-познавательной деятельности» [5]. Данный метод способствует формированию у обучаемых универсальных навыков, необходимых в различных видах деятельности, навыков решения проблем, поиска, анализа и обработки информации, коммуникативных умений, опыта работы в группе.

Проектная деятельность обучающихся формирует различные умения:

- умение ориентироваться в информационном пространстве;
- умение совершать выбор;
- умение решать проблему, находить оптимальные пути ее решения.

При применении метода проектов обучающиеся проявляют высокую активность, осваивают умение самостоятельно получать знания в процессе решения задач.

На занятиях по русскому языку возможна организация различных видов проектной деятельности: исследовательской, творческой, информационной и т.д. Так, например, информационный проект ориентирован на сбор информации о каком-либо объекте. Такой проект подобен исследовательскому, он формирует умение работать с различными источниками информации, представлять ее в полном объеме. В ходе проектной деятельности обучаемый учится действовать самостоятельно, выполняя все необходимое для решения поставленных перед ним задач.

В проектной деятельности выделяются следующие этапы [6]:

I-й этап – подготовительный

Шаг 1. Рекомендации учителя по проведению проекта.

Шаг 2. Знакомство со шкалами оценки.

II-й этап – процессуальный

Шаг 3. Выбор темы проекта.

Шаг 4. Составление плана работы.

Шаг 5. Сбор информации и материалов.

Шаг 6. Анализ, классификация, обобщение собранной информации.

Шаг 7. Оформление результатов проекта (коллаж, эссе).

III-й этап – финальный

Шаг 8. Презентация проекта.

Шаг 9. Оценка проекта.

На начальных этапах создается проблемная ситуация, перед обучающимися ставится определенный вопрос, формулируется тема занятия и цели предстоящей работы, происходит распределение на инициативные группы. Затем студенты приступают к подготовке проекта: начинается планирование, поисково-познавательная деятельность обучающихся, реализация плана. И, наконец, на финальном этапе - практическое применение проекта, его презентация.

Распределение студентов на инициативные группы может проводиться и в самом начале занятия.

Так, например, при изучении темы «Моя Родина-Казахстан» можно выделить следующие этапы проектной деятельности:

I этап проекта - распределение на инициативные группы (пары). В группах есть исследователи, иллюстраторы, испытатели. Исследователи собирают

нужную информацию о Казахстане, оформители создают наглядный материал, испытатели готовят сообщение по материалам работы.

Сообщение темы и цели занятия

Для каждого человека очень важно быть развитой личностью, быть активным гражданином и членом общества, любить свою родину, хорошо знать страну, в которой родился, живет, учится, неповторимую красоту ее природы.

Сегодня мы начинаем изучать тему «Моя Родина-Казахстан». Мы рассмотрим следующие вопросы:

Государственное устройство Республики Казахстан: форма правления, размеры территории, столица, государственный язык, представители народов, проживающие в стране.

- Государственные символы нашей страны.
- Первый президент РК.
- Национальные традиции и обычаи
- Национальная казахская кухня.
- Полезные ископаемые Казахстана.
- Казахстан на международной арене.
- Известные представители казахской культуры.

У нас сегодня появилась уникальная возможность лучше узнать свою страну, увидеть ее уникальность и красоту.

Каждая группа должна подготовить проект по одному из предложенных вопросов.

II. Этап проектной деятельности. Работа в группах (парах)

Подготовка к созданию проекта.

Вопросы:

- Государственные символы нашей страны.
- Первый президент РК.
- Национальные традиции и обычаи.
- Национальная казахская кухня.
- Полезные ископаемые Казахстана.
- Казахстан на международной арене.
- Известные представители казахской культуры.

III. Этап практического применения проекта. Презентация выполненных заданий. Выступления, показ материалов.

IV. Подведение итогов, оценивание.

Использование активных методов и форм обучения русскому языку позволит будущим специалистам творчески подходить к решению задач. Новые формы организации учебного процесса дадут возможность студентам приобретать навыки эффективной коммуникации.

Таким образом, применение метода проектов в преподавании русского языка способствует формированию у студентов особого умения – умения самостоятельно приобретать новые знания в процессе решения проблем. Эффективная организация самостоятельной познавательной деятельности в процессе обучения способствует всестороннему развитию обучающегося, формированию его активной жизненной позиции.

Студенты выступают по различным вопросам, учатся обосновывать свою точку зрения, аргументировать, критически оценивать информацию. В процессе обучения у них развиваются такие интеллектуальные умения, как способность обосновывать свою позицию, умение осознанно подходить к решению проблем.

Рассмотренные выше подходы представляют один из вариантов организации курса «Русский язык» для студентов казахских отделений в соответствии с современными требованиями к подготовке будущих специалистов.

Таким образом, реализация полиязычного образования в Республике Казахстан на сегодняшний день является одним из важнейших условий подготовки специалистов в высших учебных заведениях.

Список литературы

1 Назарбаев Н.А. Новый Казахстан в новом мире // Казахстанская правда. – 2007. - №3 (25278). - С. 1-2.

2 Кубеев Е.К. Концепция развития полиязычного образования в Республике Казахстан / Е.К.Кубеев, Л.А.Шкутина, Б.А.Жетписбаев, Л.С.Сырымбетова, Б.Ж.Жанкина. - Караганда: Издательство КарГУ, 2008, - С. 2-15.

3 Агранат Ю.В. Формирование поликультурной личности будущих специалистов социальной сферы при обучении иностранному языку: автореф. дис... канд. пед. наук. - Хабаровск, 2009. - С. 9-14.

4 Тимофеева Л.Л. Проектный метод в обучении старших дошкольников // Дошкольная педагогика. - 2010. - № 1. - С.7-12.

5 Морозова Л.Д. Педагогическое проектирование: от теории к практике.- М., 2010. – 275 с.

6 Кудрявцева Л.В. Использование междисциплинарных телекоммуникационных проектов в обучении иностранному языку (на материале культуроведения США, профильный уровень): дис. ... канд. пед. наук; – Тамбов, 2007. - С. 6-7.

Шалданова Л.Ж.,

ф.ғ.к., доцент, Шет тілдер және іскерлік карьера университеті
Алматы, Қазақстан

Жоғары оқу орны орыс тілі сабақтарындағы полимәдени тұлға тәрбиесі

Қазақстан білім жүйесінің басты бағыттарының бірі - инновациялық көптілділік моделі болып табылады. Көптілділік моделі әлемдік білім беру үдерісіне еруге көмектеседі, жаһандану жағдайында мамандардың бәсекелестікке қабілеттілігінің көрсеткіші болып табылады.

Қазақ тілінде оқитын топтарда орыс тілін оқытудың мақсаты – болашақ маманның лингвистикалық, коммуникативтік және тілдік құзыреттілігін қалыптастыру; тілді меңгерген тұлға тәрбиелеу. Орыс тілін оқыту үдерісінде қажетті құзыреттерді қалыптастыруда тиімді нәтижелікті қамтамасыз ететін түрлі инновация әдістер мен технологияны пайдаланудың маңызы зор.

Shaldanova L. Zh.,

c.p.s., University of Foreign languages and business career
Almaty, Kazakhstan

Education Polylingual Personality on the Lesson of Russian Language

Multilingual education is one of the priority of educational system development in the Republic of Kazakhstan. This paper addresses the problem of multilingual education formation and development describes the prospectivity of this direction during the implementation of the state project “Trinity of Languages”.

The article is considered the technology of work divided by students and teacher at the lesson of Russian language. The article is devoted to the specialities of teaching Russian language of university. Also work is shown active methods education at the lesson.

ЭТНОПЕДАГОГИКА ЖӘНЕ МЕКТЕП ПЕДАГОГИКАСЫ

ЭТНОПЕДАГОГИКА И ПЕДАГОГИКА ШКОЛЫ

УДК 371:378

Беленко О.Г., к.псих.н.

доцент, Государственного университета имени Шакарима,
Семей, Казахстан

НОВЫЕ ПОДХОДЫ В СОТРУДНИЧЕСТВЕ ВУЗ - ШКОЛА

В статье раскрыты новые подходы двустороннего сотрудничества «школа - вуз» в образовательном пространстве. Автор дает описание основных направлений работы, прежде всего это методическая поддержка педагогической деятельности коллектива. Раскрыто понятие психодиагностика и его значение, дается описание этапов экспериментальной работы, анализ результатов исследования позволил выявить профессионально значимые качества педагогов.

Ключевые слова: образование, сотрудничество, методическая поддержка, педагогическая диагностика, диагностика психолого-педагогической компетентности, качество образования

Двустороннее взаимовыгодное сотрудничество «школа - вуз» в образовательном пространстве выступает ресурсом инновационной деятельности педагога, его профессионального мастерства и направлено на решение задач, стоящих перед современным инновационным учебным заведением. Результатами подходов сотрудничества школа – вуз хотелось бы нам поделиться с вами.

Методическая поддержка педагогической деятельности коллектива – приоритетное направление нашего сотрудничества с университетом.

В школе создаются условия для вовлечения в научно-исследовательскую деятельность максимально широкого круга педагогов и учащихся. На практике реализуются научно-обоснованные учебные программы, апробируются научно-методические пособия, формируется нормативная база по индивидуальному и дифференцированному обучению, готовятся к публикации методические пособия по внедрению инновационных технологий. В процессе взаимодействия педагоги школы активно принимают участие в конференциях различного масштаба, усилилась под-

готовка учащихся к научно-исследовательской деятельности, учащиеся принимали участие в интеллектуальных конкурсах.

Особое внимание уделяется организации совместной внеклассной деятельности учащихся школы и Вуза, по следующим направлениям: профессиональное самоопределение, межпредметная интеграция знаний, проектная деятельность. Заслуживают внимания вузовские предметные олимпиады для выпускников школы по психолого-педагогическому направлению, для учащихся среднего звена и старшего проводится в ГУ имени Шакарима «День открытых дверей», научно-практические конференции разного масштаба, спартакиады, профориентационное тестирование и экскурсии на кафедры университета. Учителя принимают участие в педагогических аукционах. Для родителей и обучающихся в старших профильных классах, проводятся лекции, семинары, просветительские беседы, направленные на оказание помощи в выборе профессии, вуза, специальности «Как не навредить». Педагогическому коллективу школы со стороны Вуза оказана помощь в повышении квалификации учителей. Преподаватели вуза привлекаются к участию в учебном процессе, оказывают консультационную помощь педагогам, помогают при разработке учебных программ средних образовательных учреждений по элективным курсам. Наши педагоги осуществляют роль наставника, создают совместные проекты, разрабатывают совместные уроки.

Сотрудничество школы и ГУ имени Шакарима носит системный, результативный характер. Образовательное пространство школы построено на принципах содружества и сотворчества учащихся, педагогов, родителей и учёных. Создается система ранней профориентации, и школьники приобщаются к довузовской системе обучения. По результатам мониторинга, проведенного школой совместно с ГУ имени Шакарима, выпускники старших классов быстрее других адаптируются к условиям обучения в высшей школе. Большинство наших выпускников являются успешными студентами данного Вуза. Многие целенаправленно занимаются научной деятельностью, что свидетельствует о высоком уровне профессионального самоопределения выпускников.

Одной из эффективных форм сотрудничества средних образовательных учреждений и вуза является их участие в ряде проектов. Вуз ГУ имени Шакарима подписал меморандум о сотрудничестве с базовыми школами города. За это время на базе школ учёные университета осуществляли ряд научно-исследовательских проектов, оказывали методическую помощь учителям. Школы приняли активное участие в исследовательском проекте: «Педагогическая диагностика как инструмент повышения качества образования». Результаты данной работы отражены в монографии: «Диагностика психолого-педагогической компетентности субъектов образовательного пространства», по результатам данной работы вышло учебно-методическое пособие «Диагностический инструментарий в помощь учителю» [1].

На сегодняшний день мы знаем, что современное образование невозможно без системы управления качеством, без комплексной системы

оценки качества, и чем точнее будет построена система оценки качества образования, тем более успешным будет управление качеством образования. Сегодня качество образования понимается как комплекс характеристик образовательного процесса, определяющих последовательное и эффективное формирование компетентности и профессионального сознания. Качество образования характеризует не только результат образовательной деятельности (качества выпускника учебного заведения), но и факторы формирования этого результата, которые зависят от цели образования, содержания и методологии, организации и технологии.

В ходе аналитического этапа экспериментальной работы нами было определено, что внутренняя оценка качества образовательных услуг включает три необходимых блока:

- качество основных условий,
- качество реализации образовательного процесса,
- качество результатов.

Каждый блок составляющих внутренней оценки качества образовательных услуг включает в себя комплекс критериев. А каждый критерий предполагает группу соответствующих индикаторов, позволяющих определить наличие (отсутствие, развитие) каждого из показателей.

Педагогическая диагностика – изучение и оценка, коррекция и регулирование качества образования на основе систематического изучения эффективности и уровня профессиональной деятельности педагогов, качества достижений учащихся и результативности деятельности руководителей образовательных учреждений. Педагогическая диагностика для ученика выполняет функцию педагогического сопровождения, позволяя ему выбирать и выстраивать свой образовательный маршрут, для учителя она направлена на выявление затруднений ученика, как в предметной области, так и в личностном плане с целью оказания помощи в преодолении выявленных затруднений, для руководителя педагогическая диагностика – основа (средство) дальнейшего управления качеством образования [2, с. 39]. Частично показатели диагностики - психолого-педагогической компетентности педагогов одной из базовых школ освещены в данной статье. В диагностике принимали участие, как педагоги, так и школьники, и их родители. На наш взгляд интересно, рассмотреть вопрос о том, как оценивают педагоги одной из школ ведущий стиль управления педагогическим коллективом. По результатам психолого-педагогической диагностики были получены следующие результаты.

По результатам диагностики был выявлен преобладающий стиль руководства – демократический -76% респондентов.

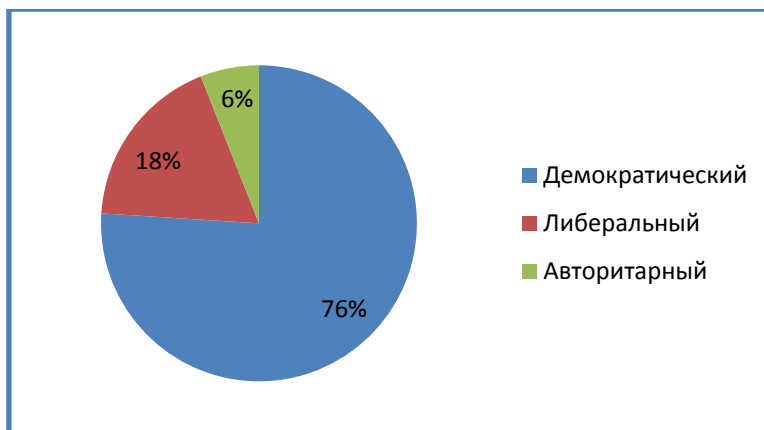

Рис.1 - Ведущий стиль управления глазами педагогического коллектива

Далее мы исследовали уровень эффективности организации учебного процесса [3, с.11].

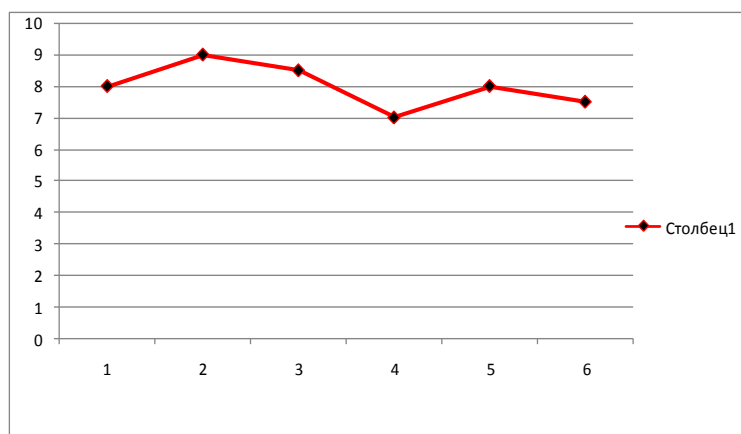

Рис. 2 - Уровень эффективности организации (опрос педагогов)

Вывод: При обработке результатов диагностики наиболее эффективными по мнению педагогов являются следующие виды деятельности (постановка цели, планирование)

Вид деятельности

- 1- Аналитическая деятельность
- 2- Постановка целей
- 3- Планирование
- 4- Организация
- 5- Контроль
- 6- Коррекция

По методике «Определение затруднений педагогов при организации учебного процесса».

Анализ анкетирования показал, что у педагогов имеются очень сильные затруднения в таких аспектах педагогической деятельности как:

- организация научно-исследовательской деятельности с учащимися;
- составление авторской программы по учебному предмету;
- диагностика уровня обученности учащихся;
- оснащение кабинета новыми наглядными пособиями

Также хотелось бы отметить результаты диагностики проводимой с учащимися данной школы, направленной на «изучение удовлетворенности учащихся школьной жизнью» результаты показали, высокую степень удовлетворенности учащихся. Показатель равен 3,2 балла. Далее нами была проведена методика "ценностные ориентации" (М. Рокич), исходя из данной методики, нами были выявлены терминальные и инструментальные ценности личности учащихся старших классов, интегрированные во внутреннем сознании.

Согласно полученным экспериментальным данным, в качестве базовых терминальных ценностей были выделены следующие: «Материально обеспеченная жизнь» (4,1) с ней связаны «Счастливая семейная жизнь» (4,8), «Здоровье» (5), «Интересная жизнь» (6,5), «Развитие» (8) – отмечены в качестве базовых ценностей цели жизни.

Менее значимыми ценностями являются: «Познание» (8,5), «Общественное признание» (8,6), «Уверенность в себе» (8,8), «Наличие хороших и верных друзей» (9), «Активная деятельность жизнь» (9,5), «Жизненная мудрость» (9,5), «Свобода» (10), «Любовь» (10,3), «Продуктивная жизнь» (11), «Счастье других». А такие ценности как «Развлечение» (13,8), «Творчество» (14,3), «Красота природы и искусства» (14,5) игнорируется.

Таким образом, учащиеся, обучающиеся в данной школе характеризуются направленностью на ценности личностного характера, такие как «Материально обеспеченная жизнь», «Счастливая семейная жизнь». Согласно полученным экспериментальным данным, в качестве базовых инструментальных ценностей: «Образованность» (5,5), «Воспитанность» (6) «Независимость» (6,5), «Рационализм» (7), «Честность» (8) – отличены в качестве базовых ценностей средств для достижения цели.

Менее значительными являются: «Жизнерадостность» (8,6), «Аккуратность» (9,1), «Ответственность» (9,1), «Твердая воля» (9,1), «Широта взглядов» (9,1). Совершенно игнорируется респондентами «Эффективность в делах» (11,6), «Непримиримость недостатка в себе и других» (13,1), «Чуткость» (13,8).

Респондентов отличает выбор ценностей личностной направленности (таких как: образованность, воспитанность, независимость); как средство для достижения цели в жизни [4, с.30].

Таким образом, проведенная психолого-педагогическая диагностика педагогов позволила выявить сильные стороны в развитии личности педагога, чтобы иметь возможность их дальнейшего развития, опираться на них, и слабые стороны, чтобы грамотно построить коррекционную или развивающую работу. На основе психолого-педагогической диагностики определены показатели уровня сформированности компетентности педагогов. Основными элементами ППК

являются такие образования, как психолого-педагогическая грамотность, психолого-педагогические умения и профессионально значимые личностные качества.

Повышение компетентности педагогов, т.е. эффективность взаимодействия, зависит от системности в решении данного вопроса. Система работы обеспечивает целостность и полноту влияния на педагогов, на все структурные компоненты его ППК: грамотность, умения, профессионально значимые качества. Анализ психолого-педагогической компетентности педагогов - не само цель, а средство совершенствования образовательно-воспитательного процесса в школе, это-фактор, обеспечивающим то или иное качество функционирования воспитательной системы.

Результаты исследования позволили выявить профессионально значимые качества педагогов. На сегодняшний день носителем традиций и гарантом её обновления является педагог, который владеет совокупностью профессионально значимых качеств с опорой на научные знания, способность к самостоятельным поискам и ответственностью за принимаемые решения, и педагогическим мастерством, сформированным по меркам классической педагогики.

Опрос учителей школы показал высокий уровень осознания ими сущности и важности интеграции школы и вузов. Большинство опрошенных учителей школы отмечают, что взаимодействие высшей и средней школы расширяет общее образовательное пространство и повышает качество образования, а все субъекты, включенные в это взаимодействие, выигрывают. Вуз получает реальное представление об уровне подготовки современных школьников и возможность участвовать в его повышении, получая хорошо подготовленных абитуриентов и студентов [5].

В свою очередь, школа заинтересована в росте своего престижа и статуса на рынке образования. Учителя могут повысить свое профессионально-квалификационное мастерство, дополняя его новыми формами деятельности и новыми видами знаний. Учащиеся получают образование, отвечающее современным требованиям и стандартам, а также навыки научно-исследовательской деятельности. Родители имеют возможность узнать о требованиях к образованию в вузе, а также убедиться в правильности профессионального выбора своих детей.

Считаем, что результаты нашего сотрудничества высоки: обеспечивается непрерывность и преемственность среднего и высшего образования, повышается образовательный уровень учащегося и расширяется диапазон развития его личности.

На наш взгляд такое тесное и плодотворное сотрудничество между школами и вузами дает толчок для качественного развития среднего образования в нашей области. Необходимо помнить, что школы и вузы связаны между собой неразрывной связью, потому что именно в высшую школу приходят получить профессию выпускники данных школ. И заинтересованность Вуза заключается в том, чтобы их уровень знаний, умений и навыков был как можно выше. Тогда и вузу будет легче работать с талантливыми студентами, а государство получит грамотных специалистов.

Список литературы

- 1 Диагностика психолого-педагогической компетентности субъектов образовательного пространства / Под ред. Р.Ж.Аубакировой., Ш.Ш.Абишевой., Г.С.Турсунгожиновой, О.Г. Беленко., К.С. Адильжанова. – Семей, 2014. – 46 с.
- 2 Диагностический инструментарий в помощь учителю: Учебно-методическое пособие / Под ред. Р.Ж.Аубакировой., Ш.Ш. Абишевой., Г.С. Турсунгожиновой, О.Г.Беленко., К.С.Адильжанова. – Семей, 2014. – 39 с.
- 3 Бордовский В.А. Методы педагогических исследований инновационных процессов в школе и вузе: Учеб.-метод. пособие. – СПб.: Изд-во РГПУ, 2001. – 169 с.
- 4 Диагностика личности и деятельности педагога и обучаемых: учеб. пособие / В.П.Симонов. - М., 2004. – 30 с.
- 5 Практическая психодиагностика. Методики и тесты: учеб.пособие / Ред. и сост. Д.Я.Райгородский - Самара, 2001. – 68 с.

Беленко О.Г., псих.ғ.к. доцент,
Шәкәрім атындағы мемлекеттік университеті,
Семей, Қазақстан

Жоғары оқу орны мектеп ынтымақтастығының жаңа бағыттары

Білім беру кеңістігіндегі «мектеп-жоғары оқу орны» екі жақты өзара тиімді ынтымақтастығының педагогтың инновациялық іс-әрекеті, оның кәсіби шығармашылығының ресурсы ретіндегі маңызы зор және қазіргі инновациялық оқу орнының алдында тұрған міндеттерді шешуге бағытталады. Мақалада осы бағыттағы жұмысқа, ең алдымен ұжымның педагогикалық іс-әрекетін әдістемелік тұрғыдан қолдау мәселесіне көңіл бөлінеді. Психодиагностика және оның маңыздылығы ұғымы ашылады, эксперименттік жұмыс кезеңдеріне сипаттама беріледі, зерттеу нәтижелері педагогтардың кәсіби маңызды қасиеттерін анықтауға мүмкіндік берді.

Belenko O.G

c.p.s., State university after named Shakarim. Semey, Kazakhstan

New approaches in cooperation in high school

This article discovers new approaches in dual cooperation between «School-high School» in educational field. The Author gives the description of the main directions of the work, mainly the support the pedagogical acuity of the collective. The term «psycho diagnostic» and its meaning is revealed, moreover the description of the stages experimental work is given The results of research analysis makes it possible to discover professionally significant qualities of teachers.

УДК 371.13:3798

Туретаева Г.И., к.п.н.,

Актюбинский региональный государственный университет им.К.Жубанова
Актобе, Казахстан

ЭСТЕТИЧЕСКИЕ ВЗГЛЯДЫ В ПРОИЗВЕДЕНИЯХ АБАЯ КУНАНБАЕВА

В статье анализируются эстетические взгляды Абая. Характеризуются факторы, влияющие на его миропонимание и становлению личности. Раскрываются педагогические возможности его творчества. Одна из задач освоения художественного наследия прошлого и заключается как раз в том, чтобы в эстетической мысли казахских просветителей-демократов отделить те элементы, которые относятся к прошлому, от тех, которые связаны с будущим. При таком подходе в эстетических взглядах казахских просветителей-демократов мы можем найти много ценного и непреходящего и для новых поколений. Эстетические отношение Абая к предметам и явлениям природы, а также к чувствам и переживаниям человека настолько богато и естественно, что воспринимается нами и сегодня, как ценность.

Ключевые слова: эстетика, эстетический взгляд, культура, художественное творчество, поэзия

Абай описывал в своих произведениях жизненные реалии и все, что он видел в окружающей его обстановке. Он видел прогрессивные пути изменения казахской жизни в открытии школ, в познании наук, в просвещении народа, в повышении его культуры. Абай использовал художественное творчество в качестве распространения своих педагогических идей и художественного воспитания народа. По этой причине, в своих стихотворениях он говорил о роли и значении поэзии в общественной жизни, о месте поэта в обществе. Абай не был сторонником теории «чистого» искусства, подобно русским революционным демократам он считал искусство как средство социальной борьбы. Мы можем заметить в его назиданиях: «Знания чужого языка и культуры делает человека равноправным с этим народом, он чувствует себя вольно, а если забота и борьба этого народа ему по сердцу, то он не может остаться в стороне».

Слова Маркса были неведомы для Абая, что «только музыка пробуждает музыкальные чувства о человека; для немзыкального уха самая прекрасная музыка лишена смысла». Но это не помешало ему правильно понять мысли Сократа и Аристотеля о том, что при помощи органов чувств познается окружающая реальность, в частности, прекрасное в предметах и искусстве. В двадцать седьмом слове своих назиданий Абай приводит такие суждения Сократа и Аристотеля: «Например, нам даны глаза, чтоб видеть. Если бы их не было, как бы могли мы любоваться красотой мира?.. Если бы не было ушей,

человек не слышал бы ни шума, ни грохота. не наслаждался бы песнями ли звуками мелодий..то, что Бог наделил человека высоким разумом и поместил этот разум в столь совершенное, гармонически сочетающее в себе духовную мощь и нравственную красоту тело, доказательство того, что Бог создал человека, заботясь о нем».

Развивая эту мысль далее, в сорок третьем слове Абай отмечает: «Все его (человека) ощущения - и приятные и неприятные – запоминаются ему, как определенные образы. Мастерство человека, его искусство шлифуются непрерывными занятиями, упорными. Бездеятельность приводит к тому, что постепенно начинают стираться те или иные грани мастерства, а потом перестает существовать и само мастерство».

Как видим из данного высказывания, Абай понимал, что эстетические чувства являются основой его художественного творчества. При помощи органов чувств человек познает окружающую действительность. С их же помощью человек должен постоянно обогащать и свое художественное творчество.

Одна из задач освоения художественного наследия прошлого и заключается как раз в том, чтобы в эстетической мысли казахских просветителей-демократов отделить те элементы, которые относятся к прошлому, от тех, которые связаны с будущим. При таком подходе в эстетических взглядах казахских просветителей-демократов мы найдем много ценного и непреходящего и для новых поколений. Эстетические отношение Абая к предметам и явлениям природы, а также к чувствам и переживаниям человека настолько богато и естественно, что воспринимается нами и сегодня, как ценность, трогая наши души своей искренностью и простотой.

Природа Казахстана и жизнь народа главным образом являлась предметом поэзии Абая. В своих произведениях он сумел верно отразить наиболее существенные стороны своей жизни. При этом Абаю удавалось широко использовать элементы традиционного народного творчества, в то же время развивая и обогащая язык, что делало его произведения понятными и доходчивыми для каждого читателя. Получили отражение те мысли, которые еще не были высказаны народными певцами, но жили в народе в виде смутного недовольства существующим и неясного желания чего-то другого, лучшего в произведениях Абая. «Давая сознательное выражение стихийным, неосознанным стремлениям народа, пользуясь для этого тем, что сам он, Абай, приобрел, стремясь к вершине тогдашней русской образованности, поэт создает ценности общекультурного, общеисторического значения, ценности общенациональные», - отмечал М.О.Ауезов. Тем самым своей актуальности взгляды Абая по вопросу о народности искусства не потеряли и в наши дни. Принципом народности искусства Абай руководствовался и при отборе произведений русских классиков для переводов на казахский язык. Поэтому прежде всего он взял произведения Пушкина, Крылова, Лермонтова для перевода. Своими переводами он стремился познакомить казахов с прогрессивными, глубоко народными идеями. «Абай, - писал М.О.Ауезов, - народен тем, что стал духовным оком своего народа и видел далеко вдаль, мысля и чувствуя за народ, показывая ему его историческое будущее». Это

позволило нам правильно оценить ситуацию и в полной мере понять, что Абаю было не маловажно, более того, ему было значительно важно просвятить свой народ.

В творчестве Абая отразился сложный процесс распада патриархально-феодального сознания усиливающихся элементов капитализма, а также стремление широких масс казахских трудящихся ко всему новому, которое хотя и медленно, но уже входило в экономику, быт, культуру казахского народа.

В своих произведениях Абай Кунанбаев передавал самые разнообразные впечатления, которые он получал, воспринимал и от событий современной ему жизни, от окружающих его людей, и от созерцания предметов и явлений природы, и, наконец, от чтения книг.

Тема любви поистине занимает исключительно большое место в творчестве Абая. И у Абая, как и у всех мыслителей Востока, любовь «эстетически осмысливается как важнейшие, своего рода синтезированное проявление и выражение человеческой красоты, а поэтому и как высшее воплощение добра, то есть единство этического и эстетического». Но в отличие от традиционной восточной поэтической манеры показывать любовь напыщенно-нарядной, предопределенной роком, Абай воспевает любовь животворящую, созидательную.

В любовной лирике Абая передаются сокровенные человеческие чувства. Он воспевал любовь земную, чистую, возвышающую человека, и в этом он шел по пути, указанному А.С.Пушкиным и М.Ю.Лермонтовым.

В качестве содержательных мотивов и реминисценций в любовной лирике Абая выступают кораническая лексика, темы предопределенности судьбы божественной волей, готовности героя к любым испытаниям и страданиям, ибо таковы требования духовного пути.

В казахской литературе явления природы до Абая изображал только Алтынсарин. В стихотворениях Абая мы впервые встречаем гармоническое сочетание прекрасного в природе с подлинными картинами аульного быта, со всеми трудовыми заботами в условиях кочевого образа жизни, что искусно дается нашему герою изобразить и передать до полного сознания людей. Лишь представьте, как можно находить красоту даже там, где не сразу ее и заметишь. Дождливая осень, что не всегда радует глаза человека своим холодным, морозящим пребыванием, могла очаровать душу Абая и пробудить в нем вдохновение.

Мысли Абая о роли и месте поэта в обществе созвучны с идеями А.С.Пушкина и М.Ю.Лермонтова. Именно поэтому пушкинские и лермонтовские стихотворения на эту тему он переводил на родной язык.

Абай утверждал, что истинный поэт – тот, кто откликается на все духовные требования народа и способствует его просвящению. Эстетическое наслаждение может доставлять человеку не любое поэтическое сочинение, а только правдивое по содержанию и высокохудожественное по форме. Эти мысли Абай выразил в следующих строках:

«Поэзия – властитель языка,
Из камня чудо высекает гений».

Абай считал поэзию «властителем языка», высшим родом искусства. Истину этих слов ощутил каждый, кто прикоснулся к творениям Абая — патриота, великолепного лирика и романтика, философа. Раздумья о смысле жизни, о счастье и назначении человека, разоблачительную сатиру, проникновенные стихотворения о родном крае, любовную лирику, оставленные поэтом нам в наследство, объединяет огромная духовная сила и мощная творческая энергия их создателя.

Поэзия для Абая считалась средством, которое может формировать эстетические вкусы народа. Он верил, что поэзия способна указать людям путь к истине:

Да будет слово мудреца
Не достоянием глупца.
Чтоб светоч истины узреть –
Должны быть зрячими сердца!
Кто сердцем чист, чей светел ум,
Тем речь твоя – не праздный шум.
Они полны огня и дум,
Постигнут правду до конца»

Абай обогатил казахскую поэзию не только новым содержанием, но и новой формой. Этим он внес существенный вклад в эстетическую культуру казахского народа.

В своих произведениях Абай специально не анализирует эстетические понятия прекрасного, красоты, вкуса, эстетического чувства и т.д., но в разных стихотворениях имеются суждения поэта, касающиеся содержания этих понятий. Так например, в ниже приведенных стихах он подчеркивает необходимость развития эстетического чувства.

«Что без воли и страсти сила ума,
Неразумному сердцу – и в полдень тьма.
Разноречье троих сумей сочетать,
Этой мудрости учит нас жизнь сама!».

Абай пытается показать пути формирование эстетического чувства у человека. Для того чтобы развить эстетические чувства человека, необходимо дать ему возможность приобщиться к художественному творчеству. Тем самым утоляя эту потребность, человек стремится ко всему прекрасному в жизни: «Умный человек стремится принести пользу людям; уши его открыты советам, а память – кладовая светлой грусти».

В своих произведениях Абай показал, в чем проявляется красота человеческая: «Красивым и сильным делает человека его ум, эрудиция, честь и обаяние. Больше ничего».

Впервые роль искусства показана в произведениях Абая, как средства эстетического развития человека. Вот как он показывает формирование эстетических чувств человека под влиянием песни – одного из самых распространенных видов художественного творчества в казахской степи:

«Если не откроешь ей любовно слух,
Если не постигнешь сокроенный дух, -
Не споешь ты песню не поймешь ее!

Но молчать ли песне, если ты к ней глух?».

Творчества Абая, являясь закономерным продолжением и развитием духовных ценностей, которые были созданы народным устно-поэтическим творчеством, послужило вместе с тем живительным источником для замечательных поэтов и писателей Казахстана.

В заключении хотелось бы отметить, что всякий народ, даже в самых трудных условиях своей жизни, способен творить по законам красоты, а именно обогащать не только свой внутренний мир, но и повлиять на окружение превращая ее во что-то величавое. И благодаря эстетическому осознанию действительности утверждать в ней красоту и добро.

Список литературы

- 1 Ауэзов М. Великий поэт казахского народа // Абай Кунанбаев: Избранное. - Алма-Ата, 1958. - С. 5-29.
- 2 Бейсембиев К. Мирозрение Абая Кунанбаева. – Алма-Ата, 1956. -150 с.
- 3 Кунанбаев А. Избранное. - Алма-Ата, 1958. - 340 с.
- 4 Абай. Слова назидания / Пер. с каз. С. Санбаева. - Алма-Ата, 1983. - 160 с.
- 5 Абай. Стихи, поэмы, проза. - Алматы, 2002. - 190 с.
- 6 Абай. Қарасөз – Книга слов — Book of words. - Алматы, 2009. - 339 с.

Туретаева Г.И., п.ғ.к.,

К.Жұбанов атындағы Ақтөбе регионалдык мемлекеттік университет
Ақтөбе, Қазақстан

Абай Құнанбаев шығармаларындағы эстетикалық көзқарастар

Қазақ ағартушысы А.Құнанбаев шығармашылығының педагогикалық мүмкіндіктері аса зор, әсіресе оның эстетикалық көзқарасын жан-жақты талдап, оларды бүгінгі педагогикалық үдеріс міндеттерін шешуде тиімді пайдалану кезек күттірмейтін мәселе.

Абай өзінің шығармаларында өмір шындығын, айналадағы әсемдікті шеберлікпен бейнеледі, көркем шығармашылықты өзінің педагогикалық идеяларын тарату құралы ретінде пайдаланды. Абай шығармашылығы халықтың ауызша шығармашылығындағы рухани құндылықтардың заңды жалғасы болып табылады.

Turetayeva G.I., c.p.s.,

Aktobe regional state university named after K.Zhubanov
Aktobe, Kazakhstan

Aesthetic views in the works of Abay Kunanbayev

The article analyzes the aesthetic views of Abai. Characterized factors influencing the formation of his outlook and personality. Disclosed pedagogical possibilities of his work. One of the objectives of development of the artistic heritage of the past and lies precisely in the fact that the aesthetic thought Kazakh educators Democrats

to separate those elements that belong to the past, from those related to the future. With this approach, aesthetic views Kazakh educators Democrats we can find many valuable and enduring, and for the new generations. The aesthetic attitude to Abai objects and phenomena of nature, as well as the feelings and experiences of man so rich and natural, that we perceive today as value.

УДК 371.13:3798

Абдихаева Ф.Ж.,

преподаватель Карагандинского колледжа искусств имени Таттимбета
Караганда, Казахстан

**ПРАКТИКА ПОДГОТОВКИ ПЕДАГОГОВ-ОРГАНИЗАТОРОВ В
СФЕРЕ ДОСУГА В ПЕРИОД ОБУЧЕНИЯ В
СРЕДНЕ-СПЕЦИАЛЬНОМ УЧЕБНОМ ЗАВЕДЕНИИ**

В данной статье рассматривается проблема организации досуга детей, подростков, молодежи и всего населения республики является одной из важных в области как социальной, так и педагогической науки. Деятельность в сфере досуга можно рассматривать и как педагогическую, и как социальную деятельность. Как деятельность в социальной сфере досуг представляет собой совокупность различных видов деятельности, которыми личность занимается по собственной воле. Кроме того, только в досуговой деятельности имеет место творчество, когда человек из субъекта потребления превращается в субъект созидания. В формировании и развитии творческой личности в сфере досуга активное участие принимает педагог-организатор, который предоставляет личности досуговые услуги.

Ключевые слова: досуг, педагог-организатор, профессиональная практика, адаптация, культура, воспитания

Досуговые услуги – это деятельность на взаимовыгодных условиях цель, которой, удовлетворить потребности людей в организации и проведении их свободного времени, направленной на отдых, развлечение, развитие или саморазвитие личности.

Деятельность педагога-организатора направлена на массовое, групповое, семейное и индивидуальное развитие творческих способностей различных категорий населения путем организации их общения между собой, отдыха, развлечений, восстановления духовных и физических сил на основе изучения культурных запросов и интересов. Педагог-организатор создает условия, при которых дети и подростки, молодежь и взрослое население раскрывают свои

таланты, помогает всем посетителям культурно-досуговых учреждений интересно проводить свободное время. С этой точки зрения, досуг, как профессиональная деятельность организатора культурно-досуговой деятельности личности выступает как деятельность педагогической сферы.

Сегодня профессия педагога-организатора является наиболее востребованной, так как приоритет в его деятельности отводится работе с молодым поколением. Это определяется тем, что молодежь является стратегическим ресурсом развития страны, и все вопросы, связанные с жизнью молодых людей, входят в сферу национально-государственных интересов [1].

Профессия педагога-организатора объединяет в себя специалистов, занимающихся педагогической деятельностью в сфере художественного творчества, как преподаватель специальных дисциплин дополнительного образования (музыкальной, художественной, театральной и хореографической студии, детской музыкальной, художественной школы и школы искусств), внеклассных занятий в общеобразовательной школе (в кружках самодеятельного творчества), художественный руководитель культурно-досугового учреждения, руководитель самодеятельных художественных коллективов. В деятельности этих специалистов общим явлением, объединяющим их под одну профессию является то, что они обучают и воспитывают человека через художественную культуру, через искусство.

Это требует от личности специалиста наличия в нем как специальных, так и педагогических способностей и педагогических качеств, а объектом их деятельности является человек определенного возраста, обучающийся в различных условиях. Так, педагог-организатор, руководитель самодеятельным хоровым, оркестровым, хореографическим, театральным коллективом, режиссер массовых театрализованных представлений, руководитель коллектива декоративно-прикладного искусства работает с участниками коллектива различного возраста, желающими приобщиться к искусству (музыкальному, хореографическому, театральному, изобразительному и декоративно-прикладному искусству) в свое свободное время, ведет индивидуальные, групповые и коллективные занятия (в хоре, оркестре, ансамбле).

Педагог-организатор, ведущий свою деятельность в культурно-досуговых учреждениях проводит работу не только по организации и проведению развлекательных мероприятий (различных вечеров отдыха и праздников), но и по воспитанию подрастающего поколения в коллективах художественной самодеятельности.

Таким образом, педагог-организатор, работающий с коллективом художественной самодеятельности является пропагандистом высокой художественной культуры, вводит личность в сложный мир художественного творчества, помогает овладеть творческими навыками. Цель его – приобщить к искусству участников коллектива художественной самодеятельности, создать для этого необходимые условия, а наиболее одаренным помочь стать профессиональным исполнителем в области музыкального, театрального, хореографического, изобразительного и декоративно-прикладного искусства, а также и педагогом-организатором. С этой позиции деятельность педагога-

организатора можно отнести к профессии типа «Человек» - «Художественный образ» [2].

Следует отметить, что педагог-организатор является организатором многоплановой социально значимой деятельности личности во время досуга. Поэтому в деятельности педагога-организатора важное значение имеет психолого-педагогическая подготовка, так как он имеет дело с человеком развивающимся, его действия строятся на знании психологии личности, основных подходов к пониманию и объяснению характера, развития личности в определенные периоды жизни. В связи с этим, педагогу-организатору необходимо знание основных законов о вопросах образования, педагогики, психологии и физиологии, методики организации творческой деятельности.

Деятельность педагога-организатора следует относить к типу: «Человек - Человек» (по классификации Е.А.Климова), так как связана с общением и взаимодействием с людьми. Для успешного выполнения такой работы требуется умение устанавливать и поддерживать контакты с людьми, проявлять активность, общительность, обладать развитыми лексическими способностями и вербальным мышлением, обладать эмоциональной устойчивостью.

Работа педагога-организатора относится и к классу эвристических, так как предполагает профессиональную деятельность, которая связана с анализом, исследованиями, планированием и контролем, управлением другими людьми. Она требует высокой эрудиции, оригинальности мышления, стремления к развитию и постоянному обучению. Кроме того эта профессия может быть отнесена к классу преобразующих: воздействует на людей с целью улучшения их социальных, творческих и креативных способностей, улучшения условий их жизни.

Всесторонняя профессиональная подготовка педагога-организатора к культурно-досуговой деятельности осуществляется в средне-специальном и высшем учебном заведениях культуры и искусства по специальностям «Социально-культурная деятельность и народное художественное творчество» (в ссузе) и «Культурно-досуговая работа» (бакалавриат и магистратура в вузе).

Образовательная деятельность Карагандинского колледжа искусств им.Таттимбета по специальности 0403000 – «Социально-культурная деятельность и народное художественное творчество» направлена на подготовку педагога-организатора (специалиста среднего звена в области организации свободного времени и досуга населения в культурно-досуговых учреждениях).

Специальность утверждена приказом Комитета по техническому регулированию и метрологии Министерства индустрии и торговли Республики Казахстан от 3 июня 2008 года № 273-од» и осуществляет подготовку специалистов по семи квалификациям, среди которых только одной специализацией не предусмотрена музыкальная подготовка педагога-организатора (040301 **3-3** – «педагог-организатор досуга, руководитель занятий декоративно-прикладного мастерства») [3].

Карагандинский колледж искусств им.Таттимбета ведет подготовку специалистов среднего звена по трем квалификациям 040301 **3-1** – «Педагог-организатор досуга, руководитель хореографического коллектива»; 040301 **3-3**

– «Педагог-организатор досуга, руководитель занятий декоративно-прикладного мастерства»; 040301 3-5 – «Педагог, режиссёр массовых театрализованных представлений».

Учебным планом данной специальности предусмотрена подготовка будущих педагогов-организаторов в процессе изучения дисциплин по трем циклам: цикл общеобразовательных дисциплин, цикл общепрофессиональных и специальных дисциплин.

Подготовка будущего специалиста как педагога-организатора в средне-специальном учебном заведении осуществляется в процессе изучения общепрофессиональных дисциплин, как организация досуга, профессиональная практика по организации досуга, массовые игры, педагогика и психология, что способствует формированию профессиональной направленности будущего педагога-организатора в сфере досуга.

Профессиональная практика включает в себя учебную практику по организации досуга, учебную практику по специализации (проводится параллельно с теоретическими занятиями в IV-VII семестрах при обязательном сохранении на протяжении учебного года объема часов, как на теоретические занятия, так и на учебную практику), преддипломную (проводится с отрывом от теоретического обучения в 8 семестре в объеме 13 недель на базах практики).

Производственное обучение обучающихся осуществляется в учреждениях культуры, образования и воспитания: Домах культуры, школах искусств и образования, детских дошкольных учреждениях, народных театрах, творческих центрах, парках культуры и отдыха, постановочных площадках для зрелищ, в самостоятельных творческих коллективах.

Учебная практика является важнейшим звеном в системе профессиональной подготовки педагога-организатора в средне-специальном учебном заведении. Практика всегда носит длительный и непрерывный характер, что обеспечивает достаточный фундамент для закладки основных педагогических и организаторских умений и навыков будущих специалистов. На практике студент колледжа может понять, правильно ли он выбрал сферу деятельности. Вместе с тем, следует помнить о психологической закономерности формирования творческой индивидуальности, которое возможно только на основе единства личности и деятельности, принятой личностью.

Необходимым и решающим условием организации практической подготовки будущего педагога-организатора является разносторонняя ориентация на все сферы культурно-досуговой деятельности, её методическую оснащенность, воспитательное взаимодействие и его организацию. При этом, большое внимание необходимо уделить развитию у педагога-организатора педагогического самосознания, личной и профессиональной направленности к будущей деятельности.

В соответствии с этим, целью практики является: приобретение опыта практической деятельности у студентов в качестве педагога-организатора в сфере досуга, а также формирования у них педагогических знаний, умений и навыков, профессионально-значимых качеств личности педагога-организатора.

Практика помогает формировать в условиях естественного культурно-досугового процесса методическую рефлексию, когда для студента предметом его размышлений становятся средства и методы собственной деятельности, процессы выработки и принятия практических решений. Анализ собственной деятельности помогает практиканту осознать трудности, возникающие у него в работе и найти грамотные пути их преодоления.

Затруднения у будущих педагогов-организаторов могут возникнуть в зависимости от их индивидуальных особенностей, характера подготовки и профессиональной направленности. Возрастные и психологические особенности группы и отдельной личности также влияют на процесс организации культурно-досуговой деятельности. Поэтому объективный анализ своей деятельности поможет практиканту найти педагогически целесообразный подход в сфере досуга.

Очень важно, чтобы студент научился определять, какие ошибки допущены им в работе из-за недостатка профессиональных знаний и умений (умения активизировать участников культурно-досугового мероприятия, организовать их самостоятельную работу, правильно выбрать темп и методы организации мероприятия и проведения занятия в коллективе самодеятельного творчества), а какие обусловлены личностными качествами (поведение на репетициях, мероприятиях и занятиях, способы взаимодействия, эмоциональность и т. д.).

Принимая во внимание мнение Л.М. Волобуевой следует выделить следующие задачи профессиональной практики в сфере культуры и искусства:

- углубление и закрепление теоретических знаний студентов;
- формирование и развитие у будущих педагогов умений и навыков, педагогического сознания и профессионально-значимых качеств личности;
- развитие их профессиональной культуры;
- формирование у них творческого мышления, индивидуального стиля профессиональной деятельности, исследовательского подхода к ней;
- развитие у студентов потребности в педагогическом самообразовании и постоянном его самосовершенствовании;
- диагностика пригодности к избранной профессии;
- изучение современного состояния культурно-досуговой деятельности в различных типах учреждений дополнительного образования и культуры [4, с. 366].

По мнению исследователя Г.М. Коджаспировой, педагогическая практика выполняет ряд функций: адаптационную, обучающую, воспитывающую, развивающую и диагностическую [5]. Учитывая это мнение, мы выделяем те же функции учебной практики по организации досуга, которые способствуют формированию профессиональной направленности будущего педагога-организатора в сфере досуга.

Адаптационная функция практики проявляется в том, что студент не только знакомится с разными видами культурно-досуговых учреждений, учреждений дополнительного образования и организацией работы в них, но и привыкает к ритму культурно-досугового процесса, к детям, молодежи, посетителям, с которыми постепенно устанавливает контакт, начинает ориентироваться в системе культурно-досуговой деятельности в учреждениях культуры.

Воспитательный потенциал учебной практики, как в положительном, так и негативном плане трудно измерить. Очень важно при организации практики учитывать (как бы сложно это ни было), что её эффективность будет намного выше, если студенты будут работать у профессионалов как по качеству и результатам работы, так и по личностным характеристикам. Находясь на протяжении трёх лет в постоянном контакте с организатором культурно-досуговой деятельности учреждения культуры, студент-практикант как бы «впитывает в себя» стиль его деятельности.

Большое значение имеет общая атмосфера как в образовательном учреждении, так и в учреждении культуры, которая складывается по отношению к практике и студентам, и стиль руководства практикой со стороны педагогов ссуза и учреждения культуры. Именно на практике студент может реально научиться понимать интересы и запросы постоянной аудитории учреждения культуры, любить и понимать личность каждого человека, особенно детей, какие они есть, выработать у себя терпение, выдержку, ответственность, чувство долга.

Работая с людьми, организуя культурно-досуговое мероприятие в учреждении культуры, студент довольно быстро понимает, что надо постоянно заниматься самообразованием и самовоспитанием, так как имеющийся опыт оказывается недостаточным, а необходимые профессионально-значимые качества требуют постоянного развития.

Существует тесная связь развивающей функция с предыдущими функциями. В процессе прохождения практики в учреждении культуры, формируются и развиваются педагогические способности студента-практиканта, вырабатываются компенсаторные умения, если какие-то педагогические и специальные способности у учащегося представлены слабо. Практика развивает студента и в личностном, и в профессиональном плане. Он учится думать и поступать как специалист: не так просто организовать досуговое мероприятия, ориентируясь только на здравый смысл и житейский опыт.

Одной из важнейших функций практики является диагностическая функция. Именно на практике студент может оценить своё эмоциональное состояние при общении с реальной аудиторией учреждения культуры: детьми, молодежью, родителями и взрослым населением, посещающим коллективы художественной самодеятельности учреждения культуры. В реальной культурно-досуговой деятельности выявляются личностные и профессиональные качества будущего педагога-организатора. Если студент часто пропускает учебную практику, относится безответственно к организации и проведению культурно-досугового мероприятия, требует постоянного жёсткого контроля, то очень высока вероятность его профессиональной непригодности.

В процессе творческой работы как педагога, воспитателя, руководителя, организатора, сценариста и режиссера мероприятия выявляются сильные и слабые стороны будущего педагога-организатора, то, над чем ему надо работать: что-то нужно совершенствовать, а что-то искоренять. Однако студент не всегда чувствует всю полноту ответственности и самостоятельности, поэтому допускает ошибки в своей практической деятельности.

Организуя учебную практику, необходимо обеспечить личностно-ориентированный, комплексный, усложняющийся, непрерывный и творческий характер подготовки каждого студента. В период практики студент не должен выступать только как объект обучения и воспитания. Поэтому, следует установить систему взаимоотношений между педагогом и студентом, работником учреждения культуры и студентом, которая должна носить характер взаимодействия и сотрудничества. При этом, нужно предоставить возможность студенту иметь свою определенную субъективную позицию.

Руководитель организуя профессиональную практику в учреждениях культуры и дополнительного образования должен ориентироваться не только на выполнение программы практики, но обязан подходит к каждому студенту как к уникальной личности, целенаправленно и последовательно раскрывая в нём все сильные личностные и профессиональные стороны, помогая компенсировать слабые.

Каждый студент на практике должен иметь возможность высказать своё мнение, получить любую необходимую консультацию, помощь или разъяснение той или иной ситуации или принятых в отношении него решений. Личность студента надо бережно и терпеливо растить и развивать. Поэтому комплексный характер педагогической практики предполагает, что студент за годы обучения выполняет все виды и функции деятельности педагога-организатора: организует и проводит мероприятия, всевозможные формы культурно-досуговой деятельности, вступает в контакт с родителями, с преподавателями образовательных учреждений.

Эффективность организации практики зависит от соблюдения основных принципов дидактики, усложнения заданий практики: начиная с общего знакомства с учреждениями культуры разного типа, наблюдений и анализа получаемой информации, практикант постепенно выполняет всё более сложные и ответственные задания.

Учебная практика имеет и творческий характер, так как в её процессе у каждого студента развиваются интеллектуальные способности к нестандартной интерпретации культурно-досугового процесса, художественные, артистические, организаторские способности. Этому способствуют знакомство с творчески работающими людьми и коллективами художественной самодеятельности, выполнение различных заданий по организации и проведению досугового мероприятия, создание атмосферы постоянного поиска. Необходимо поощрять активность, самостоятельность, инициативность студента, независимо от того, будет ли положительный эффект.

Следует соблюдать этапы выполнения заданий по учебной практике: осмысление, осознание и проектирование. Процессу осмысления способствует участие в регламентированной дискуссии, игре «Разброс мнений», «ярмарке разработок» и других формах занятий, которые помогают выделить имеющиеся проблемы и осмыслить студентом-практикантом свой опыт.

Выполняя задания на анализ и оценку проведенных мероприятий, сценариев, планов работы в сопоставлении с дозированными блоками теоретического материала для их выполнения, студент-практикант получает

возможность повысить теоретический уровень мышления в профессиональном плане.

Проектировать профессиональную деятельность педагога-организатора на более высоком уровне студентам-практикантам позволяет разработка сценариев, планов, оформление документов, необходимых в организации досугового мероприятия.

Таким образом, профессиональная практика в сфере культуры и искусства является важнейшим этапом становления и закрепления профессиональной направленности: она способствует развитию у студентов познавательной активности, потребности и способности непрерывно усваивать необходимые новые знания, осмысливая и принимая их в качестве средств овладения профессиональной деятельностью.

Список литературы

1 Микрюкова С.М. Педагогические условия организации коммуникативной досуговой деятельности детей: автореф. дисс. к.п.н.– Ижевск, 2006. – 19 с.

2 Шерпаева А.Ю. Технология культурно-досуговой деятельности в здоровьесбережении детей: автореф. дисс. ... к.п.н. – Барнаул, 2009. – 21 с.

3 Государственный общеобязательный стандарт образования Республики Казахстан. Специальность: 0403000 - Социально-культурная деятельность и народное художественное творчество. - Алматы, 2009. - 31 с.

4 Жуйкова Т.П. Формирование профессиональной направленности у студентов педагогического колледжа средствами педагогической практики // Молодой ученый. - 2013. - № 9. - С. 365-368.

5 Коджаспирова Г.М. Педагогика: учебник. - М.: Гардарики, 2007. - 528 с.

Абдихаева Ф.Ж.

Тәттімбет атындағы Қарағанды өнер колледжінің оқытушысы

Қарағанды, Қазақстан

Бос уақытты ұйымдастыру саласында педагог – ұйымдастырушыны арнайы орта оқу орнында даярлаудың тәжірибесі

Бос уақыт саласында қызмет етуші педагог-ұйымдастырушыны болашақ кәсіби әрекетке даярлауда арнайы орта оқу орындарының оқу-тәрбие үрдісін кәсіби бағытта ұйымдастырудың мәні зор. Осыған орай, студенттердің кәсіби бағытталығын қалыптастыруда «Бос уақытты ұйымдастыру» пәні бойынша қарастырылған кәсіби практиканың маңызын ашып көрсету қажеттігі туындайды. Мәдениет мекемелерінде тұлғаның бос уақытын ұйымдастырып өткізудегі болашақ педагог-ұйымдастырушыға қажет біліктілік пен дағдыны дамытуда оқу тәжірибесінің негізгі қызметтерін ой елегінен өткізу аса маңызды.

Abdihaeva F.Zh.

Teacher of Karagahda College of Arts by Tattimbet
Karaganda, Kazakhstan

The practice of the preparation of teacher-organizers in the period of training in the medium special educational institution

Great importance in the preparation of teacher-organizers to the professional activity takes a professional orientation of educational process of medium special school. This article focuses on the value of professional practice on the subject of the leisure activities in the formation of professional orientation of students. So disclosed basic function of educational practices that contribute to the formation of professional skills of teacher-organizers on the field of leisure activity

УДК 371.13:3798

ЖуKENOVA Г.Б., к.п.н.,

Азиев А. I., педагогика және психология магистранты,
Қ. Жұбанов атындағы Ақтөбе өңірлік мемлекеттік университеті
Ақтөбе, Қазақстан, gulpara69@mail.ru

МУЗЫКАЛЫҚ ТӘРБИЕ ЭСТЕТИКАЛЫҚ ТӘРБИЕ БЕРУДІҢ ҚҰРАМДАС БӨЛШЕГІ РЕТІНДЕГІ МӘНІ МЕН ҚЫЗМЕТІ

Мақалада эстетикалық тәрбие беру барысында эстетикалық пайымдаулар жасау, эстетикалық талғам, эстетикалық сана мен сезімнің қалыптасуы қарастырылады. Эстетикалық сана - адамның қоршаған заттар, өмірдегі құбылыстар, өнер туралы сенімді эстетикалық құндылықтарды анықтай білу мүмкіндігін алатын идеялар, теориялар, көзқарастар, көркем-өнер пайымдаулар, талғамдардың жиынтығы. Осылардың негізінде адамның бойында эстетикалық пайымдаулар мен бағалау қабілеттір қалыптастырылады. Эстетикалық пайымдау – әсемдік және үйлесімділік тұрғысынан кез келген құбылысты түсіндіре алуға негізделген дәлелденген эмоционалды бағалау болып табылады.

Тірек сөздер: эстетикалық тәрбие, эстетикалық талғам, эстетикалық сана мен сезім, әсемдік, эмоция, тұлға, музыкалық мәдениет

Тәрбие жұмысының негізгі мақсаты – тұлғаның жан-жақты дамуын қамтамасыз ету. Аталмыш мақсат бүгінгі күні жаңа мазмұнға ие болып отыр. Өйткені қоғамның ақпараттануы мен ақпараттар ағынының ашық сипат алуы

музыкалық мәдениет қалыптастыруды алға тартып отыр. Мектеп пен отбасылық тәрбие дәстүрінің жойыла бастауы педагогикалық ғылым міндеттерін де жаңашаландырып, соның ішінде эстетикалық тәрбие берудің мазмұндық қырына өзгерістер енгізу керектігін көрсетуде.

Бүгінде жасөспірімдер мен жастар шынайы мәдениет құндылықтарын жасанды және мәнсіз құндылықтардан ажырата білу қабілеттерін жоғалту үстінде. Ұлттық, халықтық, әлемдік деңгейдегі құндылықтар жастар үшін ешқандай мазмұнға ие болмайтындай күй кешуде. Мұның барлығы жастардың бойында ұлттық мәдени құндылықтарды сыйлай білуін, олардың адамзат үшін маңызды рөл атқаратындығын түсіндіре отырып қалыптастыру мақсатындағы жүргізілетін тәрбиелік мәні бар жұмыстардың аздығы мен жалпы эстетикалық тәрбие беруде елеңсіз қалып жатқан кейбір мәселелердің болуы мен жстетикалық тәрбие берудің кейбір кемшін тұстары деп айтуға болады.

Эстетикалық тәрбие эстетикалық сана қалыптастыруды мақсат етеді. Ал эстетикалық сана адам үшін оның әдемілік пен әсемдікті ажыратып, өзінің адами келбетін қалыптастыруға көмек беретін база деп айтуға болады. Көптеген жылдар бойы музыкалық тәрбие беру эстетикалық тәрбие берудің маңызды құралы ретінде қарастырылып, адамның тұлғалық қалыптасуының маңызды факторы делініп, оның рухани әлемі ретінде қаралып келді.

Музыка адамға әсер ете отырып, оның қалыптасуында танымдық рөл атқарып, эмоционалды әлемін байытатын негізгі құрал болып табылады. Жастар ұлттық музыкалық мұраны тани отырып, әдемілік өдшемдерін таниды, ұрпақтан ұрпаққа жетіп отырған мәдени тәжірибені игереді.

Сонымен эстетикалық тәрбие – адамның бойында өмір мен өнерде әсемдікті қабылдау, дұрыс түсіну, бағалау, жасау, шығармашылықта белсенділік таныта білу мен әдемілік заңдылықтары бойынша әсемдікті жасай білу қабілетін қалыптастыру мен жетілдіру [1,42-43 бб.]. Эстетикалық тәрбие берудің құрамдас бөлігі болып табылатын музыкалық тәрбие беру тұлғаның рухани мәдениетін дамытудың қайнар көзі ретінде мынадай мәнге ие леп көрсетеді В.А.Сухомлинский: «Музыканы тыңдау мен түсіне білу – эстетикалық мәдениеттің қарапайым элементінің бірі, онысыз толыққанды тәрбиені елестету де қиын» [2, 34 б.].

Эстетикалық тәрбие беру барысында эстетикалық пайымдаулар жасау, эстетикалық талғам, эстетикалық сана мен сезім қалыптасады. Осылардың әрқайсысының анықтамасына тоқталайық. Эстетикалық сана - адамның қоршаған заттар, өмірдегі құбылыстар, өнер туралы сенімді эстетикалық құндылықтарды анықтай білу мүмкіндігін алатын идеялар, теориялар, көзқарастар, көркем-өнер пайымдаулар, талғамдардың жиынтығы. Осылардың негізінде адамның бойында эстетикалық пайымдаулар мен бағалау қабілеттір қалыптастырылады. Эстетикалық пайымдау – әсемдік және үйлесімділік тұрғысынан кез келген құбылысты түсіндіре алуға негізделген дәлелденген эмоционалды бағалау болып табылады [1, 43 б.].

Музыка өзге өнердің ішінде ерекше орын алады. Музыканың сезімді оята білу қабілетін Т.В.Чердниченко оның табиғатын «адамның тұтастығын іске асырылуы, оның бойындағы табиғат пен рух бірлігі», - деп көрсетеді [3, 29 б.]. Музыканың адам тәрбиелеудегі мәнін көптеген педагогтер қолдап, оны тәрбие

құралы ретінде қолданылуын алға тартқан (В.А.Сухомлинский, Кабалевский Д.Б., Киященко Н.И., Рапацкая Л.А. т.б.).

Музыкалық тәрбие беруді сөз ете отырып, оның, біріншіден атқаратын қызметін анықөтап алған дұрыс деген пікірдеміз. Э.Б.Абдуллин және Е.В.Николаева музыканың мына қызметтерін анықтап көрсетеді:

- коммуникативтік қызмет;
- шынайы болмысты көрсету қызметі;
- этикалық қызметі;
- эстетикалық қызмет;
- канондық және эвристикалық қызмет;
- танымдық-ағарту қызметі;
- қоғамдық қайта құрушылық қызметі;
- тұлғалық-қайта қалыптастырушылық қызмет [4, 17-21.]. Осыларды нақтылай келе, музыканың аталған қызметтерінің әрқайсының анықтамасына тоқталайық.

Музыканың коммуникативтік қызметін В.Н.Холопова былай көрсетеді: «музыка тікелей-эмоционалды өнер болып табылып, жеке сезіну күшінің негізінде шығарманың объективті-элеуметтік мазмұнын қабылдаушыға жеке сенімін оятуға әсер етеді» [5, 5 б.]. Музыканың осындай мүмкіншілігінің бүгінгі педагогикалық тәжірибеде әлі де болса іске асырылмай келе жатыр. Бұл мұғалімнің музыканы өзінің субъективті түсінуі мен сипаттауы арқылы ғана оқушыға жетіп жататындығы, ал оған салынған қоғамдық-элеуметтік мазмұн оқушының жеке сенімін қалыптастыруға мүмкіндік туғызбайды [4, 18 б.].

Шынайы болмыстың музыкада көрініс табуы – идея, эмоция, заттық әлемнің көрініс табуы арқылы іске асырылады. Ал олар музыкалық тәрбие беруде тұтастық түрінде қолданылады. Ол өз кезегінде жас ерекшеліктеріне байланысты ажыратылып беріліп отырады. Мысалы, бастауыш мектеп оқушысы үшін, біріншіден, адам мен әлемнің эмоционалды күйі алғашқы орында болса, жасөспірім үшін музыкада түрлі көркем идеялардың ашылуы маңызды болып табылады [4, 19 б.].

Музыканың этикалық және эстетикалық қызметтері өнердегі жоғары адамгершіліктік мүмкіндік тұғырлары мен концепциясынан бастау алуынан көруге болады. Музыкалық өнерге деген эстетикалық қарым-қатынас А.Г.Бутниктің айтуынша, субъектінің музыкамен өзара әрекеттесуі нәтижесіндегі эстетикалық сезім мен бағалау қабілетінің пайда болуы екен. Ал жоғарыда атап өткендей, эстетикалық қатынастың құрылымы эстетикалық қабылдау, сешіну, бағалаудан тұрады. Осындай қарым-қатынас ерекшелігі музыкалық өнермен шартталады: музыкалық қабылдау адамның өмір тәжірибесі мен психикалық үдерістерімен тығыз байланыста өтіп, оның мазмұны мен бағалануы музыкалық өнерді түсіну және пайымдау арқылы көрініс табады [6, 6-8 бб.]. Музыканың канондық-эвристикалық қызметі қарама-қайшылық жұп ретінде қарастырылады. Музыканың эвристикалық қызметі – дәстүрлерді қайта жаңғырта білумен сипатталса, канондық қызмет қалыптасқан дәстүрлерді негізге ала отырып, соған сүйенілуімен көрсетіледі.

Осындай карама-қайшылықтардың бүгінгі музыкалық білім беру мен тәрбиеде мүлдем ескерілмейтіндігін ашып айтады педагогтер (Т.Г.Мариупольская).

Танымдық-ағартушылық қызметтің мәнін аша отырып, В.Н.Холопова «музыкалық шығармалар кез келген мәдениет құбылысы сияқты дәуір құжаты ретінде қабылдануы мүмкін. Ол әр түрлі қырынан әрбір салаға қатысты қарастырылып, қабылданады». Музыканың қоғамдық қайта құрушылық қызметтері өзге қызметтердің кіріктірілігуі ретінде қарастырылады [5, 12 б.]. Тұлғалық-қайта қалыптастырушылық қызмет М.С.Каганның пікірі бойынша «өнерді тұлғалық субъективті қабылдау қабілеті дамып, оны түсіндірудің бір жақтығы болмайды. Осының негізінде тұлғаның әлеуметке қосылуы қалыптасып, бала өзін толыққанды тұлға ретінде сезініп, өзінің қоғамның мүшесі ретінде сезінуі қалыптасады» [7, 28-32 бб.].

Музыкалық тәрбие беру – тұлғаны қоғамдағы музыкалық мәдениетке тарту үдерісі. Музыкалық білім берудің мақсаты – музыкалық қызметтің тәжірибелерін жаңа ұрпаққа беру, яғни қабылдау, жасау, орындау, музыкалық шығармаларды талдау. Сонымен қатар музыкалық тәрбие беру индивидке мақсатталған түрде педагогикалық әсер етуді көздейді және де тұлғаның үйлесімді дамуына, адамгершілік-эстетикалық сезімдері мен музыкалық талғамын қалыптастыруды мақсат етеді. Музыкалық тәрбие берудің формалары мен мазмұны, әдістері жалпы қоғамда қалыптасқан философиялық жалпы педагогикалық тұғыр негізінде жасақталып, таңдалады. Жоғарыда атап өткендей, музыкалық тәрбие беру эстетикалық тәрбие берудің саласы және құрамдас бөлшегі бола отырып, музыкалық өнердің заңдылықтарына, музыка тілі мен тарихи қалыптасқан музыкалық ойлаудың логикасына жүгінеді [8].

Сонымен қорыта келе, мынадай тұжырым айтуға болады:

- музыкалық тәрбие беру эстетикалық тәрбие берудің құрамдас бөлшегі ретінде тұлға қалыптастырушылық рөл атқарады;
- музыкалық тәрбие беруде музыканың тұлға қалыптастырушы қызметтерін ескеру маңызды болып табылады;
- музыкалық тәрбие беруде маңызды компонент музыка тілін игерудің құралы болып табылатын музыкалық қызметке қажет музыкалық қабілетті дамытатын білімді, білікті, дағдыны меңгертуді көздеу керек;
- музыкалық тәрбие берудің формалары мен мазмұны, әдістері жалпы педагогикалық тұғыр негізінде жасақталып, таңдалуы тиіс;
- музыкалық тәрбие беру мазмұны мен формасы ұлттық ерекшеліктерді ескере отырып таңдалуы тиіс, яғни ұлттық музыкалық өнердің жалпы адамзаттық құндылықтарды құраушы мәні ашылып, оның адамзат үшін дүниенің әсемдігі мен әдемілігін тануда атқаратын маңызды функциясы айқындалған күйде таңдалғаны дұрыс.

Әдебиеттер

- 1 Коджаспирова Г.М., Коджаспиров А.Ю. Словарь по педагогике. - Москва, 2005. – 230 с.
- 2 Сухомлинский В.А. Сердце отдаю детям. - Киев: Радянська школа, 1974 - 120 с.
- 3 Чередниченко Т.В. Музыка в истории культуры. - Вып.1. Долгопрудный, 1994. – 90 с.

4 Абдуллин Э.Б., Николаева Е.В. Теория музыкального образования. - Москва, 2004. – 68 с.

5 Холопова В.Н. Музыка как вид искусства. Музыкальное произведение как феномен. - Москва, 1994. – 75 с.

6 Бутник А.Г. Формирование эстетического отношения подростков к музыкальному искусству во внеурочной деятельности: автореф. дис. ... канд. пед. наук. - Москва, 1991. – 24 с.

7 Каган М.С. Роль и взаимодействие искусств в педагогическом процессе // Музыка в школе. - 1987. - № 4. – 58 с.

8 Рапацкая Л.А. Музыкальное воспитание. Российская педагогическая энциклопедия. – Режим доступа; URL: <http://pedagogicheskaya.academic.ru> - (дата обращения 12.04.2015).

Жукенова Г.Б., к.п.н.,

Азиев А. И., магистрант педагогики и психологии

Актюбинский региональный государственный университет им.К.Жубанова,
Актобе, Казахстан

Роль и функция музыкального образования как часть эстетического воспитания

В статье рассматривается роль эстетического воспитания, развития эстетического восприятия, эстетического вкуса, сознания и чувства, понимания и воображения. Важнейшим фактором целенаправленного эстетического воздействия на личность является искусство, т.к. в нем концентрируется и материализуется эстетическое отношение. Поэтому художественное воспитание — воспитание потребности в искусстве, развитие его чувствования и понимания, способности к художественному творчеству - составляет неотъемлемую часть эстетического воспитания в целом.

Zhukenova GB, c.p.s.,

Azиеv AI, undergraduate pedagogy and psychology

Aktobe regional state university named after K.Zhubanov
Aktobe, Kazakhstan

The role and function of music education as part of the aesthetic education

The article discusses the role of aesthetic education, development of aesthetic perception, aesthetic taste, mind and feelings, understanding and imagination. The most important factor of purposeful aesthetic impact on the individual is art, because it is concentrated and materialized aesthetic attitude. Therefore, art education - education needs in the arts, the development of his feeling and understanding, the ability to art - is an integral part of aesthetic education in general.

ТРЕБОВАНИЯ
к статьям, представляемым в
«Хабаршысы-Известия» КазУМОиМЯ им. Абылай хана

Представленные для опубликования материалы должны соответствовать следующим требованиям:

1. Содержать результаты научных исследований по актуальным проблемам в области лингвистических, филологических и педагогических наук, переводческому делу, межкультурной коммуникации, востоковедения, международных отношений, международного права и экономических отношений, регионоведения, менеджмента и международных коммуникаций, маркетинга, туризма.

2. Доминантная идея публикаций: следование принципам научности, инновационности, целостности и системности.

3. Статья предоставляется в бумажной и электронной форме.

Шрифт Times New Roman, кегль - 14 , интервал - 1, поля: верхнее, нижнее, левое, правое - 2 см.

Абзац (отступ) – 1 см.

4. Принимаются статьи от 5 до 16 страниц (1 п.л.), включая таблицы, рисунки.

Структура статьи:

1. В левом верхнем углу – шифр УДК

2. Автор (по центру, фамилия полностью, имя, отчество – инициалы, с указанием должности, ученой степени, места работы / жирным шрифтом)

3. Название – по центру (жирным шрифтом).

4. Аннотация на языке статьи (без написания самого слова «аннотация», 70-80 слов, 10-12 строк), на каз., рус. яз. и англ.яз. (без ключевых слов) – в конце статьи.

5. Ключевые слова (8-10 слов).

6. Текст статьи

7. Ссылки на использованную литературу (список литературы, references) Ссылки на использованную литературу даются цифрами в прямых скобках по мере упоминания [1, с.15]. Постраничные сноски не допускаются.

8. Список использованной литературы (не менее 5 наименований), в котором указывается литература за последние 5-7 лет.

1. Кунанбаева С.С. Реализация культурного проекта «Триединство языков в Республике Казахстан // Известия КазУМОиМЯ им. Абылай хана. Сер. «Филология». - 2012. - № 1.- С. 3-9.

2. Усубалиева С.Ж. Экологический менеджмент: уч.пособие. – Алматы: Экономика, 2011. – 128 с.

7. Urbain C., Bissot H. Cuisines en partage. Le plov dans tous ses йtats. Constitution d'une diaspora autour d'un plat d'Asie centrale // Diasporas. – 2005. – N7. – Режим доступа – URL: http://w3.framespa.univ-tlse2.fr/revue/articles_fiche.phpid=335 - (дата обращения 31.07.2012).

Таблицы, схемы, графики и т.д. создаются средствами Microsoft Word, нумеруются, имеют название, которое печатается без отступа строки.

Например;

Таблица 1. Систематизация текстов о хронологии

Таблица вставляется в текст сразу после ссылки на нее.

Графики и диаграммы создаются средствами Microsoft Excel, снабжаются заголовками, соответствующими подрисуночными подписями, расположенные по центру, и вставляются в текст сразу после ссылки на них.

Например,

Рис.1. Портрет Бальзака

Фотографии (изображения), иллюстрации представляются в формате JPEG (jpg), разрешение не менее 300 пикселей, и предоставляются отдельными файлами. К каждому изображению обязателен заголовок (сопроводительный текст, аннотация).

Формат 60x84/16, средний объем - 12 п.л. = около 200 стр. формат А4.

1. Серия «Филологические науки».
2. Серия «Лингвистика и межкультурная коммуникация».
3. Серия «Востоковедение», выходит с 2004 г.
4. Серия «Педагогические науки»,
5. Серия «Международные отношения»

Пример

УДК 39; 572.9

Н.Б.Ем, д.и.н.,

*Казахский университет международных отношений и мировых языков
имени Абылай хана, Алматы (E-mail: Natalya.Yem@ablairhan.kz)*

Основные тенденции трансграничного брачного рынка в Южной Корее в 2000-е годы: факторы спроса и предложения для женщин Центральной Азии (на основе статистических данных)

В статье отмечено, что в исторически моноэтнической среде южнокорейского общества численность межнациональных браков растет ежегодно. Показано, что этническая структура женихов и невест значительно расширились; заметное место в ней занимают женщины из постсоветских стран Центральной Азии. Автором сделана попытка раскрыть основные тенденции межэтнической брачности, показать уровень эндогамности внутриэтнических брачных предпочтений, определить факторы спроса и предложения на брачном рынке страны и место в нем женщин Центральной Азии на примере Узбекистана и Казахстана.

Ключевые слова: межэтнический брак, мультикультурная семья, политика Дамунхва, Южная Корея, Узбекистан, Казахстан

Текст статьи

Список литературы

Н.Б.Ем (выходные данные)
**2000 жылғы Оңтүстік Кореядағы
трансшегаралық некелесудегі негізгі ағымдар:
Орталық Азия әйелдері үшін сұраныс пен ұсыныс факторлары
(санақ деректерінің негізінде)**

Оңтүстік Корея қоғамының тарихи моноэтникалық ортасында ұлтаралық некелесудің саны күннен күнге өсіп келеді, күйеу бала мен қалыңдықтардың этникалық құрылымы неғұрлым кеңейген. Олардың арасында бұрынғы Кеңес үкіметінен, яғни, Орталық Азия әйелдері көрнекті орында шоғырланған. Мақалада этносаралық некелесудің негізгі ағымдарын ашып көрсетуге, яғни этникалық эндогамдық некелесудің деңгейін, ел ішіндегі некелесудегі сұраныс пен ұсыныс факторларын және ондағы Орталық Азия, мысалы өзбекстандық пен қазақстандық, әйелдердің орнын анықтауға әрекеттер жасалған.

N.B.Yem (выходные данные)
**Trends of inter-ethnic marriage market in South Korea in the 2000 's:
supply and demand factors for women in Central Asia (statistics)**

In mono-ethnic environment, South Korean society inter-ethnic marriages are growing in the last decade. The ethnic diversity of the brides and grooms is extended. Among them are popping up, women from Central Asia, the former Soviet Union. This article reveals the main trends of inter etc.

Абылай хан атындағы ҚазХҚжәнеӘТУ

ХАБАРШЫСЫ

ИЗВЕСТИЯ

КазУМОиМЯ имени Абылай хана

«ПЕДАГОГИКА ҒЫЛЫМДАРЫ» сериясы

2 (37) 2015

серия «ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ НАУКИ»

ISSN 2412-2149

Ответственный за выпуск
тиража начальник «ИПЦ»
Есенгалиева Б.А.

Выпускающий редактор,
компьютерная верстка
Кынырбеков Б.С.

Подписано в печать 15.06.2015 г.
Формат 60x84 1/8. Объем 7,4 п.л.
Заказ № 857. Тираж 100 экз.
Отпечатано в типографии «ИПЦ» КазУМОиМЯ
г. Алматы, ул. Муратбаева, 200